ประเพณี 12 เดือน

ชาวไทใหญ่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงเป็นกลุ่มชนที่ยึดมั่นในประเพณีมาก ในแต่ละเดือนของรอบปีจะมีงานประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาโดยตลอด ดังนี้

ประเพณีเหลินเจ๋ง (ตรงกับเดือนธันวาคม)

ประวัติ

ภาษาปุ่งนา (ปุโหริต) เรียกว่า “ธะคยาหย่าสี่” ภาษาพม่าเรียกว่า “นะต่อละ” ชาวไทใหญ่เรียก เดือนหนึ่งหรือเดือนเจ๋ง ธาตุประจำเดือนคือ เตโชธาตุ ดอกไม้ประจำราศีคือ ดอกปานเซ (ภาษาถิ่น) มีนิทานที่เป็นบ่อเกิดของประเพณีเล่าว่า *สมัยเมื่อ อะสิ่งกอนติงญะ(โกญฑัญญะ) เป็นชาวนาอยู่ในกรุงพาราณสี ได้ถวายข้าวใหม่ 9 ครั้ง คือ 1. ตอนที่ข้าวเริ่มท้อง 2. ตอนที่ข้าวเป็นน้ำใส่ๆ เหมือนน้ำนม 3. ตอนเก็บเกี่ยว 4. ตอนร่วมมาไว้ในงาน 5. ตอนเริ่มตีข้าว 6. ตอนตีข้าวเสร็จแล้ว 7. ตอนที่ขนข้าวจากนาไปยุ้งฉาง 8. ตอนนำข้าวใส่ยุ้งฉาง 9. ตอนนำข้าวออกจากฉางมาตำเป็นข้าวสาร ด้วยอานิสงส์การถวายข้าว 9 ครั้งนี้ ชาติต่อมาชาวนาได้เกิดเป็นฤๅษี 5 ตน ซึ่งได้ออกบวชตามพระพุทธเจ้า และเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มแรกที่พระพุทธเจ้าเทศนาโปรด(ปฐมเทศนา) ทำให้สามารถบรรลุพระอรหันต์สาวกชุดแรกด้วย* จากนั้นต่อมาในเดือน 1 ของทุกปี จึงเป็นเดือนที่พระพุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติทำบุญถวายข้าวใหม่แด่พระสงฆ์และบำรุงผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลาย จึงเป็นประเพณีทำบุญถวายข้าวใหม่สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน เรียกประเพณีนี้ว่า “กาบซอมอู” หรือทำบุญข้าวใหม่คือนำข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวมาใหม่ ๆ จัดทำอาหารหรือขนมแล้วเชิญคนเฒ่าคนแก่ไปร่วมทำบุญถวายพระที่วัด ถือว่าเป็นบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่(คณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :28 -29)

ประเพณีเหลินก่ำ (ตรงกับเดือนมกราคม)

ประวัติ

ภาษาปุ่งนา (ปุโหริต) เรียกว่า **“มะกะระหย่าสี่”** ภาษาพม่าเรียกว่า **“ปฺผาโส่”** ภาษาไต เรียกว่าเดือน 2 หรือเดือนก่ำ ธาตุประจำราศีคือ ปฐวีธาตุ ดอกประจำราศีคือ ดอกขว่าโหย่ (ภาษาถิ่น) หรือดอกกว่างข่อง (ภาษาถิ่น) เป็นเดือนที่พระสงฆ์อยู่ปริวาสธรรมและมานัต มีนิทานที่เป็นบ่อเกิดประเพณีนี้เล่าว่า *สมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่ มีพระภิกษุจำนวน 20 รูป ทำผิดวินัยอาบัติสังฆาทิเสส พระพุทธองค์ทรงลงโทษให้ไปบำเพ็ญเพียรเจริญสมถกัมมัฏฐานทรมานอยู่ในที่โล่งแจ้งท่ามกลางน้ำค้างและสายหมอก ในขณะที่พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เห็นความทุกยากของพระภิกษุทั้ง 20 รูป ก็ทูลถามพระพุทธเจ้าว่าพระภิกษุที่ถูกทำโทษตากน้ำค้างอยู่ท่ามกลางที่โล่งแจ้งไม่มีสิ่งกำบังใดๆ ได้รับทุกขเวทนา หากข้าพระพุทธเจ้ามีเจตนาศรัทธาจะทำที่อยู่ที่พักถวายจะเหมาะสมประการใดหรือไม่ พระพุทธเจ้าทรงตอบว่าสามารถถวายได้พระเจ้าปเสนทิโกศล จึงตรัสให้เสนาอมาตย์นำป่องจ้าง (สัปคับหลังช้าง)ไปถวายรูปละ 1 ที่ จนครบและจัดอาหารบิณฑบาตมาถวายตอนเวลาที่พระภิกษุอยู่ปริวาสธรรมและมานัต* ด้วยเหตุนี้เมื่อถึงเดือนก่ำพระสงฆ์จะมีการเข้าปริวาสธรรมและอยู่มานัต ส่วนประชาชนก็ถือโอกาสทำบุญถวายอาหารบิณฑบาตและเสนาสนะที่อยู่อาศัยแด่พระสงฆ์ที่อยู่ปริวาสธรรมและมานัตสืบต่อมาจนทุกวันนี้(โกศล ศรีมณี มปป. : 29-30)

การเข้าปริวาสของพระสงฆ์

ประเพณีเหลินสาม (เดือนสาม ตรงกับเดือนกุมภาพันธ์)

ประวัติ

ภาษาปุ่งนา (ปุโรหิต) เรียกว่า “**กุมหย่าสี่**” ภาษาพม่าเรียกว่า “ต๊ะโป่แต่ละ” ธาตุประจำราศี คือ วาโยธาตุ ธาตุลม ดอกไม้ ประจำราศีคือ ดอกซูปานและดอกอิงแง (ภาษาถิ่น) เป็นฤดูถวายไม้โหล (ฟืน) ถวายข้าวหย่ากู๊(ข้าวเหนียวแดง) มีนิทานบ่อเกิดประเพณีเล่าว่า *นานมาแล้วในเมือง สาวัตถี มีนายมานพเข็ญใจคนหนึ่ง พอถึงเดือน 3 ยามหนาวเหน็บ ได้เก็บฟืนมากองไว้ที่ต้นทางที่พระสงฆ์จะบิณฑบาตในเมือง พอถึงเวลาเช้าตรู่ก็ตื่นแต่เช้ามืด เดินทางไปยังกองฟืนและก่อกองไฟที่ต้นทางแห่งนั้น พร้อมกับนิมนต์พระสงฆ์มาผิงไฟให้เกิดความอบอุ่นแล้วจึงออกบิณฑบาตทำอย่างนี้ทุกเช้าจนสิ้นฤดูหนาว ด้วยอานิสงส์แห่งการกระทำดังกล่าวส่งผลให้มาณพนั้นตายไปเกิดในสวรรค์ เป็นเทพบุตรผู้มีรัศมียิ่งใหญ่ ดุจดวงไฟที่ลุกโชน เป็นที่เคารพนับถือของเหล่าเทพยดาทั่งหลาย* (โกศล ศรีมณี มปป.:31)

สำหรับการถวายข้าวหย่ากู๊ (ข้าวเหนียวแดง) มีตำนานบ่อเกิดประเพณีกล่าวไว้ว่า *มีอยู่ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงประชวรด้วยโรคพระอุทรปวด ๆ เสียด ๆ พระอานนท์ ได้ออกบิณฑบาตและพบนางสุชาดาที่กำลังหุงข้าวยาคูใส่เนย น้ำนม น้ำมัน จ่าตีโผ่(ยาสมุนไพร) เลงยาง(กานพลู) พิดชาง พิดป้อม (พริกไทย) พอเหลือบเห็นพระอานนท์ นางสุชาดารีบตักข้าวยาคูไปใส่บาตรพระอานนท์ทันที พระ*

อานนท์ได้นำข้าวยาคูนั้นไปถวายแด่พระพุทธเจ้า เมื่อฉันข้าวยาคูของนางสุชาดาแล้ว พระพุทธเจ้าทรงหายจากอาการประชวรพระอุทร ด้วยอานิสงส์การถวายข้าวยาคูนี้ นางสุชาดาเมื่อตายไปแล้วได้ไปจุติบนสวรรค์ เสวยผลบุญอย่างเป็นสุข ด้วยเหตุนี้ เมื่อถึงเดือน 3 บรรดาพุทธบริษัทชาวไทใหญ่ต่างนิยมทำบุญถวายข้าวหย่ากู้ (ยาคู)หรือข้าวเหนียวแดง และข้าวยาคูหุงด้วยนม เนย ผสมสมุนไพรเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันดังนั้นจึงมีประเพณีหลู่ข้าวหย่ากู้และปอยก๋องโหลขึ้นซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (โกศล ศรีมณี มปป. :31)

ประเพณีปอยหลู่ข้าวหย่ากู๊(ทำบุญข้าวเหนียวแดง)

1. **สถานที่จัดงาน**

วัดปางล้อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392003 **พิกัด Y = 2134661**

วัดหัวเวียง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391694 **พิกัด Y = 2134395**

วัดดอนเจดีย์ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391202 **พิกัด Y = 2134852**

2. **ช่วงที่มีการจัดงาน**

ประเพณีปอยหลู่ข้าวหย่ากู๊มักจัดในเดือน 3 หรือเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปีและจะจัดติดต่อกันเป็นเวลานานถึง 3 ปี

3. ประวัติความเป็นมาของปอยหลู่ข้าวหย่ากู๊

ประเพณีการหลู่ข้าวหย่ากู๊เป็นประเพณีหนึ่งที่จัดขึ้นทุกปี และเป็นประเพณีที่มีความผูกพันกับชาวบ้านผู้ทำการเกษตรมาช้านาน ถือว่าเป็นประเพณีของชาวไทใหญ่จัดขึ้นและสืบทอดแก่ลูกหลานสืบมา โดยมีความเชื่อว่าหลังจากทำนาหรือหลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จต้องมีการระลึกถึงบุญคุณของข้าว(พระแม่โพสพ) ที่ได้คุ้มครองไร่นาหรือให้ชาวนามีข้าวไว้หล่อเลี้ยงชีวิต และเมื่อได้ข้าวมาก็จะนำไปถวายวัดเพื่อเป็นศิริมงคล และข้าวนั้นต้องเป็นข้าวใหม่ ในวัน “เหลินสาม” หรือเดือนสามซึ่งตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีชาวไทใหญ่จึงประเพณีถวายข้าวหย่ากู้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2549:51-52)

4. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการทำข้าวหย่ากู๊

เมื่อ ถึงเดือน 3 หรือ เดือนกุมภาพันธ์ บรรดาพุทธบริษัทชาวไทใหญ่ทั้งหลายจะนิยมทำบุญหลู่ข้าวหย่ากู๊ หรือถวายข้าวเหนียวแดง เพราะเชื่อกันว่าการหลู่ข้าวหย่ากู๊นี้จะได้บุญกุศลทำให้ได้ไปจุติบนสวรรค์เสวยผลบุญอย่างเป็นสุข เช่นเดียวกับนางสุชาดา ซึ่งนิยมทำติดต่อกัน 3 ปี เป็นประเพณีที่ทำกันสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน(โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2549:51-52)

การจัดงานประเพณี “ปอยหลู่ข้าวหย่ากู๊”(หลู่ หมายถึง ถวายหรือให้ทาน)หรือการถวาย ข้าวเหนียวแดง คือ กิจกรรมประเพณีที่เกิดขึ้นหลังจากที่ชาวบ้านได้เก็บเกี่ยวผลผลิตจาก การทำไร่ทำนา และได้ผลผลิต หรือเรียกว่า ได้ข้าวใหม่ ก็จะเอาข้าวใหม่นี้ไปทำบุญในรูปข้าวหย่ากุ๊ ในการหลู่ข้าวหย่ากู๊นั้นชาวบ้านจะแบ่งส่วนหนึ่งไปถวายพระภิกษุ สามเณร และส่วนที่เหลือทั้งหมดจะนำไปตาน (ให้ทาน) คนเฒ่าคนแก่ที่บุคคลนั้นๆ ให้ความเคารพนับถือหรือแจกเป็นทานในหมู่บ้านหรือตามบ้านญาติสนิทมิตรสหาย เพราะเชื่อกันว่าการหลู่ข้าวหย่ากู๊มีนี้จะได้บุญกุศล ซึ่งนิยมทำติดต่อกัน 3 ปี บางแห่งจะรวมตัวกันจัดงาน ในสมัยก่อนมีการแห่ขบวนข้าวหย่ากู๊ โดยใช้เกวียนบรรทุกข้าวหย่ากู๊แห่ไปทั่วหมู่บ้าน ซึ่งเกวียนจะประดับตกแต่งขบวนอย่างสวยงาม มีการละเล่น

ดนตรีพื้นบ้านและการฟ้อนรำเพื่อเพิ่มความสนุกสนานแต่ปัจจุบันนิยมใช้รถยนต์บรรทุก 4 ล้อแทนเกวียนในการให้ทานข้าวหย่ากู๊แทน(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2529 :242)

5. วัตถุประสงค์ในการตานข้าวหย่ากู๊

1) เพื่อเป็นการขอบคุณพระแม่โพสพที่ช่วยปกปักดูแลรักษาข้าวของชาวนา

2) เพื่อสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน

3) เพื่อนำไปบูชาพระพุทธเจ้า

6. ขั้นตอนต่างๆ ของประเพณีการทำข้าวหย่ากู้

ขั้นตอนการจัดงานวันที่ 1

1) เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำข้าวหย่ากู๊ (จม อินแก้ว: 29/08/2550)

1.1) หม้อขางโหลง(กระทะใบใหญ่)

1.2) กาก (ไม้พาย)

1.3) ป้าน (ถาดใบใหญ่)

1.4) มีด

1.5) ใบตองกล้วย

1.6) ที่ขุดมะพร้าว

1.7) ใบตองตึง(อดีต)หรือถุง(ปัจจุบันใช้สำหรับบรรจุขนม)

2) เตรียมส่วนผสมในการทำข้าวหย่ากู๊ (จม อินแก้ว: 29/08/2550)

2.1) ข้าวเหนียว

2.2) น้ำอ้อย

2.3) งาคั่ว (งาดำหรืองาขาวก็ได้)

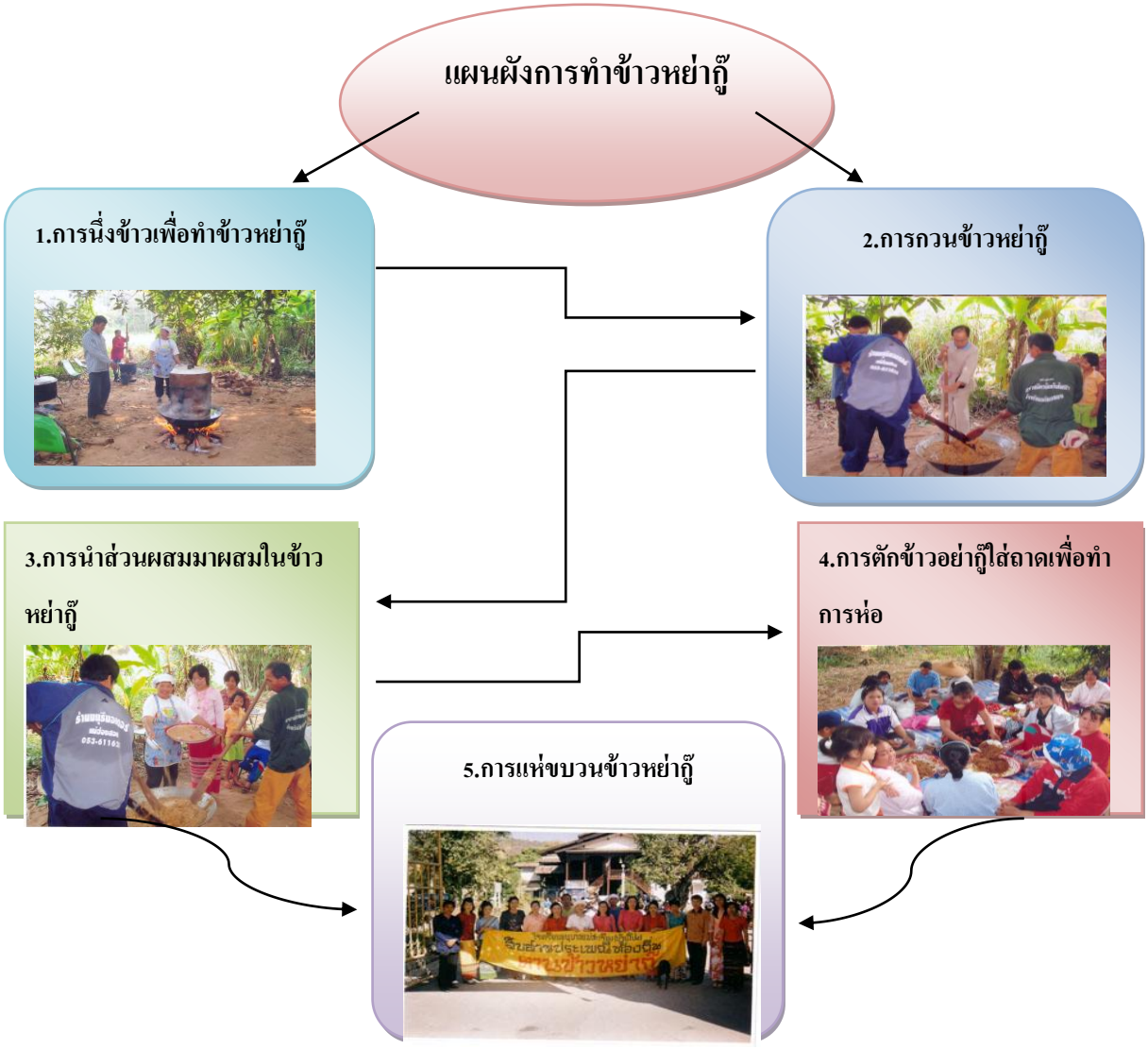
2.4) เนื้อมะพร้าวอ่อน

2.5) ถั่วลิสง

2.6) น้ำมันงาหรือน้ำมันพืช

2.7) กะทิ (สมัยก่อนจะไม่ใส่กะทิ)

3) วิธีการทำข้าวหย่ากู๊ นำข้าวเหนียวมานึ่งจนสุกแล้วเทใส่หม้อ หลังจากนั้นเคี่ยว น้ำอ้อยผสมกับน้ำเล็กน้อยจนน้ำอ้อยละลายหมด นำน้ำอ้อยที่เคี่ยวไว้ เทลงไปในข้าวที่เตรียมไว้นำหัวกระทิมากวนให้เข้ากัน เติมถั่วลิสงและงาคั่วมากวนกับข้าวหย่ากู๊ให้เข้ากัน แล้วนำข้า ที่คลุกเรียบร้อยเทใส่ในถาดที่เตรียมไว้ใต้ถาดควรใช้น้ำมันพืชทาก่อนเพื่อไม่ให้ข้าวหย่ากู๊นั้นติดถาด เมื่อนำข้าวหย่ากู๊ใส่ถาดเรียบร้อยแล้วก็ จะนำใบตองคลุมให้หน้าขนมเรียบ (เรียกว่าการโทข้าวหย่ากู๊) เพื่อให้ข้าวหย่ากู๊เสมอกัน และโรยหน้าด้วยเนื้อมะพร้าวและรอจนข้าวหย่ากู๊เย็นแล้วจึงตัดแบ่งเป็นก้อนๆ นำข้าวหย่ากู๊ที่ตัดเป็นก้อนนั้นห่อด้วยใบตองหรือนำไปบรรจุถุง แบ่งเพื่อเก็บไว้ไปทำบุญที่วัดและส่วนที่เหลือจะนำไปตาน(ให้ทาน)คนเฒ่าคนแก่ที่บุคคลนั้นๆ ให้ความเคารพนับถือหรือแจกเป็นทานในหมู่บ้านหรือตามบ้านญาติสนิทมิตรสหาย (จม อินแก้ว: 29/08/2550)

ขั้นตอนการจัดงานวันที่ 2 การทำบุญข้าวหย่ากู๊จะแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1) ส่วนที่ 1 จะนำไปถวายพระที่วัดและรับพรจากพระสงฆ์

2) ส่วนที่ 2 จะนำไปแห่ขบวนและแจกจ่ายให้กับผู้เฒ่าผู้แก่และชาวบ้านรอบๆบริเวณนั้น

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากประเพณี (จม อินแก้ว :29/08/2550)

1) เป็นการสืบทอดประเพณีของชาวไทใหญ่ไม่ให้สูญหาย
2) เป็นการสร้างความรักความสามัคคีของคนในชุมชน
3) เป็นการสร้างความสุขทางด้านจิตใจในการได้ทำบุญ

ประเพณีปอยก๋องโหล

1. ประวัติ

หลังจากเสร็จสิ้นประเพณีการหลู่ข้าวหย่ากู๊แล้วจะมี " ปอยโหล " คืองานจุดฟืน ในวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือนสาม เป็นฤดูถวายไม้โหล(ฟืน) มีนิทานบ่อเกิดเกี่ยวกับประเพณีได้กล่าวไว้ว่ากาลครั้งหนึ่งณ เมืองสาวัตถี ในช่วงเดือน 3 ซึ่งมีอากาศหนาวเหน็บมาก มีชายหนุ่มผู้ยากจนคนหนึ่งได้เก็บฟืน มากองไว้ที่ต้นทางที่พระสงฆ์จะบิณฑบาตในเมือง พอถึงเวลาเช้าตรู่ก็จะตื่นขึ้นมาแต่เช้ามืด เดินทางไปยังกองฟืน และก่อกองไฟที่ต้นทางแห่งนั้น พร้อมนิมนต์พระสงฆ์มาผิงไฟให้เกิดความอบอุ่น แล้วพระสงฆ์จึงค่อยออกบิณฑบาต ทำอย่างนี้ทุกเช้าจนสิ้นฤดูหนาว อานิสงส์แห่งการกระทำดังกล่าวส่งผลให้ชายหนุ่มผู้นั้นเมื่อตายไปจึงได้เกิดบนสวรรค์ เป็นเทพบุตรผู้มีรัศมียิ่งใหญ่ดุจดวงไฟที่ลุกโชน เป็นที่เคารพนับถือของเหล่าเทวดาทั้งหลาย ดังนั้นเมื่อถึงเดือนสามชาวบ้านจึงมีประเพณีนำฟืนมารวมกันจุดให้แสงสว่างที่วัดในเวลากลางคืน และมีการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ เพื่อเป็นการรับเสด็จพระพุทธเจ้าจากสวรรค์ลงมาสั่งสอนประชาชนบนโลกมนุษย์ (โกศล ศรีมณี มปป. : 31)

2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดงานปอยก๋องโหล ประกอบด้วย ฟืนตัดเป็นท่อนๆ และน้ำมันเพื่อช่วยให้ฟืนติดไฟง่ายขึ้น (ประเสริฐ ประดิษฐ์ :11/10/2550)

3. ขั้นตอนและวิธีการจัดงาน

งานก๋องโหล จัดในเดือน กุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น ชาวบ้านนิยมจัดงานก๋องโหล (โหลแปลว่าฟืน) เป็นพิธีถวายฟืนเป็นพุทธบูชา มีนัยว่าให้พระพุทธเจ้าได้ผิงไฟคลายหนาว จัดขึ้นทั่วไปตามวัดไทใหญ่ ชาวบ้านจะจัดหาไม้ฟืนบ้านละท่อนสองท่อนมารวมกันที่วัด พิธีการทำบุญถวายก๋องโหล

คือเอาไม้เนื้ออ่อนนำมาก่อฐานสี่เหลี่ยมคอกหมู ปลายแหลมขึ้นไปเป็นยอดเจดีย์ มีฉัตรเป็นยอดเป็นฉัตรห้าชั้นประดับด้วยดอกจ้ากจ่า ยอดเจดีย์ทำด้วยไม่แปกคือ ไม้สนที่จุดติดไฟง่าย นำไม้ไผ่มาขัดราชวัติ ทั้งสี่มุม ปักหน่อกล้วย หน่ออ้อย พอเวลากลางคืนหลังจากทำพิธีถวายพระเสร็จแล้วจะนำน้ำมันมาราดจนทั่ว แล้วจุดไฟถวายเป็นพุทธบูชา บางหมู่บ้านจะเผากองโหลโดยใช้ไฟม้าล่อ บ้องไฟสัน เมื่อจุดม้าไฟแล้วม้าไฟจะวิ่งไปตามเส้นลวดไปชนสายชนวนที่ก่องโหล ไฟนั้นจะพุ่งเข้าหาก่องโหลที่ราดด้วยน้ำมัน ไฟก็จะลุกโชติช่วง มีการประโคมด้วยเสียงกลองก้นยาว อย่างครึกครื้น (ประเสริฐ ประดิษฐ์ :11/10/2550)

ประเพณีเหลินสี่ (เดือนสี่ตรงกับเดือนมีนาคม)

ประวัติ

ภาษาปุ่งนา (ปุโรหิต) เรียกว่า “มะหยิ่นหย่าสี่” ภาษาพม่าเรียกว่า “ต๊ะป่องละ”ธาตุประจำเดือนคือ อาโปธาตุ ดอกไม้ประจำราศีคือดอกเปา (ภาษาถิ่น) ตำนานบ่อเกิดประเพณีกล่าวไว้ว่า ขณะที่พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ ณ เชตวันวิหาร เมืองสาวัตถีนั้น ข่าวคราวของพระองค์ได้ทรงทราบถึงพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดา ท่านจึงทรงสั่งอำมาตย์ 1,000 คน นิมนต์พระพุทธเจ้าเสด็จไปเมืองกบิลพัสด์ ฝ่ายอำมาตย์ทั้งหลายเมื่อมาเฝ้าพระพุทธเจ้าและเมื่อได้สดับพระธรรมเทศนาต่างพากันตรัสรูเป็นพระอรหันต์ขอบรรพชาอุปสมบทไม่กลับไปกรุงกบิลพัสด์ ตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมา พระเจ้าสุทโธทนะสั่งอำมาตย์อีก 1,000 คนไปนิมนต์พระพุทธเจ้าอีก เหตุการณ์ก็เป็นเช่นเดิม ทุกคนบรรลุอรรหันต์ แล้วไม่กลับกรุงกบิลพัสด์ ทำเช่นนี้ถึง 3 ครั้ง ครั้งสุดท้ายจึงทรงรับสั่งให้กาฬุทายีอำมาตย์มานิมนต์พระพุทธเจ้าอีก กาฬทายีอำมาตย์จึงขอพระบรมราชานุญาตพรรพชาอุปสมบทก่อนจึงจะนิมนต์พระพุทธเจ้ากลับมาสู่กรุงกบิลพัสด์พระเจ้าสุทโธทนะทรงอนุญาต อำมาตย์กาฬุทายีจึงพาคณะ 1,000 คน เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาและบรรลุมรรคผล จึงอยู่จำพรรษากับพระพุทธเจ้าจนครบถ้วน 3 เดือน แล้วจึงอาราธนาพระพุทธเจ้าเสด็จไปยังกรุงกบิลพัสด์ พระพุทธองค์ทรงใคร่ครวญแล้วเห็นว่าเป็นธรรมเนียมของพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ในอดีตที่จะต้องไปโปรดพระประยูรญาติ จึงทรงรับพระนิมนต์ เมื่อทราบแน่ชัดแล้ว กาฬุทายีภิกษุจึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาติเดินทางไปเตรียมการล่วงหน้าและแจ้งข่าวแด่พระเจ้าสุทโธทนะและข้าราชบริพารว่า พระพุทธเจ้าจะเสด็จมากรุงกบิลพัสด์ในเดือน 4 นี้ ให้ทุกคน

เตรียมซุ้มรับเสด็จและเครื่องไทยธรรม อาหารบิณฑบาตและอื่นๆ ไว้รับเสด็จพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสุทโธทนะมีรับสั่งให้จัดทำถนนหนทางปราสาทและซุ้มรับเสด็จทั่วกรุงกบิลพัสด์พอถึงวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 4 พระพุทธองค์ทรงนำพระสงฆ์ออกจากเชตวันวิหาร เดินทางไปวันละ 1 โยชน์ เมื่อนำคณะสงฆ์ เดินทางถึงกรุงกบิลพัสด์แล้วบรรดาศรัทธาประชาชนชาวเมืองต่างชื่นชมยินดี พากันจัดไทยธรรมไว้ถวายเป็นจำนวนมาก ทั้งอาหารบิณฑบาต ล้วนแต่เป็นสิ่งของสิ่งแปลกๆ ที่ทุกคนคิดว่าทำๆได้ดีที่สุด บางกลุ่มจัดทำต้นเวชยันต์หรือต้นหอลม ต้นร่ม ต้นธง ต้นจีวร 1,000 ผืน พร้อมทั้งบรรเลงเครื่องดนตรี ดุริยางค์นานาประการรับเสด็จพระพุทธเจ้าทุกแห่งหน จัดเป็นงานพิธียิ่งใหญ่ในการแสดงความยินดีที่ได้รับเสด็จพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาลนั้น ด้วยเหตุนี้แม้พระพุทธเจ้าจะเสด็จปรินิพพานไปนานแล้วในวันเดือน 4 อยู่มิรู้ลืม จึงพากันจัดงาน ประเพณีสืบต่อกันมาเป็นประจำปี ตัวแทนของพระพุทธเจ้า เช่น พระธาตุเจดีย์ก็ดี พระพุทธรูปดี พระบรมฉายาลักษณ์ก็ดี มีอยู่ ณ ที่ใด ศรัทธาพุทธบริษัททั้งหลายก็จะพากันไปทำบุญเป็นงานรับเสด็จเช่นใน สมัยพุทธกาล เป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน(โกศล ศรีมณีมปป. :34-35)

ประเพณีปอยส่างลอง

1. **สถานที่จัดงาน**

เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392099 **พิกัด Y = 2134225**

2. **ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน**

การจัดงานปอยส่างลองจะจัดในช่วงเดือนสี่ถึงต้นเดือนห้า (มีนาคม – เมษายนทุกปี)

3. ประวัติปอยส่างลอง

คำว่า “ปอยส่างลอง” เป็นภาษาไทใหญ่เกิดจากคำ 3 คำ มาสมาสกัน คือ คำว่า “ปอย” แปลว่า “งาน” คำว่า “ส่าง” สันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจากคำว่า “สาง” หรือ “ขุนสาง” หมายถึงพระพรหม ในหนังสือธรรมะของชาวไทใหญ่กล่าวถึงว่า “พระคณิตพรหมได้ถวายจีวรแก่เจ้าชายสิทธัตถะ ณ ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา เมื่อคราวที่หนีออกไปบวช” อีกความหมายหนึ่งนั้น คำว่า “ส่าง” มาจากคำว่า “เจ้าส่าง” หมายถึงสามเณร ส่วนคำว่า “ลอง” มาจากคำว่า “อลอง” แปลว่า พระโพธิสัตว์ หรือหน่อพุทธางกูร ดังนั้นงาน “ปอยส่างลอง” ก็คืองานบวชลูกแก้วของชาวล้านนานั่นเอง ประวัติความเป็นมา ส่างลอง มีความหมาย 2 นัย ดังนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2549:215-217)

นัยที่หนึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำว่า “ส่าง” หมายถึง เจ้าส่าง คือสามเณรในภาษาไทย กับคำว่า “ลอง” หรือ “อลอง” หมายถึงหน่อกษัตริย์หรือผู้ที่เตรียมจะเป็นส่างลองคือผู้ที่เตรียมจะเป็นสามเณร การเป็นส่างลองนั้นเป็นการเลียนแบบประวัติของพระพุทธเจ้าตอนที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะครองกรุงกบิลพัสดุ์ก่อนจะออกผนวก การกระทำทุกอย่างในช่วงเวลาการเป็นส่างลองจะปฏิบัติเสมือนการปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์ เป็นความเชื่อตามวรรณกรรมไทใหญ่เรื่องอะหน่าก้าดตะหว่างซึ่งกล่าวถึงพระเจ้า อ่าจ่าตะซาดมังจี (อชาตศัตรู)หลังจากที่ได้สำนึกผิดในการทำปิตุฆาตโดยหลงผิดไปร่วมมือกับพระเทวทัตทำบาปหนักต่าง ๆ แล้วได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่าทำอย่างไรจะได้เป็นเหล่ากอของพระพุทธเจ้าคือเป็นอลองพญา (หน่อพุทธางกูร) พระพุทธองค์ทรงตอบว่าต้องนำบุตรชายเข้าบวชในศาสนา จึงได้นำเจ้าชายอะจิ้กต๊ะมังซา (อชิตกุมาร)พระราชโอรสของพระองค์เข้าบรรพชาเป็นสามเณรและทรงมีพุทธทำนายว่าอชิตสามเณรจะมาตรัสรู้เป็นพระศรีอริยเมตไตยพระพุทธเจ้าแห่งภัทรกัปป์นี้วรรณกรรมฉบับนี้แต่งเมื่อประมาณ 100 ปีเศษ โดยพระอู่ก่าวิจิ่งต่า วัดสบตุ๋ง เมืองตุ๋งจังหวัดจ้อกแมประเทศพม่าและพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2508 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2549:215-217)

นัยที่สอง ถือตามความในวรรณกรรมไตเรื่อง“อ่าหนั่นต่าตองป่าน” หรือ เรื่องการทูลถามของพระอานนท์ แต่งขึ้นเมื่อประมาณ 200 ปีเศษโดยพระสุหนั่นต่า บ้านกุ๋นอ้อ จังหวัดจ้อกแม ประเทศพม่า กล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ ที่พระอานนท์ทูลถามพระพุทธเจ้าในเรื่องเหล่านั้นมีอยู่เรื่องหนึ่งที่ทูลถามเกี่ยวกับการเป็นส่างลองว่ามีอานิสงส์มากน้อยอย่างไรและพระพุทธเจ้าทรงชี้แจงว่า ถ้านำบุตรของตนบวชจะได้สวรรค์สมบัติเป็นเวลา 8 กำ่ผ่า (กัลป์) ถ้ารับเป็นพ่อข่ามแม่ข่าม (พ่อแม่อุปถัมภ์) จะได้อานิสงส์ 4 กำ่ผ่า (กัลป์) และวรรณกรรมดังกล่าวได้บรรยายเรื่องราวส่างลองไว้ว่า ในอดีตบรรดากษัตริย์และเศรษฐีคหบดีได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดงานปอยส่างลองขึ้น บังเอิญมีบุตรชายของหญิงหม้ายคนหนึ่งมีรูปร่างอัปลักษณ์และมีศรัทธาอยากบรรพชาแต่ไม่มีทรัพย์สมบัติที่จะเป็นเจ้าภาพบวชด้วยบุญบารมีและแรงศรัทธาของบุตรชาย ได้บันดาลให้พระอินทร์เกิดเมตตาจึงเสด็จมา นำไปพยาบาลให้อาบน้ำเงินน้ำทองขัดสีฉวีวรรณล้างคราบไคลต่าง ๆ กลายเป็นกุมารที่มีรูปร่างสวยงาม และขุนสาง(พระพรหม)ได้ลงมามอบชฎา (ปานกุม) และสร้อยสังวาล (ลอแป)ให้ พร้อมทั้งรับภาระเป็นพ่อข่าม (พ่ออุปถัมภ์) ในการจัดงานปอยส่างลองครั้งนั้นบุตรชายหญิงหม้ายได้เป็นลูกข่าม (ลูกอุปถัมภ์)ของขุนสาง (พระพรหม) จึงเรียกกุลบุตรที่ได้รับการยกย่องในช่วงก่อนบรรพชาว่า “สางลอง” หรือ “ส่างลอง” คือลูกอุปถัมภ์

หรือลูกบุญธรรมของพระพรหมสืบต่อมาจนปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่ากุลบุตรที่จะได้เป็นส่างลองนั้นเป็นผู้มีบุญบารมีมากกว่าคนธรรมดาสามัญ จึงมีโอกาสได้รับการยกย่องให้เป็นหน่อกษัตริย์ หรือบุตรบุญธรรมของพระพรหมในช่วงเวลาก่อนบรรพชา (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2549:215-217)

ประเพณีปอยส่างลองเกิดจากศรัทธายึดมั่นในบวรพุทธศาสนาอย่างมั่นคงของชาวไทใหญ่ซึ่งถือว่าการที่กุลบุตรสามารถอุทิศตนบรรพชาอุปสมบทในพุทธศาสนาเป็นผู้มีบุญอันยิ่งใหญ่ เจ้าภาพจะยอมเสียสละ สิ่งของ เงิน ทอง อันเป็นโลกียทรัพย์ภายนอกเท่าไรก็ได้เพื่อสนับสนุนให้กุลบุตรได้มีโอกาสพบกับอริยทรัพย์ในทางพระพุทธศาสนาคือ การบรรพชา เสียสละ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขมุ่งดำเนินตามอริยมรรคเส้นทางไปสู่พระนิพพาน เป็นการเลียนแบบเหตุการณ์ตามพุทธประวัติ ตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ เพื่อโปรดพระประยูรญาติวันหนึ่งพระนางพิมพาถือโอกาสที่ปลอดโปร่งแต่งองค์ทรงเครื่องให้พระราหุลกุมารและส่งไป ขอราชสมบัติจากพระพุทธองค์ เมื่อได้รับคำขอจากราหุลกุมารแทนที่จะพระราชทานราชสมบัติให้พระพุทธองค์ทรงดำริว่าราชสมบัติอันเป็นโลกียทรัพย์นี้ไม่จีรังควรที่เราจะพระราชทาน อริยทรัพย์อันยั่งยืนดีกว่าแล้วทรงรับสั่งให้บรรพชาราหุลกุมารเป็นสามเณรแทน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2549:215-217)

ในอดีตที่ผ่านมาการจัดงานปอยส่างลองใช้เวลานานประมาณ 7-15 วัน ในการจัดงานปอยส่างลองต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากทำให้ผู้ที่มีฐานะยากจนไม่สามารถจะจัดงานปอยส่างลองได้ ส่วนผู้มีฐานะดีที่แต่ไม่มีบุตรชายหรือมีแต่บุตรชายไม่ต้องการบวช ทำให้เกิดการเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนขึ้น กล่าวคือผู้ที่มีฐานะยากจนที่ต้องการให้บุตรชายส่างลองจะมอบบุตรของตนแก่ผู้ที่มีฐานะซึ่งต้องการจัดงานปอยส่างลองแต่ไม่มีบุตรชาย การมอบในลักษณะนี้ ผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวชจะต้องยอมรับหน้าที่เป็นบิดามารดาคนที่สองของผู้ที่ซึ่งตนรับบวช จะให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนในขณะที่บวชและหลังจากสึกแล้วด้วย บางรายถึงกับมอบมรดกให้เหมือนกับเป็นบุตรคนหนึ่งทีเดียว ผู้ที่ได้บวชลักษณะนี้จะเรียกผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวชให้ตนว่า “พ่อ – แม่” หรือ “**พ่อข่าม แม่ข่าม**” คำว่า “ข่าม” แปลว่ารับรอง หรือรับภาระอุปถัมภ์ ในอดีต “พ่อข่าม แม่ข่าม” หรือ ผู้ที่รับอุปถัมภ์บรรพชาสามเณรจะได้รับการยกย่องยอมรับนับถือในสังคมเป็นอย่างมาก โดยจะได้รับการยกย่องและเรียกคำนำหน้าว่า **“พ่อส่าง แม่ส่าง”** ส่วนผู้ที่รับอุปถัมภ์อุปสมบทพระภิกษุจะได้รับการยกย่องและเรียกคำนำหน้าว่า **“พ่อจาง แม่จาง”** ผู้ที่ผ่านการบรรพชาเป็นสามเณรมาแล้วเมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า “ส่าง” สำหรับผู้ที่ผ่านการ

อุปสมบทเป็นภิกษุ เมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า “ทาก” หรือ “หนาน” นำหน้าชื่อ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2549:215-217)

4. ประเภทของการบวชส่างลอง (ประเสริฐ ประดิษฐ์ :11/10/2550)

วิธีจัดงานบวชเณรของชาวไทใหญ่นั้นมีวิธีการบวช 2 วิธีคือแบบที่เรียกว่า “ข่ามดิบ” และแบบที่เรียกว่า “ข่ามส่างลอง”

1) แบบ “ข่ามดิบ” เป็นวิธีการง่ายๆ และประหยัดไม่ต้องใช้เวลาในการเตรียมงานและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก วิธีการคือเมื่อตกลงว่าจะนำเด็กมาบรรพชาเป็นสามเณรแล้วพ่อแม่ก็จะโกนผมหรือนำเด็กไปโกนผมที่วัด แล้วพระจะทำพิธีบรรพชาเป็นเณรให้เลย

2) แบบ “ข่ามส่างลอง” เป็นพิธีที่ต้องเตรียมงานกันนานมีค่าใช้จ่ายสูงใช้เวลาจัดงาน 3-5 วันมีการเชิญผู้มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก และมีขั้นตอนมากมายคือหลังจากเตรียมงานแล้วก็นำเด็กมาโกนผมแล้วแต่งตัวเป็น “ส่างลอง” หรือลูกแก้วแห่ไปขอขมาตามที่ต่างๆ แห่เครื่องไทยทานจากบ้านไปสู่วัด แห่ส่างลองจากบ้านไปทำพิธีขอบรรพชาที่วัดและมีการเฉลิมฉลองที่วัดหรือที่บ้านอีก 1 วัน จึง

เสร็จพิธีแต่แบบ “ส่างลอง”นี้เป็นที่นิยมจัดกันมากถือกันว่าเป็นบุญกุศลของผู้จัดและเป็นสง่าราศีแก่หมู่บ้านและท้องถิ่นด้วย

5. ขั้นตอนการบวชปอยส่างลอง การบวชปอยส่างลองมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ส่างลองกล่าวคำขอขมาพระสงฆ์ ขั้นตอนที่ 2 ส่างลองกล่าวคำขอบรรพชา ขั้นตอนที่ 3 เปลี่ยนชุดส่างลองเป็นสามเณร ขั้นตอนที่ 4 สามเณรรับศีล 10 และขั้นตอนที่ 5 สามเณรรับพรจากพระสงฆ์

ขบวนส่างลอง

6. อุปกรณ์และเครื่องใช้ในพิธีบวชส่างลอง เครื่องอุปโภคของอลอง ประกอบด้วยเครื่องสูงต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:218-219)

1) ทีคำ คือร่มขนาดใหญ่ทำด้วยกระดาษหนาลงรักปิดทอง มีคันถือยาวขนาดถือแล้วเลยศีรษะอยู่ที่คอของอีกคนหนึ่ง ใช้กั้นเป็นร่มบังแดดต่างฉัตร คำว่า “ที” แปลว่า ร่ม “คำ” คือ ทองคำ ทีคำ ก็คือ ร่มทองคำนั่นเอง

2) น้ำเต้า หรือคนโท ใส่น้ำดื่มสำหรับอลอง

3) พานหมาก เครื่องเสริมยศอลอง บรรจุหมาก พลู บุหรี่ ไม้ขีด เมี่ยง

4) พรม ใช้ปูให้อลองนั่ง

5) หมอน ใช้สำหรับอลองนั่งอิงพักผ่อน ใช้คู่กับพรม

7. บริวารอลอง เนื่องจากส่างลองมีฐานะเปรียบเสมือนเปรียบเสมือนเป็นอลอง(กษัตริย์) จึงต้องมีบริวารคอยปรนนิบัติรับใช้ตามสมควรเรียกว่าบริวารอลอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้ที่ทำหน้าที่แต่งตัวมี 2 คน ทำหน้าที่แต่งหน้า และแต่งตัวให้อลอง

2) ผู้ที่ทำหน้าที่ให้อลองขี่คอมี 2-3 คน มีหน้าที่ให้อลองขี่คอพาไปในที่ต่าง ๆ แต่กรณีถ้าเป็นจางลอง(ผู้ที่เตรียมบวชเป็นภิกษุ ซึ่งมีอายุ 21 ปี ขึ้นไป มีน้ำหนักตัวมาก) จะใช้ม้าหรือช้างประดับตกแต่งเป็นพาหนะก็ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นม้า

3) ผู้ถือน้ำเต้า

4) ผู้ถือพานหมาก

5) ผู้ถือทีคำมีหลายคนสับเปลี่ยนกัน

6) ผู้ถือพรมและหมอน

7) คณะดนตรีชุดกลองก้นยาว (ประกอบด้วยกลองหน้าเดียวยาวประมาณวาเศษ ฆ้องขนาดใหญ่ 1 ใบ ขนาดกลาง 1 ใบ ขนาดเล็ก 1 ใบ ฉาบขนาดกลาง 1 คู่ ตีให้จังหวะการฟ้อนรำของคนที่เป็นพาหนะ อลองหรือเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่ามีอลองมาหรือบรรเลงเข้าขบวนแห่ไทยธรรม คณะดนตรีชุดนี้มีประมาณ 5-6 คน สับเปลี่ยนกันบรรเลงเครื่องดนตรีชิ้นต่าง ๆ)

การจัดงาน “ปอยส่างลอง” ในอดีตนั้นเป็นงานที่ยิ่งใหญ่มากไม่มีงานอื่นใดในรอบปีที่จะมาเทียบได้ ใช้เวลาเตรียมงานกันเป็นแรมเดือน มีการบอกกล่าวไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ให้ได้ทราบก่อนล่วงหน้าเพื่อป้องกันไม่ให้แต่ละหมู่บ้านจัดตรงกัน และเพื่อที่จะให้ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลได้รับทราบข่าวล่วงหน้าช่วงระยะเวลาในการจัดงานปอยส่างลอง นิยมจัดในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน ซึ่งเป็นช่วงปิดภาคเรียนและว่างเว้นจากการทำนา มีอาหารอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้าไม่ตก สะดวกในการเดินทางไปมาหาสู่กัน พ่อแม่เด็กเมื่อตกลงที่จะให้บุตรของตนไปบวชเป็นสามเณรก็จะนำบุตรและคนที่จะบวชไปฝากฝังให้เจ้าอาวาสอบรมสั่งสอน หัดให้ท่องจำคำขอบรรพชา คำให้ศีลให้พร ก่อนจะจัดงานประมาณ 7-10 วัน จากนั้นก็จะเชิญผู้ที่จะร่วมในการจัดงานปอยส่างลองมาประชุมปรึกษาหารือกันว่าใครจะรับเป็นเจ้าภาพใหญ่ “ตะก่าโหลง”ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่มีฐานะดี หรือผู้ที่ได้รับการยกย่องในหมู่บ้านนั้น จะจัดงานกี่วัน ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าอาหารที่จะเลี้ยงผู้ร่วมงาน ค่าเครื่องไทยธรรม ค่าต้นตะเป่ส่า (ต้นกัลปพฤกษ์) จำนวนพระภิกษุสงฆ์ที่จะนิมนต์มารับเครื่องไทยธรรม จำนวนแขกที่จะเชิญมาร่วมงาน การยืมสิ่งของเครื่องใช้ ค่ารางวัล “ตะแปส่างลอง” (พี่เลี้ยงส่างลอง) ค่าเจ้ามื้อ (ผู้รับผิดชอบในการปรุงอาหารเลี้ยง

ผู้ร่วมงาน) ฯลฯ เมื่อตกลงกันได้แล้วก็จะเชิญตะแปส่างลองมามอบหมายหน้าที่การงานให้รับผิดชอบเป็นองค์ ๆ ไป ตะแปส่างลองนั้นมีหน้าที่ดูแลส่างลองตั้งแต่การอาบน้ำ ผัดหน้าทาแป้ง เขียนคิ้ว เกล้ามวยผม แต่งองค์ทรงเครื่อง ดูแลในเรื่องอาหารการกิน และให้ส่างลองขี่คอไปในที่ต่าง ๆ ตั้งแต่วันแรกจนวันสุดท้ายของงาน โดยเฉพาะวันสุดท้ายจะต้องคอยดูแลไม่ให้คลาดจากสายตาเพราะมักจะมีการแอบนำเอาส่างลองไปหลบซ่อนไว้ไม่ให้บรรพชา เดือดร้อนเจ้าภาพจะต้องนำ “อะซู” คือรางวัลไปมอบให้จึงจะได้ส่างลองกลับมาบรรพชาเป็นสามเณรต่อไป (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:218-219)

ประเพณีการเชิญแขกมาร่วมงานปอยส่างลองในสมัยก่อน จะมีญาติพี่น้องที่เป็นหนุ่ม ๆ สาว ๆ บ้านใกล้เรือนเคียงเจ้าภาพมาช่วยกันเชิญแขก แต่เดิมจะใช้วิธี “ต๊กห่อเน่ง” (เมี่ยง) คือนำเมี่ยงที่นิยมกินกันนำมาห่อด้วยใบตองอย่างสวยงาม ให้หนุ่มสาวนำ “ห่อเน่ง” ไปมอบให้เจ้าของบ้านที่จะเชิญมาร่วมงานโดยบอกรายละเอียดการจัดงานให้ทราบว่าใครเป็นเจ้าภาพจัดงานปอยส่างลอง จำนวนกี่องค์จะรับส่างลองวันไหน แห่โคหลู่วันไหน และทำพิธีบรรพชาวันไหน ฯลฯ ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนไปใช้เทียนไขแทนเรียกว่า “ต๊กเต็น” (บอกเทียน) การให้หนุ่มสาวไปบอกเทียนหรือ ต๊กเต็นนั้นเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งคือ เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้ใกล้ชิดสนิทสนมกัน อีกประการหนึ่งการบอกบุญในต่างหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปหนุ่มสาวจึงเหมาะสมที่จะทำหน้าที่นี้ ส่วนการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์เป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุจะนำกระสวยดอกไม้ธูปเทียนไปนิมนต์พระตามวัดที่ศรัธทา(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:220)

8. ขั้นตอนในการจัดงาน มีขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

8.1 ขั้นเตรียมงาน ก่อนถึงวันพิธีประมาณครึ่งเดือนถึง 3 เดือน ขึ้นอยู่กับปริมาณงานที่จะจัด ถ้าเป็นงานใหญ่บวชหลายรูป ต้องเตรียมงานนาน หากบวชรูปเดียวใช้เวลาเตรียมงานเพียง 7-15 วัน ก็พอ งานที่จะจัดเตรียม ประกอบด้วย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:220-221)

1) เตรียมข้าวแตก หรือข้าวตอก คือนำข้าวเปลือกเหนียวมาคั่วในหม้อดินให้แตกเป็นช่อคล้าย ๆ ข้าวโพดคั่ว เพื่อใช้เป็นเครื่องสักการะในพิธีบรรพชาอุปสมบท และนำไปคลุกกับน้ำอ้อยเชื่อมปั้นเป็นก้อนโต กว่าลูกเทนนิสนิดหน่อย เรียกว่า “ข้าวแตกปั้น” และทำ “ข้าวพองต่อ” คือนำแป้งมา

คลุกเคล้ากันนวดทำเป็นแผ่น ๆ ตัดให้กว้างยาวประมาณนิ้วคูณนิ้ว นำไปตากแห้งแล้วนำมาทอดและฉาบน้ำอ้อยสำหรับเป็นของหวานและไทยธรรม วิธีจัดเตรียมข้าวแตก เจ้าภาพจะเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้ครบ แล้วเชิญสาว ๆ หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียง มาช่วยกันคั่วข้าวแตกในเวลากลางคืนหลังจากเลิกประกอบอาชีพประจำวันแล้ว สาว ๆ จะมาช่วยคั่วข้าวแตกเป็นกลุ่ม ๆ พวกหนุ่ม ๆ ก็จะมาจีบสาวและช่วยงานคั่วข้าวแตกไปด้วย โดยเฉพาะงานหนักหรือเสี่ยงภัย เช่น แบกข้าวสาร แบกฟืน ยกภาชนะร้อน ๆ ลงจากเตา ฯลฯ จะจัดทำอย่างนี้ทุกคืนหรือตามโอกาสไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ปริมาณข้าวแตกเพียงพอที่จะใช้ในงาน แต่ละคืนจะคั่วไปจนถึงประมาณ 22.00-23.00 น.

2) เตรียมบุหรี่ บุหรี่มี 2 ชนิด คือ ยาฉุนกับขี้โย ยาฉุนมวนจากยาสูบพื้นเมืองด้วยใบตองกล้วยอบแห้ง หรือใยกาบต้นหมาก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตรยาว 6 เซนติเมตร ส่วนบุหรี่ขี้โยมวนจากยาฉุนผสมไม้ไคร้สับ หรือเปลือกฝักมะขามคลุกน้ำอ้อยและน้ำมะขามเปียกตากแห้ง เป็นบุหรี่รสจืดสำหรับผู้หญิงสูบ เมื่อมวนเสร็จแล้ว จะมีขนาดยาวประมาณ 15 ซม. ด้านปลายที่จุดไฟจะสอบแหลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เซนติเมตรด้านโคนสำหรับสูบมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 เซนติเมตรด้านโคนนี้จะกรองด้วยเส้นใยจากกาบมะพร้าวหรือเปลือกข้าวโพดพันด้วยกระดาษสีกว้าง 1 ซม. จะต้องเตรียมมวนบุหรี่ไว้เป็นจำนวนพัน ๆ มวน เพื่อใช้ในการต้อนรับแขกที่มาร่วมงาน และเป็นเครื่องไทยธรรม วิธีเตรียมทำเช่นนี้ ทำเช่นเดียวกับการเตรียมข้าวแตก ปัจจุบันภาระการเตรียมบุหรี่จะน้อยลงเพราะมีบุหรี่ของโรงงานยาสูบจำหน่าย แต่บางหมู่บ้านก็ยังจัดเตรียมกันอยู่ เพราะบุหรี่ของโรงงานยาสูบมีราคาแพง

3) เครื่องไทยธรรมและอัฐบริขาร เมื่อใกล้ถึงกำหนดเวลาพิธีประมาณ 7 วัน มีการเตรียมตกแต่งเครื่องไทยธรรมและอัฐบริขาร เช่น ทำต้นปุ๊กข้าวแตก โดยนำข้าวแตกมาห่อด้วยกระดาษสาผูกติดกับธงสามเหลี่ยมเป็นช่อ ๆ แล้วนำไปผูกไขว้เป็นคู่ ๆ ติดกับลำไม้ไผ่ หรือไม้รวกยาวประมาณ 5-6 เมตร ห่อข้าวแตกนี้จะนำมาแจกผู้เข้าร่วมพิธีในวันสุดท้าย เพื่อใช้เป็นเครื่องสักการะต่างดอกไม้ ธูปเทียนสำหรับอัฐบริขาร เช่น บาตร จีวร เสื่อ หมอน ผ้าห่ม จาน ช้อน เครื่องกรองน้ำ มีดโกน ฯลฯ นำมาตกแต่งด้วยไหมพรมถักตารางสี่เหลี่ยมเล็ก ๆเป็นผืนหุ้มอุปกรณ์เหล่านั้น นำไปผูกติดกับไม้คานยาวประมาณ 3 เมตร เพื่อสะดวกในการให้คนหามนำเข้าขบวนแห่ในวันพิธีแห่เครื่องไทยธรรม

4) เตรียมสถานที่ ยิ่งเป็นงานใหญ่ก็ยิ่งต้องมีสถานที่มาก เช่น ที่พักอลองบริเวณวัดที่ใช้เป็นสถานที่รับแขก สถานที่รับประทานอาหาร โรงครัว เป็นต้น บางครั้งต้องสร้างปะรำขึ้นอีกต่างหากจากอาคารที่มีอยู่ ปะรำเหล่านี้เป็นปะรำชั่วคราวทำด้วยโครงไม้ไผ่ มุงใบตองตึง (พลวง)

5) อุปกรณ์อื่นๆ เจ้าภาพจะต้องเตรียมเครื่องใช้และวัสดุต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง เครื่องครัว หม้อ เตา จาน ถาด ช้อน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีเครื่องทองของอลองที่จะต้องจัดหายืมหรือตัดเย็บขึ้นใหม่ รวมไปถึงเครื่องประดับตกแต่ง เช่น สร้อย แหวน ชฎา ฯลฯ

6)การต้อนรับแขก ชาวไทใหญ่มีน้ำใจโอบอ้อมอารียินดีต้อนรับผู้มาเยือนเมื่อมีแขกมาถึงบ้านก็ต้อนรับขับสู้อย่างเต็มที่ทั้งหมากเมี่ยง บุหรี่ ข้าวปลาอาหารคาวหวาน ที่หลับที่นอน บางทีแขกที่มาร่วมงานก็อาจนำสิ่งของที่ใช้ปรุงอาหารหรือเงินหรือสิ่งของอื่น ๆ มาร่วมทำบุญกับเจ้าภาพ เจ้าภาพก็จะนำของดังกล่าวมาต้อนรับทุกคนไป ช่วงก่อนวันงาน 2-3วัน ผู้คนจะเริ่มทยอยมาช่วยกันทำงานที่บ้านเจ้าภาพ จัดเตรียมสถานที่หุงหาอาหารที่หลับที่นอนของส่างลอง ทำต้นตะเป่ส่า ปุ๊กข้าวแตก ตกแต่งเครื่องไทยธรรมและอัฐบริขาร ตกตอนกลางคืนในสมัยก่อนไม่มีไฟฟ้าใช้บ้านเจ้าภาพจะมีจะมีตะเกียงเจ้าพายุจุดให้ความสว่าง มีการตี “กลองมองเซิง” ซึ่งมีกลองใหญ่ 1 ใบ ฆ้องมีหลายขนาดตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ 5-6 ใบแขวนหรือผูกห้อยกับเพดาน มีฉาบใหญ่ 1 คู่ ในตอนดึกจะมีการ “เฮ็ดกวาม” (การร้องเพลงไทใหญ่) สรรเสริญเจ้าภาพที่ได้จัดงานบุญกุศล และเกี้ยวพาราสีกันบ้างสลับกันตลอดทั้งคืน ก่อนจะถึงกำหนดงานหนึ่งวัน พ่อแม่เด็กหรือเจ้าภาพก็จะนำเด็กที่จะเป็นส่างลองไป โกนผมที่วัด พ่อแม่ของเด็กหรือพระผู้ใหญ่ตัดให้ก่อนแล้วจึงให้ช่างหรือพระเณรโกนให้ เสร็จแล้วนำไปอาบน้ำเงิน น้ำทอง น้ำขมิ้น ส้มป่อย เพื่อเป็นสิริมงคล แล้วปะแป้งผัดหน้า นุ่งขาวห่มขาวรับศีล 5 จากพระสงฆ์ แล้วจึงกลับมานอนที่บ้าน หรือบางทีก็นอนที่วัดนั้นเลย(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:221-229)

8.2 ขั้นเป็นลองหรือ อลอง เป็นช่วงสมมติว่ามีฐานะเป็นกษัตริย์เช่นเดียวกับตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะดำรงฐานะก่อนออกผนวช มีขั้นตอนดังนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:221-229)

1) วันแฮก ก็คือวันแรกเริ่มงานนั่นเองส่วนมากจะเริ่มตั้งแต่ตอนเช้ามืดประมาณ 1 นาฬิกา จะให้ผู้ที่จะบวชลองทำการอาบน้ำเงิน น้ำทอง ได้แก่น้ำแช่เงิน ทอง และเครื่องหอม หรือมะกรูด ส้มป่อย ฯลฯ เสร็จแล้วพากันไปวัดเพื่อสมาทานเบญจศีลและเริ่มงานบวชอลองต่อไป หลังจากรับศีลแล้ว บริวาร (ตะแปส่างลองที่เป็นคนแต่งตัว) ของส่างลองจะแต่งหน้าและแต่งเครื่องทรงให้ใหม่ การแต่งกายชุดส่างลองจะแต่งกายคล้ายเจ้าชายไทใหญ่ โดยจะสวมกางเกงขาสั้นสีขาว

และเสื้อกล้ามข้างใน ภายนอกจะนุ่งโจงกระเบนสีสด ปล่อยชายด้านหลังยาวจับกลีบ คาดด้วยเข็มขัดเงินหรือนาค สวมเสื้อแขนกระบอกชายโค้งงอน เสื้อปักฉลุลวดลายดอกไม้สีต่าง ๆ สีเสื้อและโจงกระเบนจะใกล้เคียงกันหรืออยู่ในเฉดเดียวกัน ที่ไหล่ทั้งสองข้างจะติดโบว์กลม ๆ มีชายห้อยลงมา 3-5 เส้น และสวม “แค็บคอ” (แผ่นทองคำกลมมีลวดลายดุน) ผูกร้อยด้วยเชือกด้ายสีแดงเป็นแผง แผงละประมาณ 5-6 แผ่น เรียงตามแผงอกคล้ายกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ส่วนที่แปลกและสวยงามเป็นพิเศษของส่างลองคือส่วนศีรษะซึ่งจะใช้ผ้าแพรโพก มีเกล้ามวยเสียบแซมด้วยดอกไม้ เช่น ดอกเอื้องคำ (เอื้องผึ้ง) หรือดอกไม้อื่น แต่ปัจจุบันหันมาใช้ดอกไม้ที่ทำจากผ้าหรือกระดาษแทน เพราะดูแลง่ายทนทานไม่เหี่ยวเฉา และเก็บไว้ใช้ได้นาน ๆ ส่างลองบางหมู่บ้านหรือบางอำเภอที่มีความเชื่อว่าขุนสาง (พระพรหม)ลงมามอบ “ปานกุม” (ชฎา) และ “ลอแป” (สร้อยสังวาลย์) ให้อลอง ตามความเชื่อในวรรณกรรมไตเรื่อง “อ่าหนั่นต่าตองป่าน” ก็จะใช้ “ปานกุม” และ “ลอแป” ในวันที่รับส่างลองและในวันที่จะนำส่างลองไปบรรพชา แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนไปแล้ว เนื่องจากชาวไทใหญ่ในแม่ฮ่องสอนมีความเห็นว่ามีแต่พม่าเท่านั้นที่ใช้ ปานกุมมะลอแป ส่วนใหญ่ก็จะไม่ใช้กันแล้ว อาจจะเป็นเพราะหาช่างที่ทำปานกุมและลอแปยากมาก รวมทั้งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากในการจัดหาอุปกรณ์เหล่านี้ ต่อไปคงเหลืออยู่แต่ในความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยพบเห็นเท่านั้น

การแต่งหน้าส่างลอง จะแต่งหน้าเข้มทาปากสีแดงและเขียนคิ้ว เมื่อแต่งตัวเสร็จจะสวมถุงเท้าสีขาว ตะแปผู้แต่งตัวส่างล่องจะตรวจดูความเรียบร้อยจนพอใจ จึงนำส่างลองไปรอรับศีลจากพระสงฆ์ เมื่อแต่งตัวเสร็จแล้วถือว่าเป็น อลองเต็มตัว การปฏิบัติต่ออลองในช่วงต่อไปนี้จะสมมติเสมือนการปฏิบัติต่อกษัตริย์ อลองจะไม่มีโอกาสเหยียบดินจนกว่าจะถึงวันบรรพชาเป็นสามเณร เมื่อส่างลองทุกองค์แต่งตัวเสร็จพร้อมกันหมดแล้วตัวแทนส่างลองจะกล่าวนำขอศีลจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็จะให้ศีลให้พรและอบรมสั่งสอนให้วางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นส่างลอง จากนั้นก็จะมีการ “กั่นตอพระสงฆ์” (ขอขมาพระสงฆ์) เป็นอันเสร็จพิธี หลังจากเสร็จพิธีรับส่างลองแล้ว “ตะแปส่างลอง” จะให้ส่างลองขี่คอลงมาจากวัดแล้วฟ้อนรำบริเวณหน้าวัดเป็นการเฉลิมฉลองต้อนรับส่างลองจากนั้นจะแห่รอบวัดสามรอบ บรรดาพ่อแม่ของส่างลองและเหล่าญาติจะโปรยข้าวตอกดอกไม้เป็น การอนุโมทนาสาธุเป็นภาพที่น่าประทับใจมาก ในอดีตจะมีการยิงปืนแก๊บที่บรรจุเฉพาะดินปืนเสียงดังสนั่นหวั่นไหวเพื่อเป็นการบอกว่าบัดนี้พิธีการรับส่างลองได้เสร็จแล้ว และอีกอย่างเชื่อว่าเป็นการป้องกันไม่ให้ภูติผีปีศาจและเหล่ามารร้าย

ต่าง ๆ มารบกวนทำลายพิธีการ ปัจจุบันทางราชการได้ห้ามปราม เนื่องจากเคยเกิดอุบัติเหตุปืนแตกทำให้ผู้ยิงปืนได้รับบาดเจ็บสาหัส

หลังจากฟ้อนรำฉลองการต้อนรับส่างลองจนเป็นที่น่าพอใจแล้ว คณะส่างลองจะเคลื่อนขบวนไปยังศาลเจ้าพ่อหลักเมืองหรือศาลเจ้าประจำหมู่บ้านและแห่รอบศาลเจ้าเมืองสามรอบ ในขณะที่แห่ส่างลอง ตะแปส่างลองจะเต้นตามไปด้วย ส่างลองก็จะโยกตัวตามจังหวะเป็นภาพที่สวยงามยิ่ง และที่สวยงามอีกอย่างหนึ่งในขบวนแห่ส่างลองก็คือ “ทีคำ” (ร่มทองคำ) ที่ใช้กางบังแดดให้ส่างลองจะมีเท่ากับจำนวนของส่างลอง เมื่อไปถึงศาลเจ้าจะมีการบอกกล่าวให้เจ้าพ่อหลักเมืองเพื่อขอขมาลาโทษและขอความคุ้มครองป้องกันอย่าให้มีภยันตรายใดใดมากล้ำกราย ขอให้ปลอดภัยร่มเย็นเป็นสุข จากนั้นจะฟ้อนรำถวายและเคลื่อนขบวนไปกราบนมัสการเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ในหมู่บ้าน หรือในหมู่บ้านอื่นที่ใกล้เคียงต่อไป จนใกล้เวลาเที่ยงวันจึงนำส่างลองกลับเข้าที่พักหรือบ้านของส่างลองเพื่อพักผ่อนและรับประทานอาหารกลางวันจนถึงตอนบ่ายหลังจากพักผ่อนกันอย่างเต็มอิ่มแล้ว คณะขบวนแห่ส่างลองจะออกไปตามบ้านญาติพี่น้อง คนรู้จักหรือผู้ที่เคารพนับถือต่อไป

2) วันเยี่ยมญาติ หลังจากนมัสการเจ้าอาวาสและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แล้วอลองก็จะไปเยี่ยมตามบ้านญาติ เสมือนเป็นการประพาสต้นของกษัตริย์ เจ้าของบ้านที่อลองไปเยี่ยมจะถือว่าเป็นโชค เป็นเกียรติและเป็นบุญที่ได้มีโอกาสต้อนรับอลอง จะเตรียมอาหารว่างถวายอลองและเลี้ยงบริวารด้วยความเต็มใจ ญาติผู้ใหญ่จะผูกข้อมืออวยพรให้พรแก่ส่างลอง การผูกข้อมือสมัยก่อนใช้เหรียญรูปีผูกกับด้ายสายสิญจน์ซึ่งปัจจุบันหายากจึงใช้ธนบัตรหรือเหรียญธรรมดาแทน (ส่วนใหญ่จะใช้ธนบัตรใบละ 20 บาท ม้วนกลมผูกด้ายสายสิญจน์) บ้านใดที่ส่างลองไปเยี่ยม เจ้าของบ้านจะให้การต้อนรับเป็นอย่างดีถือว่าเป็นเกียรติเป็นศรีและเป็นมงคลแก่บ้านนั้น เจ้าของบ้านจะเตรียมน้ำส้มน้ำหวานมาต้อนรับและจะผูกข้อมือสู่ขวัญ พร้อมกับมอบเงินให้ตามแต่ศรัทธาและฐานะ เงินที่ได้จากการผูกข้อมือสู่ขวัญจะมีตะแปที่เป็นหัวหน้าเก็บรักษาไว้และจะนำถวายเมื่อส่างลองได้บรรพชาเป็นสามเณรแล้ว การนำส่างล่องไปเยี่ยมญาติจะดำเนินไปจนถึงเย็นจนได้เวลาพอสมควร จึงจะกลับไปพักผ่อนและรับประทานอาหารเย็น ในวันแรกนี้ บ้านเจ้าภาพส่างลองทุกบ้านจะมีคนมาช่วยกันเตรียมอาหารไว้บริการส่างลอง ตะแปส่างลองและผู้มาร่วมงานทุกคนตลอดทั้งวัน แม้กระทั่งกลางคืนก็จะมีผู้คนมาเยี่ยมเจ้าภาพ มาร่วมทำบุญบ้าง

มาร่วมงานจะมีจำนวนมากมาย เจ้าภาพจะจัดเตรียมน้ำดื่ม ขนมนมเนย หมากเมี่ยงบุหรี่มาเลี้ยงดูทุกคน และมีกลองมองเชิงมาตั้งไว้ให้บรรเลงกันเป็นที่สนุกสนานเป็นช่วง ๆ ไป พอตกดึกก็จะมี “เฮ็ดกวาม” และบรรเลงกลองมองเชิงสลับกันจนถึงรุ่งเช้า

3) วันข่ามแขก คือ วันรับแขกนั่นเอง จะเป็นวันที่ญาติพี่น้องจากหมู่บ้านอื่นมาร่วมงานอย่างพร้อมเพรียงกัน วันนี้นับว่าสำคัญยิ่งเพราะจะมีพิธีต่าง ๆ 3 พิธี คือ พิธีการแห่โคหลู่(เครื่องไทยธรรม) การเลี้ยงอาหารส่างลองเต็มรูปแบบ(กับข้าว 12 อย่าง) และทำพิธีเรียกขวัญส่างลอง วันนี้เจ้าภาพจะต้องเตรียมข้าวปลาอาหารไว้มากกว่าปกติ ญาติที่มาร่วมงานจะผูกข้อมืออวยพรให้อลองชื่นชมบารมีของอลอง ช่วยงานและร่วมสนุกสนานต่าง ๆ เป็นการฉลองอลอง ตอนเช้าจะมีผู้คนจากทั่วทุกหมู่บ้านแต่งกายกันอย่างสวยงามต่างมาช่วยกันจัดเตรียมเครื่องไทยธรรมและอัฐบริขารที่จะนำไปเข้าขบวนแห่โคหลู่(ไทยธรรม) เครื่องไทยธรรมทุกชิ้นจะนำมาแห่พร้อมกันในวันนี้เสมือนหนึ่งเป็นการเลียบนครของอลองเป็นกิจกรรมแสดงถึงความหรูหราและความพร้อมเพรียงของงานปอยส่างลอง ในการแห่นั้นจะมีญาติและประชาชนเข้าร่วมขบวนแห่อย่างเพรียงกันโดยจะถือช่วยกันแบก ช่วยกันหามอัฐบริขารเครื่องไทยธรรมทุกชิ้นทั้งเล็กและใหญ่ สำหรับขบวนแห่ประกอบด้วย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:224-228)

(1) ขบวนจะเริ่มด้วยผู้อาวุโสแต่งชุดขาว อุ้มขันข้าวตอกดอกไม้ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีศีลธรรม เป็นผู้บริสุทธิ์เดินนำหน้าขบวน

(2) “จีเจ่” (กังสดาลใหญ่) ตีเป็นระยะ ๆ เป็นการป่าวประกาศให้ได้ยินกันทั่ว ๆ ไป เมื่อใครได้ยินแล้วให้ร่วมอนุโมทนาหรือเดินทางมาร่วมทำบุญ รวมทั้งเป็นการบอกกล่าวถึงเทวบุตร เทวดา เทพาอารักษ์ทั้งหลายให้ได้ทราบถึงการทำบุญใหญ่ของชุมชน

(3) “อุ้บ” คือเครื่องสักการะพระพุทธ มีดอกไม้ ธูปเทียน ขนม บรรจุอยู่ในภาชนะใช้คนแบกหาม จำนวน 2 คน เมื่อถึงวันทำบุญจะนำไปถวายพระพุทธ

(4) ม้าเจ้าเมือง เป็นม้าทรงของเจ้าเมือง (เจ้าพ่อหลักเมือง) ที่จะต้องอัญเชิญมาร่วมในขบวนแห่โคหลู่ในประเพณีปอยส่างลองทุกครั้งเป็นการให้เจ้าเมืองที่เคารพของชุมชนรับทราบและช่วยปกป้องคุ้มครองให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยปราศจากเหตุร้ายทั้งปวง เป็นส่วนสำคัญของขบวน ม้าเจ้าเมืองจะคัดม้าที่สวยที่สุด สง่างามและเชื่อง นำมาตกแต่งด้วยดอกไม้ ปูด้วยผ้าหรือใส่อาน แล้วไปอัญเชิญเจ้าพ่อหลักเมืองหรือศาลเจ้าประจำหมู่บ้านมาประทับถือว่าจะนำความร่มเย็นมาสู่การจัดงาน

(5) ต้นตะเป่ส่า (ต้นกัลปพฤกษ์) การถวายต้นตะเป่ส่า มุ่งให้เกิดในสวรรค์ มีต้นกัลปพฤกษ์บันดาลสิ่งที่ปรารถนาได้ทุกอย่าง มี 2 ประเภท คือ

- ต้นตะเป่ส่าพระพุทธ คล้ายจองพารา โครงสร้างทำด้วยไม้ไผ่กรุกระดาษสาตกแต่งลวดลายสวยงามมาก ต้นเล็กหรือใหญ่แล้วแต่ฐานะเจ้าภาพจัดเป็นส่วนที่เด่นที่สุดในขบวน ใช้สำหรับถวายพระพุทธเจ้า
- ต้นตะเป่ส่าถวายวัด คล้ายต้นตะเป่ส่าพระพุทธต่างกันตรงเครื่องห้อยซึ่งเป็นเครื่องใช้สำหรับวัด เช่น ถ้วยชาม จาน แก้วน้ำ หม้อ ฯลฯ ตามแต่ศรัทธาเพื่อนำไปถวายวัด

(6) ขบวนโคหลู่นำเครื่องอัฐบริขารที่ใช้ในการบรรพชาและเครื่องไทยธรรมทุกชิ้นมาเข้าขบวนแห่ให้ยิ่งใหญ่และสวยงาม คือ

- ปุ๊กข้าวแตก คือห่อข้าวตอกด้วยกระดาษสา ผูกติดกับธงสามเหลี่ยมที่เรียกว่า “จ๊ากจ่า” ใช้แทนดอกไม้สำหรับแจกให้ผู้ไปร่วมงานบรรพชาไหว้พระปุ๊กข้าวแตกจะขาดไม่ได้และจะต้องมีจำนวนเท่ากับส่างลอง (“จ๊ากจ่า” หมายถึงลิ้นแม่กาเผือกจากหนังสือธรรมะกล่าวว่า กาเผือกเป็นแม่ของพระพุทธเจ้า 5 องค์ เมื่อครั้งเสวยชาติเป็นแม่กา)
- เทียนเงิน เทียนทอง คือธูปเทียนแพ เป็นเครื่องบูชาส่างลองสำหรับถวาย แด่พระอุปัชญาย์)
- พุ่มเงิน พุ่มทอง สำหรับส่างลองถวายพระพุทธและประดับขบวน
- อูต่อง ปานต่อง คือกรวยหมากพลูและกรวยดอกไม้

- หม้อน้ำต่า คือหม้อดินห่อผ้าขาวใส่ใบไม้ 9 ชนิด จัดไว้เพื่อความร่มเย็นและเป็นสิริมงคล ได้แก่ ใบสะเป่ (หว้า) เหน่จ่า (หญ้าแพรก) ก๊าด (ต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายพริกไทย กินได้) ยอดหมากก่า (ยอดฝรั่ง) ใบก้ำก่อ (ใบบุญนาค) ยอดผักกุ่ม (ยอดผักกุ่ม) ยอดปานแข ยอดถั่วแห้ะ (ยอดถั่วแระ) และไม้กาง (คล้ายต้นหางนกยูง)

(7) ขบวนกลองมองเชิงใช้บรรเลงประกอบขบวนทำให้เกิดความไพเราะรื่นเริงในขบวนเครื่องแห่โคหลู่ ส่วนใหญ่จะมีแต่คนแก่เท่านั้นที่ตีกลองมองเชิงได้ หากมีดนตรีไต เช่น ซึง ปิ่งโจ่ ตอยอย

(8) เครื่องไทยธรรมที่เป็นปัจจัยถวายพระสงฆ์ที่นิมนต์มาในงานตกแต่งด้วยดอกไม้จัดไว้อย่างสวยงามโดยมากหญิงสาวจะเป็นผู้ถือ อัฐบริขารที่เป็นเครื่องใช้สามเณร ประกอบด้วยส่างกาน (จีวร) เครื่องนอนและเครื่องใช้อื่น ๆ ของสามเณร

(9) ขบวนส่างลอง เป็นกลุ่มซึ่งจะอยู่เกือบท้ายขบวน วันนี้ทั้งส่างลองตะแปส่างลองและผู้ถือทีคำจะแต่งกายสวยงามเป็นพิเศษ ขณะขบวนเคลื่อนที่ไปก็จะฟ้อนรำไปด้วยตามจังหวะกลองก้นยาว หากปีใดมีการบวชส่างลองเป็นจำนวนมาก จำนวนชุดกลองก้นยาวก็จะมีมากตามไปด้วยบางทีมีถึง 5-7 ชุด ทำให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้นมากยิ่งขึ้น ขบวนแห่ส่างลองเป็นเสมือน การแสดงแสนยานุภาพของกษัตริย์ มีบริวารแห่แหนรายรอบเป็นขบวนยาวมีการฟ้อนรำเข้ากับจังหวะดนตรี กลองก้นยาว บริวารส่างลองประกอบด้วย ผู้ที่ที่ให้ส่างลองขี่คอมี 2-3 คนสับเปลี่ยนกัน ผู้ที่ทำหน้าที่กางทีคำ (ร่มใหญ่ปิดทอง) ผู้ที่ทำหน้าที่ถือพานหมาก ผู้ทำหน้าที่ถือน้ำเต้า (ปัจจุบันไม่ใช้แล้วเพราะสิ้นเปลืองแรงงานมาก) และคณะดนตรีชุดกลองก้นยาว

(10) ท้ายขบวนแห่โคหลู่ เป็นคณะโบกไพ (บ้องไฟ) ซึ่งจะนำไปจุดในวันสุดท้ายของงาน

ขบวนแห่โคหลู่งานปอยส่างลองถือว่าเป็นขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่และสวยงาม เป็นขบวนแห่ที่มีผู้คนมาร่วมกันมากยิ่งกว่างานประเพณีใด ๆ ในจังหวัด ขบวนแห่จะออกจากจุดตั้งต้นไปตามถนนที่สำคัญ ระหว่างทางจะมีผู้สูงอายุถือ “อุ้บ” ออกมาโปรยข้าวตอกดอกไม้เป็นการอนุโมทนาสาธุในการทำบุญ เมื่อแห่ขบวนรอบหมู่บ้านแล้วขบวนแห่จะไปสิ้นสุดที่วัด จะมีผู้คนออกมาต้อนรับ มีน้ำดื่มมาคอยบริการ

บ้างก็มารอโปรยข้าวตอกดอกไม้ ขบวนแห่จะเวียนรอบวัด 3 รอบ แล้วนำโคหลู่ขึ้นไปจัดไว้บนวัด เลี้ยงอาหารกลางวันและพักจนหายเหนื่อยแล้วก็แยกย้ายกันกลับบ้าน หากยังไม่ทำพิธีบรรพชาอุปสมบทในวันนี้ กิจกรรมต่อเนื่องที่วัดจะมีการถ่อมลีก คือ การฟังธรรม จะมีผู้มีความรู้ด้านหนังสือไทใหญ่เป็นผู้อ่านซึ่งจะนั่งบนอาสนะที่จัดให้บริเวณข้างหน้าพระประธานในวิหารศาลาการเปรียญ ผู้ฟังจะนั่งเป็นแถวถัดออกมา หนังสือที่ใช้อ่านเป็นสมุดข่อยขนาดใหญ่ซึ่งเขียนเป็นภาษาไทใหญ่ เนื้อหาเกี่ยวกับชาดกในทางพุทธศาสนา ส่วนอลองนั้นบริวารจะนำไปเยี่ยมตามบ้านญาติที่ยังเหลือหรือพักผ่อนตามอัธยาศัย สำหรับกิจกรรมในตอนเย็นที่บ้านเจ้าภาพจะมีผู้คนมาเยี่ยมเจ้าภาพมากมาย เจ้าภาพจะเตรียมต้อนรับผู้ที่จะนำปัจจัยมาร่วมทำบุญ เตรียมต้อนรับคณะโบกไพ (บ้องไฟ)ที่จะนำโบกไพแห่มาที่บ้านเจ้าภาพ เพื่อบอกกล่าวกับเจ้าภาพและให้เจ้าภาพได้ชมโบกไพที่จะนำไปจุดในวันพรุ่งนี้ จะมีการตกลงกันว่าหากโบกไพจุดแล้วขึ้นสู่ท้องฟ้าก็จะมารับ “อะชู” (รางวัล) หากไม่ขึ้นหรือเกิดระเบิดก็ยินดีให้เจ้าภาพทาหน้าด้วยดินหม้อ การนำโบกไพมาร่วมงานถือว่าเป็นการให้เกียรติเจ้าภาพ และทำให้งานครึกครื้นและเป็นการจุดฉลองงานไปด้วย(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:224-228)

สำหรับส่างลองหลังจากไปร่วมขบวนแห่โคหลู่ก็จะกลับมารับประทานอาหารกลางวันและพักผ่อนจากนั้นตะแปส่างลองจะนำออกไปเยี่ยมตามบ้านที่ยังไม่ได้ไปเยี่ยมจนกระทั่งเย็น จึงจะนำส่างลองกลับมายังบ้าน อาบน้ำอาบท่าแต่งชุดส่างลองเพื่อที่จะรอเวลาทำขวัญและรับประทานอาหารเต็มรูปแบบต่อไป ส่วนการเลี้ยงอาหารนั้นผู้รู้บางท่านกล่าวว่าในอดีตมีการจัดเลี้ยงอาหารไว้ถึง 32 อย่างด้วยกัน ส่วนเหตุผลที่ต้องเลี้ยงอาหารส่างลองถึง 32 อย่างนั้น ก็เพราะต้องการให้ส่างลองเสวยสุขในโลกปุถุชน(คนธรรมดา)ก่อนจะไปเสวยสุขในโลกของบรรพชิต(ความสุขในโลกียะ) แต่ในปัจจุบันมีการเลี้ยงอาหารส่างลองเพียง 12 อย่างเท่านั้น สถานที่ที่จะเลี้ยงอาหารส่างลองเต็มรูปแบบจะจัดไว้ที่บ้านเจ้าภาพใหญ่ หากส่างลองมีจำนวนมากจะจัดที่วัด ในในวันนี้พ่อแม่ของส่างลอง ญาติทั้งฝ่ายพ่อและแม่รวมจะมาร่วมงานกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา เมื่อถึงเวลาพ่อแม่ส่างลองจะยกสำรับอาหาร 12 อย่างมาให้ส่างลองรับประทานพร้อมทั้งป้อนอาหารให้ส่างลองและคอยดูแลเอาอกเอาใจ สำหรับส่างลองที่ไม่มีพ่อแม่ป้อนอาหารให้ก็จะมีพ่อข่ามแม่ข่ามเป็นผู้ป้อนอาหารแทน หลังจากที่รับประทานอาหารทั้ง 12 อย่างจนอิ่มหนำสำราญแล้ว จะมีพิธีทำขวัญส่างลองซึ่งก็คล้ายการทำขวัญนาคคือพิธีเรียกขวัญ และผูกข้อมือให้ศีลให้พรแก่ส่างลอง พิธีเรียกขวัญส่างลองที่บ้านเจ้าภาพใหญ่จะเริ่มตั้งแต่ 6 โมงเย็นเป็นต้นไป

ส่างลองและพ่อแม่หรือพ่อขามแม่ขามจะไปรวมตัวกันที่บ้านเจ้าภาพใหญ่เพื่อเข้าสู่พิธีเรียกขวัญ ในอดีตหมอสู่ขวัญเป็นหมอพื้นบ้านชาวไทใหญ่เรียกขวัญแบบพิธีไต (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:224-228)

ที่บ้านเจ้าภาพและที่วัดในคืนนี้ เจ้ามื้อ (พ่อครัวผู้ประกอบอาหาร) จะต้องทำงานหนักมาก เนื่องจากวันพรุ่งนี้จะเป็นวันบรรพชาสามเณรจะต้องเลี้ยงอาหารทั้งพระสงฆ์สามเณรทั้งในวัดที่จะบรรพชาและที่นิมนต์มาร่วมพิธีบรรพชา ตลอดจนผู้คนที่มาร่วมงานทั้งหมดซึ่งจะมีเป็นจำนวนมาก การเตรียมอาหารจะแยกกันทำ อาหารสำหรับพระสงฆ์สามเณรจะจัดทำเป็นพิเศษซึ่งจะมีหลายอย่างทั้งอาหารคาวหวาน การเตรียมอาหารต้องใช้คนจำนวนมาก เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยและให้กำลังใจแก่เจ้ามื้อเจ้าภาพจะเตรียมกลองมองเซิงไว้ให้เจ้ามื้อด้วย หากใครว่างจากงานก็จะมาร่วมกันบรรเลงเป็นที่ครื้นเครงจนสว่างกิจกรรมการบันเทิงจะมีการบรรเลงเครื่องดนตรี คือกลองมองเซิง เป็นเครื่องดนตรีมีอุปกรณ์มากกว่ากลองก้นยาว และนิยมจัดไว้ให้บรรเลงกันที่บ้านเจ้าภาพ

รวมทั้งบรรเลงร่วมขบวนแห่เครื่องไทยธรรม ประกอบด้วย กลอง 2 หน้า ขนาดใหญ่กว่ากลองที่ใช้ตีในโรงลิเกเล็กน้อย ฆ้องใหญ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 60 เซนติเมตร ฆ้องขนาดกลาง ฆ้องขนาดเล็กประมาณ 6-8 ใบ และ ฉาบใหญ่ ฉิ่ง(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:224-228)

ตอนกลางคืนจะมีการโต้กลอนสด หรือร่ายสดกัน ภาษาถิ่นเรียกว่า “เฮ็ดกวาม” คำว่า “เฮ็ด” แปลว่า ร้อง“กวาม” แปลว่า เพลง รวมแล้ว แปลว่า การร้องเพลงไตด้วยทำนองต่างๆ ตอนหัวค่ำจะเป็นการว่ากลอนร่ายชมเครื่องไทยธรรม สรรเสริญเจ้าภาพ ยกย่องเชิดชูอลอง มักจะดำเนินการโดยศิลปินอาวุโสหรือผู้มีประสบการณ์มาก ตกดึกจะเป็นการโต้คารมกันด้วยเชิงกลอนหรือร่ายสด ระหว่างหญิง – ชาย การโต้คารมนี้จะมีระหว่างงานทุกคืนไม่เฉพาะแต่วันรับแขกเท่านั้น จะโต้กันจนสว่างหรือจนกว่าจะเหน็ดเหนื่อยเลิกรากันไปเองทำนองกลอนหรือร่ายเป็นทำนองเพลงไทใหญ่ มีหลายทำนอง เช่น “ล่องคง” เป็นทำนองช้า จังหวะหวาน ใช้สรรเสริญยกย่องหรือเกี้ยวพาราสี (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:224-228)

4)วันข่ามส่าง เช้าวันที่สามของงาน วันนี้เรียกกันว่าวันข่ามส่าง เป็นวันที่จะนำส่างลองไปบรรพชาเป็นสามเณร หากในการจัดงานมี “จางลอง” คือผู้ที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุอยู่ด้วย ก็จะทำกันตั้งแต่เช้าตรู่ เรียกกันว่า “ญาบจาง” การญาบจางหรืออุปสมบทจะเริ่มราว ๆ 04.00 – 05.00 นาฬิกา ตะแปจางลองจะแต่งตัวจางลองและนำจางลองขี่ม้าแห่ไปวัด โดยตี “จีเจ่” (กังสดาล) นำขบวน และอาจมีดนตรีพื้นบ้านหรือกลองก้นยาวร่วมขบวนไปด้วย เมื่อถึงวัดก็จะเวียนรอบโบสถ์ 3 รอบ แล้วทำพิธีอุปสมบทในโบสถ์ หากวัดใดไม่มีโบสถ์เจ้าภาพก็จะร่วมกับทางวัดจัดทำ “สิ่มน้ำ” คือจะทำศาลาที่ประกอบพิธีอุปสมบทอยู่กลางแม่น้ำหรือในบึงแล้วนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีอุปสมบทในสิ่มน้ำนี้ วันที่สามหรือวันสุดท้ายของปอยส่างลองนี้ ผู้คนจะมาชุมนุมกันที่วัดตั้งแต่เช้า โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่จะไปถึงวัดก่อนพร้อม “อุ๊บ” หรือขันดอกไม้ จนได้เวลาพอสมควรก็จะมีการ “ถ่อมลีก” คือ

อ่านหนังสือธรรมะให้ทุกคนฟังอันเป็นการกล่อมเกลาจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในความดีซึ่งถือเป็นประเพณีสืบทอดกันมานานผู้ฟังก็จะนั่งฟังอย่างสงบและสำรวมกิริยาอาการ ผู้อ่านหนังสือธรรมะในการถ่อมลีกนี้คือ “จเร” ซึ่งหมายถึงผู้รอบรู้หรือผู้เชี่ยวชาญในด้าน “ลีกไต” ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นที่เคารพนับถือของชุมชน เวลา “ฮอลีก” (อ่านหนังสือ) จะนุ่งขาวห่มขาวหรือไม่ก็แต่งชุดไตโดยนั่งอ่านตรงหน้าพระประธานบนศาลาการเปรียญวัด ข้าง ๆ จเรจะมี “เผิน” หรือ “อุ๊บ” คือเครื่องยกครูบาอาจารย์ซึ่งจะมีข้าวสาร กล้วยน้ำว้าดิบ 1 หวี หมากพลู ดอกไม้ธูปเทียน บรรจุในกาละมัง และมีปัจจัย (เงิน) ใส่ซองตามแต่ศรัทธา เมื่อฮอลีกจบจะยกเผินบูชาไปไว้ที่บ้านหรือบางทีก็ถวายวัดไป ส่วนปัจจัยจะนำไปไว้ใช้จ่ายต่อไป เมื่อถึงเวลาฉันเพลจะมีการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ที่นิมนต์มาร่วมพิธีบรรพชาสามเณรก่อนแล้วจึงเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมงานในพิธี อาหารที่เลี้ยงในงานปอยส่างลองที่จะขาดไม่ได้คือ แกงฮังเล น้ำซด(ต้มจืด) น้ำพริกอ่อง ผัดผัก หรือยำใหญ่ เป็นต้น ของหวานจะมีขนมไต เช่น อะละหว่า ส่วยทะมิน ข้าวแตกปั้น และ ข้าวพองต่อ หลังจากที่พระฉันเสร็จแล้วก็จะเลี้ยงอาหารส่างลองและผู้ที่มาร่วมงานทุกคน ช่วงนี้ เจ้าภาพจะต้องคอยจับตามองส่างลองให้ดี เพราะบางทีจะมีการนำส่างลองไปแอบซ่อนไว้เพื่อชะลอการบรรพชาสามเณร ซึ่งเจ้าภาพจะต้องนำ “อะชู” (รางวัล) ไปมอบให้จึงจะได้ส่างลองคืนกลับมา พิธีบรรพชาสามเณร จะเริ่มขึ้นหลังจากเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมงานทุกคนจนอิ่มแล้ว ก็จะช่วยกันเก็บกวาดภาชนะต่าง ๆ จนแล้วเสร็จ ตะแปส่างลองก็จะนำส่างลองไปนั่งต่อหน้าพระผู้ใหญ่เพื่อทำพิธีบรรพชาสามเณรเป็นเหล่ากอแห่งสมณะต่อไป(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:224-228)

8.3 พิธีบรรพชาอุปสมบท เป็นพิธีทางสงฆ์ปฏิบัติเหมือนกับท้องถิ่นอื่นทุกประการ การบรรพชานิยมทำกันในตอนบ่าย สำหรับการอุปสมบทนั้นนิยมทำกันในตอนเช้ามืดเลียนแบบการออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ โดยขบวนส่างลองเจ้าไปในศาลาการเปรียญหรือวิหารที่ใช้เป็นที่บรรพชาอุปสมบท ส่างลองเดินเข้าไปนั่งเรียงแถวหน้าพระอุปัชฌาย์ กราบพระอุปัชฌาย์ 3 ครั้ง เมื่อพร้อมกันแล้วหันหน้ามากราบ 3 ครั้ง แล้วรับผ้าจีวรจากบิดา มารดา หรือพ่อข่าม แม่ข่าม (พ่อ แม่อุปถัมภ์) ซึ่งแสดงถึงความผูกพันและสนับสนุนกันระหว่าง พ่อ แม่ กับลูก เสร็จแล้วหันกลับไปหาพระอุปัชฌาย์เปล่งวาจาขอบรรพชา พระอุปัชฌาย์รับผ้าจีวรไปแก้ห่อและนำผ้าอังสะ หรือผ้าชิ้นใดชิ้นหนึ่งในห่อผ้าจีวรคล้องคอส่างลอง เพื่อนำไปให้เปลี่ยนเครื่องส่างลอง และพระภิกษุจะช่วยนุ่งผ้าจีวรให้ พร้อมกลับมาเปล่งวาจาขอรับศีล 10 และขอนิสัย พระอุปัชฌาย์ให้ศีลบอกกัมมัฏฐานและให้โอวาทส่างลอง ซึ่งได้กลายเป็นเหล่ากอของสมณะ คือสามเณรเป็นเพศพรหมจรรย์สัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์ เป็นผู้เข้าสู่เส้นทางดำเนินไปสู่สิ่งสูงสุดทางพุทธศาสนา คือพระนิพพานตามปณิธานของเจ้าภาพและผู้บรรพชาที่ได้ตั้งใจไว้แต่แรก ได้ยอมเสียสละทรัพย์ที่ไม่จีรังเพื่อเข้าสู่เส้นทางที่จะบรรลุถึงอริยทรัพย์อันจีรังยั่งยืนตลอดไป หลังจากเสร็จพิธีจะมีเทศนา 1 กัณฑ์ เจ้าภาพใหญ่เจ้าภาพร่วมและผู้มาร่วมงานในพิธีถวาย

จตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนาเป็นเสร็จพิธี หลังจากนั้น หากมีคณะโบกไพ (บ้องไฟ) มาร่วมงานก็จะนำโบกไพไปจุด เมื่อจุดเสร็จเจ้าของจะนำโบกไพไปรับ “อะชู” จากเจ้าภาพ บางทีอาจมีส่างลองพาง (ส่างลองปลอม) คือคนธรรมดาแต่งกายเลียนแบบส่างล่องแห่ไปด้วย จะมีการ “เฮ็ดกวาม” ขอ “อะชู” จากเจ้าภาพซึ่งเจ้าภาพจะมอบรางวัลให้เป็นเงินแถมยังเลี้ยงข้าวปลาอาหาร สำหรับเงินที่ได้นั้นคณะโบกไพจะนำไปซื้อเครื่องใช้ไม้สอยถวายวัด หรือบางทีก็ทำเป็นต้นผ้าป่าถวายวัดต่อไป (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:230-231)

หมายเหตุ

พ่อขาม หมายถึง ผู้ชายที่เป็นเจ้าภาพบรรพชาเด็กชาย

แม่ขาม หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นเจ้าภาพบรรพชาเด็กชาย

ลูกข่าม หมายถึง เด็กชายที่มีผู้อุปการะเป็นเจ้าภาพจัดงานบรรพชาให้

เข่งส่างลอง หมายถึง ที่พักชั่วคราวของส่างลอง มักต่อเติมยื่นออกมานอกชายคาบ้าน

ปุ๊กข้าวแตก หมายถึง มัดข้าวแตกห่อด้วยกระดาษสา ผูกติดกับลำไผ่ยาว

อิ่มบุญ หมายถึง สภาวะในความรู้สึกปลื้มปิติลิงโลดอย่างสุดขีด

ม่านจ้าด หมายถึง ดนตรีพม่า

โหล่งกี่ หมายถึง โสร่งลายของชาวพม่า

แคบคอ หมายถึง เครื่องประดับทำด้วยทองคำมีรูปร่างเป็นแผ่นกลม

ข่ามแขกกอเหลว หมายถึง รับแขกเอง

ลองซอม หมายถึง ตักบาตร ในที่นี้หมายถึงการตักบาตรบนวัด

เหลินห้า (เดือนห้า ตรงกับเดือนเมษายน)

ประวัติ

เนื้อความตามปั๊บสาชื่อ ต๊ะซะนิดหย่าสี่สิบสองเหลินซากเส่อูต่าน กล่าวไว้ว่า เดือน 5 ภาษาปุ่งนา (ปุโรหิต)เรียกว่า “มิกซะหย่าสี่” ภาษาพม่าเรียกว่า “ต๊ะกู่ละ” ธาตุประจำเดือนคือเตโชธาตุอากาศจึงค่อนข้างร้อน ดอกไม้ประจำราศีคือ ดอกก้ำก่อ (ดอกบุนนาค) เป็นเดือนที่เปลี่ยนศักราชใหม่ มีเรื่องเล่าเกี่ยวประเพณีนี้ว่า ครั้งหนึ่งขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ที่เชตะวันวิหารในกรุงสาวัตถี พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ชักชวนข้าราชกาลบริพารตระเตรียมไทยธรรมอาหารคาวหวาน นำไปถวายพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาว่า ในช่วงเทศกาลเปลี่ยนศักราชนี้ขอให้ทำพิธีคาราวะพระรัตนตรัย ผู้มีพระคุณและสรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ เพื่อขอพรปีใหม่ให้มีโชคลาภอยู่เย็นเป็นสุข เจริญด้วยจตุรพิธพร 4 ประการ มีอายุ วรรณะ สขะ พละ ปฏิภารธนสารสมบัติ ตลอดไป และพระพุทธองค์ทรงนำพระสงฆ์ทำการสรงน้ำพระในสระอนปทัต ที่มีกลุ่มดอกบัว 5 ประเภท ที่บานสะพรั่งเต็มสระ พอถึงเดือน 5 ชาวประชาจึงพากันทำโกมโป๋ (โคมรูปดอกบัว) เพื่อบูชาพระตามวัดวาอารามต่างๆ จึงยึดถือเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ (โกศล ศรีมณีมปป. :7)

จากเอกสารโรเนียวเย็บเล่มภาษาไต ชื่อ “หย่าสิบสองเหลินคำ” เขียนโดย เจเลแสงเฮิง บ้านแม่สาว อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่ กล่าวว่าเดือน 5 เป็นวาระการเปลี่ยนศักราชเนื่องจากธิดาท้าวมหาเทพพรหมเปลี่ยนวาระอุ้ม เศียรบิดาไว้ในแต่ละปี ตามตำนานเล่าว่าหลังเกิดโลกวินาศไฟประลัยกัลป์ล้างโลกและน้ำท่วมโลกแล้วมีดอกบัว 5 ดอกผุดขึ้นที่กลางสระใหญ่เป็นจุดเริ่มต้นของภัทรกัลป์นี้ ในกัลป์นี้มีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ 5 พระองค์ และมีดอกบัว 5ดอก มีจีวร 5 ชุด พระพรหมได้ลงมาอัญเชิญจีวรทั้ง 5 ชุดขึ้นไปไว้ในพรหมโลก เมื่อถึงเวลาที่พระพุทธเจ้าแต้ละองค์มาตรัสรู้ ท้าวมหาพรหมและคณะจะนำผ้าจีวรลงมาถวายตามลำดับขณะนี้พระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ไปแล้ว 4 พระองค์ ยังเหลืออีก 1 พระองค์ คือ พระศรีอริยเมตไตย ซึ่งจะมาตรัสรู้ต่อจากยุคของพระโคดมพุทธเจ้า บรรดาพระพรหมที่ลงมาในโลกมนุษย์โลกมาได้สูดกลิ่นดินหอมแล้วเกิดความพอใจพากันขุดมาชิมดู หลังจากชิมดินหอมแล้วทำให้วิชาฌาณ(เหาะเหินเดินอากาศ) เสื่อมไม่สามารถเหาะกลับไปสู่พรหมโลกได้ จึงอาศัยอยู่ในมนุษย์โลกต่อมาจนถึงปัจจุบัน (โกศล ศรีมณี มปป. :8)

เหล่าพรหมและเทวดาได้ประชุมปรึกษาเรื่องวิธีการกำหนดราศีฤดูกาลและพิจารณาหาผู้ที่มีความสามารถกำหนดราศีฤดูกาลได้ ซึ่งท้าวมหาพรหมได้รับอาสาเป็นผู้จัดทำ พร้อมกับสัญญาว่าหากไม่สามารถทำให้สำเร็จก็จะให้ศีรษะเป็นประกัน ต่อมาเมื่อไม่สามารถกำหนดราศีฤดูกาลให้ดีทัดเทียมกันได้ พระอินทร์จึงขอให้ศาสดาพยากรณ์ (งะพอหมอกยฺาม)กำหนดฤดูกาลเป็นฤดูร้อน ,ฝน,หนาว ซึ่งเป็นฤดูกาลมาตราบจนถึงปัจจุบันนี้ พระอินทร์จึงบอกกับพระธิดาทั้ง 7 ของท้าวมหาพรหมว่า ใครสามารถตัดศีรษะของท้าวมหาพรหมได้ จะอภิเษกยกขึ้นเป็นอัครมเหสี ธิดา 6 องค์ ไม่สามารถทำได้ แต่ธิดาองค์สุดท้อง (วันเสาร์) ได้ใช้เส้นผมขึงกับโครงไม้ ทำเป็นเลื่อยใช้เลื่อยคอของท้าวมหาพรหมจนขาด พอขาดแล้วนำไปไว้ที่ไหนก็ไม่ได้ไว้ในน้ำก็น้ำแห้ง ไว้บนบกก็ไฟไหม้จำเป็นที่ธิดาทั้ง 7 จะต้องผลัดเปลี่ยนกันทูนศีรษะของบิดาไว้คนละ 1 ปี หมุนเวียนกันตลอดกาล พอถึงเดือน 5 ของแต่ละปีก็จะเปลี่ยนกันครั้งหนึ่ง ธิดาองค์ที่หมดภารกิจก็จะถือโอกาส ล้างมือ อาบน้ำ ซักผ้า สระผมให้สดชื่น หลังจากที่รับภารกิจมานานเป็นเวลาแรมปี ด้วยเหตุนี้จึงถือเป็นประเพณี พอถึงเดือน 5 เปลี่ยนศักราชใหม่จะพากันอาบน้ำชำระร่างกาย สระผม ปักกวาดทำความสะอาดบ้านเรือนในโอกาสวนขึ้นปีใหม่เป็นกรณีพิเศษ สำหรับตัวท้าวมหาพรหมนั้นพระอินทร์ได้ทูลถามมารดาของท้าวมหาพรหมว่าจะสามารถหาศีรษะของใครมาต่อแทนได้ มารดาตอบว่าศีรษะของใครอะไรก็ก็ได้ที่นอนหันศีรษะไปทางทิศเหนือพระพรหมและเทวดาทั้งหลายจึงพากันลงมายังโลกมนุษย์และได้พบกับช้างตัวหนึ่ง กำลังนอนหันหัวไปทางทิศเหนือ จึงตัดหัวช้างนั้นนำไปต่อติดกับตัวของท้างพรหม ทาให้ท้าวพรหมฟื้นคืนชีพและได้รับขนานนามว่า “มหาปิงเน”(พระพิฆเนศ –ผู้เรียบเรียง) ส่วนตัวช้าง ก็นำไม้ฟืนมาก่อกองไฟสุมฌาปนกิจจนเสร็จกิจ (โกศล ศรีมณีมปป. :8-9)

เหล่าพระพรหมและเทวดาทั้งหลายได้ประชุมปรึกษากันว่า บาปที่ตัดเศียรท้าวมหาพรหมนี่ จะตกแก่ใคร พระอินทร์ตอบว่า ตกแก่ชาวเมืองทั้งหลาย เพราะชาวเมืองอยู่ใต้อิทธิพลของดวงดาวชะราศีฤดูกาล และถามต่อว่า หากต้องการถ่ายบาปจะต้องทำอย่างไรบ้าง พระอินทร์ตอบว่า ต้องพากันก่อเจดีย์ทราย ถวายน้ำ ถวายดอกไม้ สรงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ให้ทำขนมไปทำบุญ ผู้เฒ่าผู้แก่แลพระสงฆ์ผู้ทรงศีลอธิษฐาน ขอพรให้พ้นจากบาปและได้รับความสุขความเจริญยิ่ง ๆขึ้นไป จึงเกิดมีประเพณีรดน้ำดำหัว คารวะผู้เฒ่าผู้แก่ ทำขนมประเพณีแจกจ่ายและถวายพระสงฆ์สืบกันมาจนถึงทุกวันนี้(โกศล ศรีมณีมปป. :8-9)

การกั่นตอ (ขอขมา)บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่และพระสงฆ์

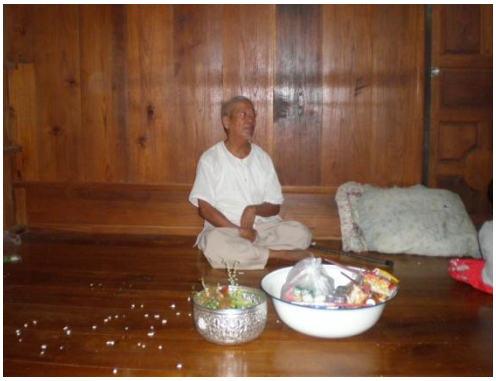
1. สถานที่จัดงาน

บ้านเลขที่ 6 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พิกัด X = 390954 **พิกัด Y = 2135289**

ขันดอกไม้

ขันคัวหลู่

ถวายคัวหลู่

ผู้เฒ่าผู้แก่ให้พร

2. ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน

เดือน 5 และเดือน 11 (เดือนเมษายนและเดือนตุลาคม) หรือก่อนวันขึ้นวัด 1 วัน คือช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 14-15 เมษายนของทุกปี และขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ประเพณีกั่นตอหรือขอขมานี้จะมีปีละ 2 ครั้ง

3. ประวัติความเป็นมาและความเชื่อเกี่ยวกับพิธี

เหลินห้าเป็นเทศกาลสำคัญของชาวไทใหญ่ เรียกว่าปอยเหลินห้าหรือปอยซอนน้ำ ในเทศกาลนี้จะมีการสรงน้ำพระ กั่นตอบิดามารดาญาติผู้ใหญ่ขอขมาพระสงฆ์และทำบุญตักบาตรฟังเทศน์ ฟังธรรมตามประเพณี เช่น เดียวกับงานสงกรานต์ของล้านนา และชาวบ้านมีความเชื่อกันว่าบิดามารดาก็คือพระพุทธเจ้าคนแรก ถ้าไม่เลี้ยงบิดามารดาแล้วจะลำบากในสมัยก่อนถ้าไม่ได้กั่นตอบิดามารดาก่อนก็ไม่กั่นตอพระได้ เมื่อสมัยก่อนมีเศรษฐีคนหนึ่งจะไปกั่นตอพระพุทธเจ้าที่วัด จึงนำผลไม้ อาหารคาวและอาหารหวาน นำมากั่นตอพระพุทธเจ้าที่วัด พระพุทธเจ้าถามท่านเศรษฐีว่า ท่านเศรษฐีกั่นตอบิดามารดาหรือยัง ท่านเศรษฐีบอกว่าเราไม่มีบิดามารดา พระพุทธเจ้าถามต่อไปว่าถ้าท่านเศรษฐีไม่มีบิดามารดาแล้วท่านเกิดมาได้อย่างไร เศรษฐีคนนั้นรู้สึกอับอายมาก พระพุทธเจ้าให้ท่านเศรษฐีไปกั่นตอบิดามารดาก่อนพระพุทธเจ้าถึงจะรับของที่มากั่นตอได้ ถ้าท่านเศรษฐีไม่กั่นตอบิดามารดา พระพุทธเจ้าก็ไม่อาจรับสิ่งของที่มากั่นตอนี้ได้ ท่านเศรษฐีต้องจึงต้องไปกั่นตอบิดามารดาก่อนถึงจะกั่นตอพระได้ เศรษฐีรู้สึกอับอายมากก็นำอาหารที่มากั่นตอพระพุทธเจ้า นำไปเททิ้งลงในกระบอกไม้ ทำให้นกมาจิกอาหารที่ท่านเศรษฐีทิ้งไว้นกที่มาจิกกินมีอาการเมาเหมือนเมาสุราเพราะผลไม้ที่หมักดองกันมากๆ ทำให้เกิดเป็นสุรา เหตุนี้การเกิดสุราก็เลยเกิดขึ้นในสมัยนั้นเป็นต้นมา (ขิ่น ธุวะตระกูลวงศ์ : 23/08/2550)

การกั่นตอต้องมีการเตรียมสิ่งของที่จะใช้กั่นตอหรือขอขมาก่อน การกั่นตอหรือขอขมาจะเริ่มกั่นตอบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ของตนเองก่อนเสมอ และก่อนวันขึ้นวัด 1 วัน คือช่วงเวลาวันที่ 14-15 เมษายน ของทุกปี คือ ถ้าขึ้นวัดวันที่ 15 เมษายน จะเริ่มกั่นตอหรือขอขมาในวันที่ 14 เมษายน และถ้าวันขึ้นวัดตรงกับวันที่ 16 เมษายน ก็จะเริ่มกั่นตอในวันที่ 15 เมษายน ในเวลาตอนค่ำๆ ตั้งแต่เวลา 17.00-21.00 น. และวันรุ่งขึ้นวันที่ 16 เมษายนก็จะทำบุญที่วัด เตรียมข้าวปลาอาหารใส่ปิ่นโต และของใช้ต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมจัดใส่ถาดถวายพระสงฆ์ที่วัด พอทำบุญเสร็จแล้วจึงจะกั่นตอญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือโดยจะพากันเป็นหมู่คณะแสดงถึงความพร้อมเพียงกัน จากนั้นก็ไปกั่นตอหมู่บ้านและวัดต่างๆ ที่ใกล้เคียง การกั่นตอวัดในชุมชนที่ตนเองอยู่มักจัดพิธีในวันที่ 18 เมษายน กิจกรรมจะกั่นตอหรือขอขมาพระสงฆ์ที่วัดและก็จะมีการสรงน้ำพระพุทธรูปที่วัด ให้คนในชุมชนได้สรงน้ำพระ ชาวบ้านในชุมชนก็จะจัดเตรียมน้ำส้มป่อย น้ำอบน้ำหอม ใส่น้ำส้มป่อยผสมน้ำอบน้ำหอมในขันเงินที่เตรียมไป เพื่อจะกั่นตอหรือขอขมาพระสงฆ์และสรงน้ำพระพุทธรูปที่วัด แล้วพระสงฆ์ให้คำอวยพรเป็นเสร็จพิธี และจะมีอีกการกั่นตออีกครั้ง

ในเดือน 11 คือเดือนตุลาคม ก่อนออกพรรษา จะเริ่มที่การกั่นตอบิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ ในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 เช้าวันรุ่งขึ้นมีการตักบาตรเทโว ตอนสายฟังเทศน์ ฟังธรรมที่วัด ประมาณวันแรม 2-3 ค่ำ เดือน 5 จะมีการกั่นตอต่างหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง โดยอาศัยวัดประจำหมู่บ้านเป็นศูนย์กลาง (คณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. : 27)

4. รูปแบบการกั่นตอ(ขอขมา)แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

4.1 การกั่นตอบิดามารดา ผู้เฒ่าผู้แก่ การกั่นตอต้องกั่นตอบิดามารดาก่อนทุกครั้ง และก่อนขึ้นวัด 1 วัน พอกั่นตอบิดามารดาเสร็จแล้วก็กั่นตอผู้เฒ่า ผู้แก่และญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ แล้วก็นำสิ่งของที่จะไปกั่นตอ เช่น ขนม ข้าวตอก ดอกไม้ ธูป และเทียน ไปกั่นตอ(ขอขมา)ลาโทษในสิ่งที่กระทำผิดทางกาย วาจาและทางใจให้บิดามารดาให้พร (ขิ่น ธุวะตระกูล: 23/08/2550)

4.2 การกั่นตอพระสงฆ์ คือ หลังจากการกั่นตอบิดา-มารดาเสร็จแล้ววันรุ่งขึ้นก็ไปทำบุญที่วัด หลังจากนั้นก็มีการนัดหมายไปกั่นตอที่วัดโดยนำดอกไม้ ธูป เทียน น้ำส้มป่อยผสมน้ำอบน้ำหอม ข้าวตอก กั่นตอพระสงฆ์อาจมีการนำน้ำส้มป่อยรดมือพระสงฆ์ด้วยในปัจจุบัน แล้วพระสงฆ์ให้พร การสรงน้ำพระพุทธรูปในวันศีลหรือวันพระจะมีในเดือน 5 หรือเดือนเมษายนของทุกปี (ขิ่น ธุวะตระกูล: 23/08/2550)

5. คำขอกั่นตอหรือขอขมา กุ่งพารา กุ่งตารา กุ่งสั่งขา กุ่งสล่า ซ้ำมา (หรือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์)

ออก่าซ้า ออก่าซ้า ออก่าซ้า กายะก่ำ วะจีก่ำ มะนอก่ำ
หนั่งก้า โต๋เฮ็ด ซบหว้า ใจ๋กย่าม เป็นต่าม ตุจาเริก เคื้องเมิก
หลำหล่าง เหม่าจ่าง เหม่าเจ๊ด อาปย้าตแสนเมียว เจอนั่น อากโย (อาโจ)
ปุ้นตวาก เป่ป้ากเอ๋าหาย ยามใหน ต้ำตี้ พรายาตตาหน่า ตรายาตตาหน่า
สั่งข่ายาดต้าน่า กาตี้ยาตตาหน่า เจ้าเมี้ยดสามเปื๋อง เจือนั้น ข้ามา หยำโก๋โป๊ดโห
ก้มต่อ ปู่จ่อคุ้บกานวานไหว้ ไห้ไหล้ถ้วนถึง ปะทะมะ ตุติยะตะติยะ ป้อกนึ้ง
สองป้อก สามเผ่า คุ้บเข่า ยกมือคือต่าง ตานขว่างสี่เส่ หวุ่นเต่นะมอ
ข้ายอนกั่นตอไหว้ตี้ข้าอ้อ(สำหรับชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง) หนั่งอั๋นอาโจ เฮาข้าได้มา
ก้มหน้า ยกมือคือต่างตานขว่างสี่เส่หวุ่นเต่ นะมอ ยอนกั่นตอ ไหว้ตี้ข้าไน้ จ๊าต
ไหลป่านไหลเสก้อ หื้อได้ลอดซางกางเส อาเป่สี่เปื๋อง ก้าบสามเปื๋อง อาราบอาเปี๊ยด
แปดเปื๋อง หย่านสู่ห้าเปื๋อง วิปัตติ้ตราห้าเปื๋อง ปย้าซ้าน้านายาห้าเปื๋องเจือนั้น เสแลตัง
ไนจ้าตซุ้ตจ้าตเส้ง วันลืนเมือหน้านั้น ให้เฮาข้า โฮบไหล้มาตายา โผ่นายา นิ้บป่านตายา
เมี๊ยดนั้น เสกำตี้ข้านอ สาธุ สาธุ สาธุ (สำหรับชุมชนในพื้นที่อำเภอปาย)

คำให้พรของบิดา มารดา

อยู่หลี กิ๋นหวาน กั้ดเหยน กยามส่า อาหน่า ยอก่า
เก้าสิบป่ายหก ตกเหห่าง จ่างเสคิง เอาไน้ กว่าวันต๋ำ เมอหน้า
ให้อยู่หลี กิ๋นหวาน ลูกเอ้อ หลานเอ้อ

(ขิ่น ธุวะตระกูล: 23/08/2550)

การกั่นตอพระสงฆ์

6. อุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการกั่นตอ

6.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วยดังนี้ ขันเงินหรือถาดใส่สิ่งของไปกั่นตอ ดอกไม้ ธูป เทียน ข้าวตอก ขนม โคหลู่ (เสื้อผ้า ของใช้ เงิน)

6.2 ขั้นตอนวิธีการ (ศิริวัฒน์ ศรีวิชัย: 23/08/2550)

1) เตรียมอุปกรณ์ที่นำมา คือ ข้าวตอก ดอกไม้ ธูป เทียน ขนม โคหลู่ เสื้อผ้าใหม่ ของใช้ และเงิน อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ให้ผู้ที่จะไปกั่นตอหรือขอขมา

2) นำโคหลู่ใส่ขันเงิน

3) นำข้าวตอกดอกไม้ใส่ในขันดอก

4) ยกขันดอกไม้ให้บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ที่อาวุโสสูงสุดรับไว้ แล้วพนมมือรับคำให้พรจากบิดา มารดาหรือญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

7. การซอนน้ำเจ้าพารา (สรงน้ำพระพุทธรูป)

วันปีใหม่ชาวไทใหญ่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปอยซอนน้ำ จึงเป็นช่วงเทศกาลที่ชาวไทใหญ่จะได้สรงน้ำพระพุทธเจ้ารูปตามวัดอารามหรือบ้านเรือนของตน บางวัดอาจสร้างสถานที่สรงน้ำพระขึ้นมาเฉพาะ เช่นวัดเมืองปอนอำเภอขุนยวม เรียกชื่อว่า จองซอน มีการอัญเชิญพระพุทธรูปบนวัดมาประดิษฐานไว้ ณ จองซอน เพื่อให้ชาวบ้านที่เลื่อมใสศรัทธาได้สรงน้ำพระตามประเพณี ซึ่งยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน สำหรับวัดที่ไม่มีจองซอนสำหรับเป็นที่สรงน้ำพระพุทธรูป ก็อาจอัญเชิญพระพุทธรูปที่สำคัญบนวัด ไว้วางไว้สถานที่ดีเหมาะสม เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมกันสรงน้ำ ส่วนใหญ่จะมีการสรงน้ำพระพุทธรูปในวันผะญาวัน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 12/10/2550)

ประเพณีเหลินหก (เดือนหก ตรงกับเดือนพฤษภาคม)

ประวัติ

ภาษาปุ่งนา (ปุโรหิต) เรียกว่า “ปี๊กซะหย่าสี่ ” ภาษาพม่าเรียกว่า “ก๊ะสุ่งละ” ธาตุประจำเดือนที่มีลักษณะแข็งดอกไม้ประจำราศรีคือ ดอกจ๋ำกาโหลง หรือดอกจำแป่ (ดอกลั่นทม) ดอกก้านง้อก (ดอกซ่อนกลิ่น) เรื่องราวอันเป็นบ่อเกิดประเพณีระบุไว้ว่า ในเมื่องสี่โห่ (เมืองลังกา-ผู้เรียบเรียง) มีมานพผู้ยากเข็ญคนหนึ่ง หาเลี้ยงชีพโดยการหาฟืนและใบตองขาย ต่อมาเมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 6 มานพผู้นี้ก็ยังเข้าป่าหาฟืนหาใบตองตามปกติ เมื่อเดินทางถึงฝั่งลำธารแห่งหนึ่ง จึงนั่งพักและฉุกคิดขึ้นว่าชาตินี้เกิดเป็นทั้งที

แต่ไม่เคยทำบุญเลยที่จะเป็นปัจจัยส่งผลให้เสวยสุขในชาติหน้า วันนี้เป็นวันเพ็ญควรที่จะได้ทำบุญอะไรสักอย่างหนึ่ง เมื่อคิดได้นั้นจึงวางสัมภาระลงแล้วไปตักทรายที่ฝั่งลำธารมากองก่อเป็นรูปเจดีย์ พร้อมหาหาดอกไม้ในป่ามาประดับตกแต่งให้สวยงาม ตัดไม้ไผ่มาจักตอกสานเป็นราชวัตรขัดเป็นสี่เหลี่ยมกั้นเป็นชั้นๆเหมือนเจดีย์ เสร็จแล้วแก้ห่อข้าวออกมาเป็นสามส่วน ส่วนที่ 1 นำถวายเป็นพุทธบูชา ส่วนที่ 2 นำถวายเป็นธรรมบูชา ส่วนที่ 3 นำถวายเป็นสังฆบูชา ส่วนที่ถวายเป็นสังฆบูชานี้เมื่อเสร็จสิ้นการถวายแล้วนำไปให้นกกากิน (โกศล ศรีมณี มปป. : 12)

เมื่อทำบุญถวายทานเสร็จแล้วเกิดปีติซาบซึ้งในการกระทำของตน มานพผู้นี้จึงร้องรำทำเพลงไปรอบๆเจดีย์ทรายอยู่คนเดียวในป่า พอพลบค่ำก็กลับบ้าน ตั้งแต่วันนั้นมามานพผู้นี้เมื่อนึกถึงบุญที่ได้ทำในวันนั้นก็รู้สึกปีติเป็นสุขขึ้นมาทุกครั้ง ต่อมาถึงคราวที่จะเมื่อใกล้จะตาย เป็นช่วงเวลาที่กับขุนหอคำ (กษัตริย์) ผู้ครองเมืองสี่โห่ และนางมิพญา(พระมเหสี) ทรงช้างเสด็จออกเรียบนครเสด็จผ่านมาถึงกระต๊อบที่อยู่ของมานพผู้นี้พอดี และแกก็มองเห็นพระมหากษัตริย์และพระมเหสีที่ทรงช้างเสด็จมาใกล้ที่อยู่ของตนจึงเกิดอุปทานขึ้นในใจใคร่ที่จะเกิดเป็นพระโอรถของพระราชา จากนั้นนั้นก็สิ้นใจไปในทันที ชาติต่อมาจึงได้ไปจุติปฏิสนธิในครรภ์พระมเหสี พอเติบใหญ่ก็ได้สืบราชสมบัติแทนพระบิดา อยู่มาวันหนึ่งได้นิมนต์พระอรหันต์มาเทศนาในพระบรมมหาราชวัง ขณะที่ฟังพระธรรมเทศนาอยู่นั้นเกิดศรัทธาจะถวายผ้าสไบค่าควรแสนทองคำที่พระองค์ทรงห่มอยู่เป็นเครื่องบูชาธรรม แต่ก็ไม่อาจตัดใจได้ในทันที ครั้งที่หนึ่งก็แล้ว ครั้งที่สองก็แล้ว ครั้งที่สามก็แล้ว ยังมิอาจตัดสินใจละทิ้งความเสียดายได้ เป็นเจตนาศรัทธาที่ยึดๆหดๆอยู่ไม่อาจให้สำเร็จอย่างแท้จริงได้ พอดีมีกาสองตัวผัวเมียบินมาจับอยู่บนกิ่งมะขามตรงหน้าต่าง กามองเห็นและทราบในเจตนาพยายามของพระราชา กาตัวผู้จึงพูดกับกาตัวเมียว่าพระราชานี้ด้วยเหตุที่เคยเป็นคนยากจนได้เกิดเป็นพระราชาจึงไม่อาจตัดสินใจถวายสิ่งที่มีค่าสูงแม้มีเจตนาศรัทธาก็ตาม หากพระองค์ถวายในคราวที่มีเจตนาครั้งแรกก็จะได้เสวยผล 8 ประการ พระราชาได้ยินคำสนทนาของกาสองผัวเมียและรู้ภาษากาจึงได้ชื่อว่า “ก๋าก๊ะหว่นลิยะ” (กากวจนวิญญู : ผู้รู้คำพูดกา – ผู้เรียบเรียง) พระราชาก็ทรงพระสรวลออกมา พระอรหันต์จึงทรงถามเหตุที่พระราชาทรงพระสรวลนั้น พระราชาก็นมัสการเรื่องราวตามที่กาสองผัวเมียพูด พระอรหันต์ผู้เป็นประธานจึงถวายพระพรว่า จริงแล้วมหาบพิตรกาทั้งสองนี้ ชาติก่อนก็เป็นกาเช่นเดียวกัน เป็นบริวารของมหาบพิตรได้รับประทานของพระมหาบพิตร (ตอนที่ถวายเจดีย์ทรายได้นำข้าวส่วนที่เป็นสังฆบูชาไปวางไว้ให้กากิน) พระราชาจึงตัดสินใจถวายผ้าสไบค่าควรแสนทองคำ

บูชาพระธรรมเทศนา เมื่อละจากภพนั้นก็ไปจุติเสวยผลบุญในสรวงสวรรค์ไปๆมาๆระหว่างสวรรค์และมนุษย์ตลอดมา ไม่ได้เกิดในนรกอบายใดๆเลย จากเรื่องเล่าดังกล่าว พอถึงเดือน 6 ชาวไทใหญ่ในกลุ่มพุทธศาสนิกชนจึงพากันทำบุญก่อเจดีย์ทรายถวายห่อข้าวห่อแกง เป็นประเพณีสืบต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ (โกศล ศรีมณี มปป. : 12-13)

ปอยจ่าตี่

1. สถานที่จัดงาน

วัดพระนอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391411 พิกัด Y = 2133930

2. ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน

การจัดงานจะเริ่มก่อนวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ประมาณ 5 – 7 วัน

3. ประวัติความเป็นมาของประเพณีและความเชื่อ

ประวัติความเป็นมาของปอยจ่าตี่ จาก “ลีกโหลง” หนังสือธรรมะของชาวไทใหญ่ที่เขียนขึ้นเพื่อถวายเป็นกุศลในพระพุทธศาสนา และจะถูกนำมาอ่านในโอกาสสำคัญต่างๆ เรียกกันว่า “ถ่อมลีก” ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลมีชายคนหนึ่งทำงานสุจริตและประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรมขยันหมั่นเพียร ทำแต่ความดีจนชายผู้นี้ถึงแก่กรรมด้วยบุญกุศลที่ได้ทำดีมา จึงได้ไปเกิดในสรวงสวรรค์เป็นเทวดาใช้ชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย เสวยสุขอยู่อย่างนี้เป็นเวลาเกือบ 1 แสนปีก็จะสิ้นสุดบุญและต้องตาย เมื่อใกล้จะตายร่างของเทวดาองค์นั้นก็เปลี่ยนไปจากที่เคยแต่งตึงสวยงามก็กลายเป็นเหี่ยวแห้ง สิ่งเหล่านี้เป็นลางบอกเหตุว่าอายุของการเป็นเทวดาใกล้จะสิ้นสุดลง และจะต้องไปรับกรรมที่เคยทำไว้ในโลกมนุษย์ เทวดาจึงได้เดินทางไปหาเทวดาที่ชื่อ พระเจ้าวิปาลี เทวดาผู้หยั่งรู้เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลาย พร้อมทั้งขอคำแนะนำ พระเจ้าวิปาลีจึงแนะนำว่า หากไม่อยากไปรับกรรมในนรกก็จงไปก่อเจดีย์ทรายถวายพระพุทธเจ้าเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ โดยให้ไปก่อเจดีย์ทรายที่ริมฝั่งมหาสมุทรให้ได้ถึง 500 กองจึงจะรอดพ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว เวลาผ่านไปจนเหลืออีก 7 วันเทวดาองค์นั้นก็จะสิ้นบุญ จึงได้เดินทางไปหาดทรายริมฝั่งมหาสมุทร และเริ่มลงมือก่อสร้างเมื่อก่อเจดีย์

ทรายได้บางส่วนก็มีลมพายุและคลื่นจากมหาสมุทรพัดเอาเจดีย์ทรายเหล่านั้นพังทลายหายไป เทวดาก็พยายามก่อใหม่พอครบ 500 กองก็มีลมพายุและคลื่นมากวาดพัดไปอีก เป็นเช่นนี้ทุกครั้ง เทวดาก็พยายามต่อไปเรื่อยๆ จวบจนครบ 7 วัน ยมทูตก็ขึ้นมาจากนรกจะมารับตัวเทวดา ฝ่ายเทวดาก็ยินดีจะไปรับกรรมดังกล่าว แต่ได้ขอร้องยมทูตว่า ขอให้รอจนกว่าตนจะก่อสร้างเจดีย์ทราย 500 กองจนครบเสียก่อนยมทูตก็ตกลง เทวดาก็ลงมือก่อเจดีย์ทรายต่อไป แต่ก็ยังเกิดเหตุการณ์เช่นเดิมคือมีลมพายุและคลื่นมาพัดเจดีย์ทรายหายไปครั้งแล้วครั้งเล่าจนยมทูตรอไม่ไหวจึงกลับไปเมืองนรก ฝ่ายเทวดาก็ก่อเจดีย์ทรายต่อจนครบ 500 กองได้ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชาด้วยผลบุญดังกล่าวจึงทำให้เทวดาองค์นั้นพ้นจากผลกรรม และได้เสวยสุขในสรวงสวรรค์ต่อไป จากเรื่องราวดังกล่าวนี้ทำให้ชาวไทใหญ่นิยมจัดงาน “ปอยจ่าตี่” ก่อเจดีย์ทรายเพื่อบูชาพระพุทธองค์กันทุกหมู่บ้านในช่วงเดือน 6 กันทุกปี (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. : 51-57; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:250-252; โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2543:59-63)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าต่อๆกันมาอีกเรื่องหนึ่งว่า มีชายคนหนึ่งตายไปชั่วคราว แล้วมียมบาลจะมาเอาวิญญาณของชายคนนั้นไป เมื่อเปิดบันทึกการทำความดีและการทำความชั่วของมนุษย์มาดูว่า ชายคนนั้นทำชั่วหรือทำดีอะไรไว้บ้าง ปรากฏว่าชายคนนี้เคยถวายเจดีย์ทราย ยมบาลจึงปล่อยตัวทำให้เขามีชีวิตฟื้นคืนมา เขาก็ไปทำบุญก่อเจดีย์ทราย ยมบาลมาคอยก่อเจดีย์ทราย แต่เกิดพายุพัด ไม่สามารถจะนับได้ ชายคนนั้นก็ไม่ต้องถูกนำไปนรกอีกต่อไป (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2549: 251)

4. ความเชื่อเกี่ยวกับปอยจ่าตี่

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปีเป็นวันวิสาขบูชาซึ่งเป็นวันที่สำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา และเป็นวันทำบุญบูชาเจดีย์ทรายของชาวไทใหญ่ด้วย ว่ากันว่าหากได้ร่วมประเพณีนี้จะได้บุญกุศลยิ่งใหญ่ เคราะห์กรรมไม่ดีต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวเราก็จะจางหายไป สิ่งที่ร้ายจะกลายเป็นดียิ่งๆขึ้นไปอีกและถือเป็นประเพณีขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาลอีกด้วย (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป.: 51-57)

5. วัตถุประสงค์ของปอยจ่าตี่ (การทำบุญก่อเจดีย์ทราย) คือ

เพื่อเป็นพุทธบูชา เป็นการสะเดาะเคราะห์และเป็นการขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ปอยจ่าตี่หรืองานบูชาเจดีย์ทราย เป็นงานทำบุญที่นับว่าสำคัญ และยึดถือปฏิบัติกันมานานตั้งแต่สมัยพุทธกาล สำหรับที่วัดพระนอนได้จัดงานนี้เป็นประจำทุกปีนับเป็นเวลาร้อยกว่าปีมาแล้ว ตั้งแต่ครั้งก่อตั้งแม่ฮ่องสอนจนมาถึงปัจจุบัน งานประเพณีบูชาเจดีย์ที่วัดพระนอนเป็นงานบุญที่ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ หนุ่มสาว และผู้เฒ่าผู้แก่ชื่นชอบ การขนทรายจะเริ่มก่อนวันวิสาขบูชา 7 วัน ตอนเย็นๆของทุกวันในช่วงนี้จะมีผู้คนเป็นจำนวนมากทั้งหญิงชายพากันเดินไปที่บ่อทรายขาว ใกล้บริเวณโรงฆ่าสัตว์ในปัจจุบัน ซึ่งบริเวณดังกล่าวนี้จะเต็มไปด้วยทรายขาว พุ่มไม้เตี้ย มีต้นไม้จำพวกต้นพวง ต้นหว้า ทุกคนจะขุดทรายขาวใส่ย่าม ขัน ถังน้ำ หรือบางทีก็บรรทุกใส่เกวียน และเด็ดยอดต้นหว้า (ไม้สะเป่) เสียบไปในดินขาวนั้นด้วย เพื่อจะได้นำทรายและไม้สะเป่มาบูชาที่วัดพระนอนด้วย ที่วัดจะมีการจัดเตรียมสถานที่เพื่อจะจัดเป็นที่ก่อเจดีย์ทรายไว้บริเวณหน้ารูปปั้น ส่างสี่ หรือราชสีห์คู่ใหญ่ เมื่อผู้คนขนทรายมาถึงวัดจะนำเทกองไว้ ณ บริเวณที่ทางวัดจัดไว้ให้พร้อมทั้งนำยอดไม้สะเป่(นิยมเรียกว่าหมอกสะเป่) ปักไว้บนกองทรายด้วย คำว่าสะเป่แปลว่าเต็มอกเต็มใจหรือพอใจ (ชาวไทใหญ่เชื่อว่างานบุญใดๆหากได้บูชาด้วยดอกสะเป่ถือว่าได้ทำบุญนั้นด้วยความเต็มอกเต็มใจ) เมื่อเททรายไว้ที่วัดแล้วก็พากันกลับบ้าน บางคนก็ช่วยพระตีกลองโป่งต่อง ซึ่งเป็นกลองสองหน้าขึงด้วยหนังสัตว์มีขนาดเท่ากับคนโอบ 1 ใบ และฆ้องขนาดใหญ่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 ฟุต เวลาตีจะสลับกันระหว่างฆ้องกับกลอง กลองจะตีด้วยไม้ พอถึงเวลาค่ำมืดไม่มีผู้คนขนทรายมาเพิ่มแล้วก็หยุดตี วันรุ่งขึ้นก็ตีกลองอีกตลอดเวลา 7 วันก่อนวันงานคนที่อาศัยอยู่ในเมืองแม่ฮ่องสอนจะได้ยินเสียงกลองโป่งต่องทุกเย็น เป็นสัญญานบอกว่าได้เวลาขนทรายเข้าวัดแล้ว แต่ปัจจุบันไม่มีเสียงกลองแล้วอีกทั้งบ่อทรายขาวก็ถูกนำไปปันที่ปลูกสร้างบ้านเรือนหมด จะใช้รถบรรทุกขนทรายมาจากแม่น้ำปาย สำหรับวัดอื่นๆมักจัดปอยจ่าตี่ก่อนวันเพ็ญเดือนหก (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรม

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป.: 51-57; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2549:250-252, โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2543:59-63)

6. การขนทรายตามวันเกิดจากตำราโหราศาสตร์ไต

เรียกว่า “กฺยามลอกี่ปองขฺยุก” การทำบุญตามวันเกิดเพื่อสะเดาะเคราะห์ด้วย การตักทรายและการนั่งบูชา (ไหว้) เจดีย์ทรายตามวันเกิด การเริ่มตักทรายใส่ในเจดีย์เริ่มตรงหน้าวันเกิดก่อนแล้วเวียนขวาไปตามลำดับแปดทิศและตักทรายใส่ลงไปแต่ละด้านทิศต่างๆดังนี้(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 252)

คนเกิดวันอาทิตย์อยู่ทางทิศอีสาน (ตะวันออกเฉียงเหนือ) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 6 ครั้ง
คนเกิดวันจันทร์ทางทิศบูรพา (ตะวันออก) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 15 ครั้ง
คนเกิดวันอังคารอยู่ทางทิศอาคเนย์ (ตะวันออกเฉียงใต้) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 8 ครั้ง
คนเกิดวันพุธอยู่ทางทิศทักษิณ (ใต้) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 17ครั้ง
คนเกิดวันพฤหัสบดีอยู่ทางทิศปัจฉิม (ตะวันตก) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 19 ครั้ง
คนเกิดวันศุกร์อยู่ทางทิศอุดร (เหนือ) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 21 ครั้ง
คนเกิดวันเสาร์อยู่ทางทิศหรดี (ตะวันตกเฉียงใต้) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 10 ครั้ง
คนเกิดวันพุธกลางคืนหรือราหูอยู่ทางทิศพายัพ (ตะวันตกเฉียงเหนือ) ของเจดีย์ทราย ตักบูชา 12 ครั้ง

7. อุปกรณ์ที่ใช้ในปอยจ่าตี่ ประกอบด้วยดังนี้คือ ทราย ดอกไม้ต่างๆ (ดอกสเป่) ตุง (ธง) (ตุงรูปคน,ตุงยาว) จ้ากจ่า (ฉลุลวดลาย) กระสวยดอกไม้ ธูปเทียน กระบอกน้ำ กระบอกทราย พัดเทียน ก๊อกซอมต่อ ไม้ง่ามค้ำโพธิ์ค้ำไทร และสะพานสืบชะตา (สามารถ หิมะนันท์: 15/09/2550)

7.1 กระบอกน้ำกระบอกทราย หมายถึง การบูชาธาตุทั้ง 4 ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้ คือ ทราย(ธาตุดิน) น้ำหรือกระบอกน้ำ(ธาตุน้ำ) พัดเงิน พัดทอง (ธาตุลม) ธูปเทียน(ธาตุไฟ) จ้ากจ่า ดอกไม้ ทีเงิน ทีคำ ไม้ค้ำโพธิ์ค้ำไทร และสะพานสืบชะตา

กระบอกน้ำกระบอกทราย

7.2 เครื่องบูชาเจดีย์ ประกอบด้วยดังนี้ (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :51-57)

1) ทราย ซึ่งหมายถึงธาตุดิน 20 ส่วน บูชาโดยเอาทรายใส่กระบอกไม้ไผ่ จำนวน 20 กระบอก

2) น้ำ หมายถึง ธาตุน้ำ ธาตุ 12 ส่วน บูชาโดยนำน้ำใส่กระบอกหรือภาชนะอื่นๆจำนวน 12 กระบอก

3) พัด หมายถึงธาตุลม บูชาโดยนำกระดาษมาตัดเป็นพัดจำนวน 6 ด้าม

4) อื่นๆ คือ ดอกไม้ ธูปเทียน ตุง กระทง ตุงนางผาน ฉัตร ธงทิว ใช้ประดับเจดีย์ทรายให้สวยงาม และจุดประทีปโคมไฟให้สวยงามด้วย

เครื่องบูชา

8. ขั้นตอนปอยจ่าตี่

8.1 ขั้นตอนการเตรียมงาน การทำบุญบูชาเจดีย์ของชาวไทใหญ่ ได้ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยเฉพาะงานประเพณีบูชาเจดีย์ทรายมิ่งเมืองที่วัดพระนอนประเพณีนี้ทำสืบทอดกันมาเป็นเวลานานถึง 114 ปี ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป.: 51-57)

8.1.1 ขั้นตอนแรก

1) มีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับ จำนวนกี่วัน สถานที่จัดงาน จะมีบ้องไฟหรือไม่ จะให้มีมหรสพอะไรบ้าง จะเปิดงานวันไหนเวลาใด จะเอาทรายจากไหน (สมัยก่อนการขนทรายเข้าวัดนำมาจากแม่น้ำ ปัจจุบันคณะกรรมการจัดงานวัดจะนำทรายมากองไว้ในบริเวณวัดก่อน) เมื่อตกลงกันได้แล้วการจัดงานจึงเริ่มก่อนวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ประมาณ 5-7 วัน

2) ทำการประกาศบอกบุญไปยังชาวบ้านต่างๆให้ทราบถึงกำหนดการจัดงานเพื่อให้ชาวบ้านตระเตรียมเครื่องบูชาต่างๆและปัจจัยที่จะถวายวัด รวมทั้งช่วยกันขนทรายเข้าวัด

8.1.2 ขั้นตอนที่สอง การเตรียมการวันดา ดังนี้

1) จัดเตรียมสถานที่ตั้งเจดีย์ทราย

2) เตรียมดอกไม้

3) ตุง (ธง) รูปต่างๆตามประเพณีเจดีย์ทราย มีตุงรูปคนคู่(กัญหา ชาลี)ตุงยาวจ้ากจ่าฉลุ เป็นลวดลายมีลักษณะปลายแหลม (แทนลิ้นแม่กาขาวหรือกาเผือก) ใช้กระดาษสีทำทั้งสิ้น

4) เตรียมการทำกระสวยดอกไม้ ธูปเทียน

5) ทำกระบอกน้ำ กระบอกทราย พัด เทียน ชุดละ 4 เล่ม สำหรับบูชาธาตุทั้ง 4

6) ก๊อกซอมต่อ (กระทงบรรจุข้าว)

7) ไม้ง่ามค้ำโพธิ์ค้ำไทร

8) สะพานเพื่อสืบชะตา

ปอยจ่าตี่ในอดีต **ปอยจ่าตี่ปัจจุบัน**

8.2 ขั้นตอนการจัดงานปอยจ่าตี่ การจัดงานนี้ในเขตเทศบาลจะจัดที่วัดพระนอน ตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 ส่วนนอกเขตเทศบาลจะจัดก่อนวันเพ็ญเดือนหก ในแต่ละวันมีกิจกรรมดังนี้ (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดม่ฮ่องสอน มปป.:51-57;สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:250-252;โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2543:59-63)

วันที่ 1

1) ชาวบ้านและคณะศรัทธาวัด จะช่วยกันขนทรายมาที่วัดทุกวัน เริ่มตั้งแต่วัน 8 ค่ำ
ถึง 14 ค่ำ เดือน 6 ส่วนใหญ่จะขนมาเวลาเย็น ซึ่งเป็นเวลาเลิกงานแล้ว โดยขนทรายมาไว้ที่ๆทางวัดจัดเตรียมไว้

2) ช่วงระยะเวลานี้ชาวบ้านจะช่วยกันทำพัด ทำตุง ทำธง ทำที(ร่มเล็กๆ) ทำกระบอก
น้ำกระบอกทราย และทำการสานพระราชสมาส ที่สำหรับวางข้าวซอมต่อ เพื่อเตรียมที่จะก่อเจดีย์ทราย

ช่วยกันขนทราย

เด็กๆช่วยกันขนทราย

เดินขบวนขนทรายไปวัด

ขบวนขนทราย

วันที่ 2

1) วันขึ้น 14 ค่ำ เป็นวันสุดท้ายของการขนทรายเข้าวัด วันนี้คณะศรัทธาวัดมาร่วมกันตกแต่งองค์เจดีย์ทราย บริเวณรอบๆเจดีย์ทรายจะมี ผาหยาดสะมาด (ราชวัตร) ที่สานจากไม้ไผ่ กั้นไว้ทั้ง 4 ด้านเจาะด้านใดด้านหนึ่งไว้เป็นประตูทางเข้า ทั้ง 4 ด้าน ปักต้นกล้วย ต้นอ้อย แล้วมีการจุดประทีปโคมไฟให้สว่างไสว

2) หลังจากนั้นเริ่มก่อเจดีย์ทราย ทำเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสทำเป็นชั้นๆ 7 หรือ 9 ชั้นประดับด้วยธงทิว ตุง ฉัตร สายรุ้งหลากสี (ส่างการเคอ) ดอกไม้นานาชนิด

ตกแต่งองค์เจดีย์ทราย

ตกแต่งเจดีย์ทราย

แต่งเจดีย์ทราย

ช่วยกันตกแต่ง

วันที่ 3

1) รุ่งเช้าวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 เป็นวันถวายเจดีย์ทราย เวลาประมาณ 5 นาฬิกา จะมีพิธีบูชาเจดีย์ทรายพระสงฆ์จะนำถวายข้าวซอมต่อหรือข้าวพระพุทธ (ถวายข้าวมธุปายาส)

2) เวลา 10.00 น. พิธีทางศาสนา รับศีล มีเทศน์ 1 กัณฑ์ พระสงฆ์ถวายพระพร ถวายปัจจัยไทยธรรมพระสงฆ์อนุโมทนาให้พร ถวายเพลพระภิกษุสงฆ์สามเณรเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมงานแจกข้าวห่อ ผู้ที่มาร่วมงาน

3) ส่วนพิเศษของงานประเพณีปอยจ่าตี่ อีกประการ คือ การทำบ้องไฟมาจุดเป็นพุทธบูชา และเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และมีการประกวดบ้องไฟด้วย

4) เวลา 13.00 น. นำบ้องไฟแห่ไปตามสถานที่จุดเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา พร้อมทั้งขอฝนให้ตกต้องลงมาตามฤดูกาล

5) เวลา 18.00 น. เจ้าของบ้องไฟมาขอรับรางวัลจากคณะกรรมการจัดงาน หรือเจ้าภาพจัดงาน

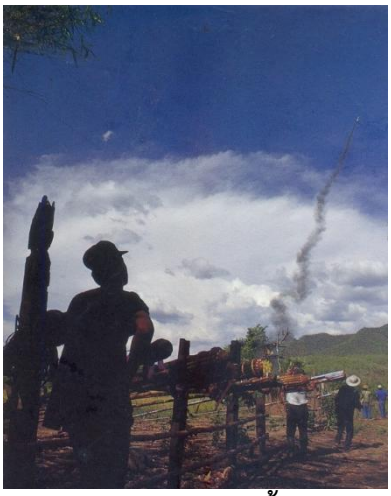

มีการร้องรำทำเพลง

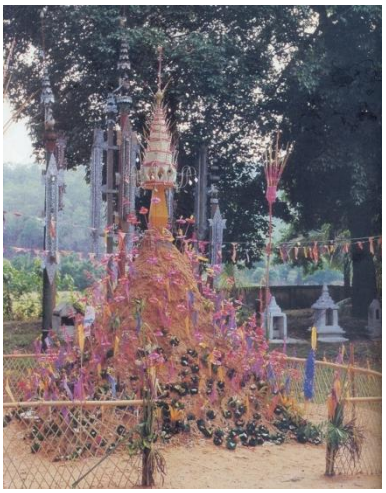

ทำบุญ

เมื่องาน”ปอยจ่าตี่” เสร็จแล้วระยะหนึ่งมักจะมีฝนเริ่มตกโปรยปรายลงมา จึงเป็นช่วงเวลาที่ชาวไทใหญ่จะเริ่มลงมือประกอบอาชีพทำไร่ทำนากันต่อไป การเข้าร่วมพิธี “ปอยจ่าตี่” จึงเป็นการสร้างความมั่นใจว่า จะทำให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชนมีความสุขทั้งกายและใจอย่างถ้วนหน้าทุกคน อีกทั้งการประกอบอาชีพต่างๆก็จะประสบผลสำเร็จแน่นอน

การจุดบั้งไฟ

เจดีย์ทรายสมัยก่อน

ประเพณีเหลินเจ็ด (เดือนเจ็ด ตรงกับเดือนมิถุนายน)

ประวัติ

เดือน 7 ภาษาปุ่งนา (ปุดรหิต)เรียกว่า “เหม่ถุ่งหย่าสี่ ” ภาษาพม่าเรียกว่า “นหยุ่งละ” ธาตุประจำเดือนคือ วาโยธาตุ เป็นเดือนที่มีลมแรงดอกไม้ประจำราศี คือดอกเข้าแตกโหลง (ดอกมะลิ) เป็นเดือนที่พระสงฆ์จัดให้มีจ่าแมปอย (ปุจฉา-วิสัชนา) ศึกษาค้นคว้า ซักถามในเรื่อง พระธรรมคำสั่งสอนและวิชาการต่างๆ ซึ่งเจเลแสงเฮิง กล่าวว่า เดือน 7 เป็นเดือนที่พระพุทธเจ้าทรงไตร่ตรองในหลักโมกขธรรมที่ทรงตรัสรู้โดยเฉพาะหลักปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเป็นวัฏฏจักรของสังสารวัฏ จนถึงหลักความจริงแห่งความหลุดพ้น 4 ประการ หรืออริยสัจจ์ 4 (โกศล ศรีมณี มปป. : 19)

ประเพณีวานปะลีกและประเพณีเลี้ยงเมือง

1. **สถานที่จัดงาน**

ศาลเจ้าเมืองแข่ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392030 **พิกัด Y = 2134170**

ศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391511 **พิกัด Y = 2135052**

2. ประวัติ

วานปะลีก เป็นประเพณีหนึ่งในเดือน 7 ก่อนเข้าพรรษาของชาวไทใหญ่ วานปะลีกเป็นการทำบุญหมู่บ้าน เจ้าของบ้านจะนำถังน้ำใส่น้ำใส่ทราย ทำตาแหลว 7 ชั้น นำใบไม้มงคล (ใบไม้ที่มีชื่อ กั้น กีดขวางและหนาม) มาทำพิธีเพื่อป้องกันสิ่งที่สิ่งร้าย ชาวบ้านมีความเชื่อว่าการจัดทำประเพณีวานปะลีกจะช่วยป้องกันอันตรายทั้งปวงและเชื่อว่าการเลี้ยงเจ้าเมือง จะทำให้หมู่บ้านได้รับการคุ้มครอง ป้องกันอันตรายจากสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ 2540 : 22-23)

ใน 1 ปี จะมีพิธีเลี้ยงเมืองตามความเชื่อของชาวไทใหญ่ 1 ครั้ง จะถือเอาวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 7 เป็นวันเลี้ยงเมือง ยึดถือตามตำราโหราศาสตร์ที่กำหนดไว้ว่า วันขึ้นหรือแรม 13 ค่ำเป็นวันผีกินไก่ เนื่องจากการเลี้ยงเมืองจะต้องมีเครื่องเซ่นที่เรียกว่า เหล้าไหไก่คู่เป็นหลัก จึงต้องเลือกวันผีกินไก่ ส่วนใหญ่จะประกอบพิธีพร้อม ๆ กันทุกหมู่บ้าน ภาคเช้าจะประกอบพิธี “เลี้ยงเมือง” ภาคบ่ายจะประกอบพิธี “วานปะลีก” จึงมีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงผีของแต่ละชุมชนที่คล้ายกัน เช่นจะมีพิธีเลี้ยงผีเจ้าเมืองในเดือน 7 ของทุกปีที่เรียกว่า “การเลี้ยงเมือง” เพราะประชาชนมีความเชื่อว่า ผีเจ้าเมืองจะคอยปกปักรักษา ดูแล ผู้คนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปป.:)

3. สิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธี (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ 2540: 22-23)

1) ไม้กาง
2) ไม้สะเป่
3) สายสินธ์
4) หญ้าคา
5) ทราย
6) ไม้ปานแข
7) ถั่วแระ
8) ข้าวสาร
9) ตาแหลว 7 ชั้น
10) ต้นไม้ที่มีหนาม 7 ชนิด
11) ไม้ผักกุ่ม
12) ไม้ขีดไฟ
13) ธูป เทียน
14) น้ำส้มป่อย

3. ขั้นตอนการทำตาแหลว

นำไม้ไผ่มาผ่าเป็น ซีก ๆ ขนาดกว้าง 1.5 เซนติเมตร ยาว 20 เซนติเมตร และนำมาสานเข้าด้วยกันเป็นรูปตาแหลว (คล้ายรูปดาว)ให้ได้ 7 ชั้น แล้วนำต้นหญ้าคามาพันกันหลาย ๆ ต้นทำเป็นเชือก ใช้ผูกกับไม้ไผ่ที่สานเข้าด้วยกันและนำใบไม้มงคล ต่าง ๆ ที่เตรียมไว้มาผูกติดกับไม้ไผ่ที่ได้สานเป็นรูปตา

แหลว เสร็จแล้วนำสิ่งของทุกอย่างใส่ลงในถังน้ำ นำไปวางไว้ที่ศาลาวานปะลึก (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ 2540: 22-23)

ตาแหลว หรือ **เฉลว** เป็นเครื่องใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา มีลักษณะเป็นไม้ไผ่สานด้วยตอก ไขว้กันไปมาเป็นแฉก ๆ คล้ายรูปดาว ใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงขอบเขต หรือป้องกันสิ่งชั่วร้ายที่จะเข้ามาในบริเวณนั้นชาวไทยเรียกว่า เฉลว เช่น เฉลวปักในนาข้าวเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ไร่นาให้ต้นข้าวเจริญงอกงาม ถ้าเฉลวมัดด้วยเชือกแล้วขึงไว้หน้าประตูบ้านเชื่อว่าช่วยป้องกันสิ่งชั่วร้ายเข้าบ้าน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปป.:10)

4. ขั้นตอนการจัดงานประเพณีวานปาลึก(สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ 2540: 22-23)

4.1 ขั้นเตรียมการ มีการประชุมปรึกษากันว่า จะทำวันไหน จะทำที่ไหนของหมู่บ้าน เมื่อได้ข้อตกลงในที่ประชุมแล้ว ชาวบ้านทุกหลังคาเรือนจะช่วยกันสร้างศาลาวานปาลึกกลางหมู่บ้าน 1 หลัง และนำไม้ไผ่มาทำเป็นรั้ว แต่งบริเวณรอบ ๆ ศาลา

4.2 ขั้นจัดพิธีกรรม ชาวบ้านจะนิมนต์พระมาที่ศาลาที่ได้จัดเตรียมไว้ จำนวน 5 รูป หรือ 7รูป มาสวดมนต์ เพื่อขับไล่สิ่งที่ไม่ดี สิ่งร้าย ภูตผีปีศาจออกจากบ้านเรือนและออกจากหมู่บ้านไป ขอให้มีแต่เรื่องที่ดีงามที่เป็นสิริมงคลเท่านั้น และมีการเลี้ยงเจ้าเมืองประจำหมู่บ้าน โดยนำเอาอาหาร ขนมหวาน ของใช้เครื่องดื่ม ยาสูบ ดอกไม้ธูปเทียน นำไปเลี้ยง มีการตีกลองก้นยาว อันเชิญเจ้าลงมารับเครื่องเซ่น เมื่อเจ้าลงมาก็จะให้ศีล ให้พร หรือตักเตือนไม่ให้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ จะเป็นอันตรายต่าง ๆ นานา จากนั้นในภาคบ่ายจะมีพิธีวานปาลึก เมื่อเสร็จพิธีสวดมนต์บ้าน ชาวบ้านจะนำสิ่งของดังกล่าวไปไว้ที่บ้าน ใช้น้ำและทรายโปรยไปให้ทั่วบ้าน ใบไม้และตาแหลวผูกไว้ทางเข้าประตูหน้าบ้าน

ประเพณีเหลินแปด เหลินเก้า และเหลินสิบ
(ตรงกับเดือน กรกฎาคม สิงหาคมและกันยายน)

ช่วงเดือน กรกฎาคม สิงหาคมและกันยายน ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหลายงาน เช่น งานเข้าพรรษา งานประเพณีทำบุญสลากภัตร งานประเพณีต่างซอมต่อโหลง ปอยเหลินสิบเอ็ด การตักบาตรเทโว ปอยก๋อยจ๊อด การหลู่เตนเหง และการแห่จองพารา

งานประเพณีเข้าพรรษา

ภาษาป่งนา (ปโรหิต) เรียกว่า “กระระก๊ัดหย่าสี่ ” ภาษาพม่าเรียกกว่า “หว่าเสื่อละ” ธาตุประจำเดือนคือ อาโปธาตุเป็นเดือนที่มีน้ำมาก ดอกไม้ประจำราศีคือ ดอกสะระพีเล็ก (ดอกสารภี) เป็นฤดูที่มีการบรรพชาอุปสมบทกันมากเป็นเดือนที่พระสงฆ์อธิษฐานอยู่จำนำพรรษา มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับงานประเพณีในเดือนนี้ไว้ว่า *ตอนที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ประทับนั่งบนบัลลังก์ที่ตรัสรู้นั้นเป็นเพ็ญเดือน 6 ระหว่างเดือน 6 แรม 7 ค่ำ จนถึงวันสิ้นเดือน 7 นั้น เป็นระยะที่พระพุทธองค์ทรงเสวยวิมุตติสุข พอวันขึ้น 4 ค่ำเดือน 8 พระองค์ก็ไปยังมิกก๊ะต่าหวุ่น (มฤคทายวัน) ใช้เวลาเดินทาง 10วัน ถึงวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 8 วันขึ้น 14 ค่ำ ได้เทศนาธรรมจักกะหย่า (ธรรมจักรกัปปวัตนสูตร) วัน 15 ค่ำ เทศนาโปรดก่อนติ่งยะ (โกญฑัญญะ) วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 เทศโปรด วัปปะ ภัททิยะ มหานานะ และอัสสชิ ตามลำดับ ในปีะทะมะหว่า (ปฐมพรรษา)พระองค์อยู่จำพรรษาในมฤคทายวัน พอพรรษาที่ 2 พระพุทธองค์ทรงบัญญัติการเข้าพรรษาไว้ให้พระสงฆ์อยู่จำพรรษาไม่ไปค้างคืนที่อื่นตลอดจนครบถ้วน 3 เดือน* ส่วนศรัทธา อุบาสก อุบาสิกาก็ได้ถือศีล ภาวนาในพรรษาตามพระสงฆ์ไปด้วย ในเดือนนี้เป็นเดือนที่เป็นช่วงวันเข้าพรรษา ผู้เฒ่าผู้แก่จะมักจะจำศีลที่วัดตั้งแต่วันเข้าพรรษาจนถึงวันออกพรรษา (โกศล ศรีมณี มปป. : 19-20)

งานประเพณีทำบุญสลากภัตร

ภาษาปุ่งนา (ปุโรหิต)เรียกว่า “สิ่นนะหย่าสี่ ” ภาษาพม่าเรียกว่า “คยองละ” ธาตุประจำเดือนคือ เตโชธาตุ เป็นเดือนที่มีอากาศร้อนเล็กน้อย ดอกประจำราศีคือ ดอกคะต่อโหลง (ภาษาถิ่น) เป็นเดือนที่ทำสลากภัตร มีเรื่องราวที่เกี่ยวกับงานประเพณีกล่าวไว้ว่า *ในสมัยพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า วิปัสสีมีหน่อพุทธางกูรที่ตกทุกข์ได้ยากถือกำเนิดในตระกูลของมหาทุคคตะ ในเมืองป่าหร่านะสี่ (พาราณสี) ในสมัยนั้นชาวเมืองทั้งหลายนิยมทำบุญถวายสลากภัตร คนหนึ่งก็รับถวายไทยธรรม 1 องค์บ้าง 2องค์บ้าง 3 องค์บ้าง 10 องค์บ้าง จับสลากกัน เพราะความที่หน่อพุทธางกูรเป็นมีฐานะยากจน ทั้งสามีและภรรยามีอาชีพหาฟืนหาใบตอง มาขายเพื่อเลี้ยงชีพไปวันหนึ่งๆ แต่มีเจตนาศรัทธาประสงค์จะร่วมทำบุญสลากภัตกับคนอื่นๆไปบอกเจ้าหน้าที่ ขอรับเป็นเจ้าภาพ 1 องค์ แล้วกลับไปเตรียมไทยธรรมอาหารเพื่อถวายบิณฑบาตที่บ้าน พอถึงวันทำบุญก็บอกเจ้าหน้าที่ที่จัดทำรายชื่อศรัทธาเจ้าภาพเพื่อขอรับสลากกลับได้รับคำตอบว่าลืมจดชื่อไว้ และได้จับสลากกันไปหมดแล้ว พระสงฆ์ก็ได้รับนิมนต์ไปจนหมดสิ้นไม่เหลือเลย พอได้ยินดังนั้นมหาทุคคตะรู้สึกน้อยอกน้อยใจถึงกับร้องไห้โฮขึ้นมาท่ามกลางฝูงชน ผู้คนเกิดความสสารจึงแนะนำว่าขณะนี้เหลือเพียงพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ยังไม่ได้รับนิมนต์ผู้ใด ขอให้ไปนิมนต์พระพุทธองค์ดู มหาทุคคตะรู้สึกชื่นชมยินดีจึงรีบเข้าไปนิมนต์พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็รับนิมนต์ทันทีพร้อมทั้งยื่นบาตรให้มหาทุคคตะ เมื่อรับบาตรแล้วมหาทุคคตะก็ทูนบาตรไว้บนศีรษะและเดินผ่านท่ามกลางพุทธบริษัทไปอย่างอิ่มเอมใจ เหล่าพุทธบริษัทที่รอนิมนต์พระองค์เห็นเหตุการณ์เช่นนั้น ต่างพยายามขอซื้อการเป็นเจ้าภาพจากมหาทุคคตะด้วยเงิน 100-1000 กษาปณ์ แม้มหาทุคคตะจะไม่มีอาหารดีๆ ถวายพระพุทธเจ้าจึงได้ชวนกันตามไปดูที่เรือนด้วยหวังว่าหากอาหารบิณฑบาตและไทยธรรมไม่ดี หรือไม่เพียงพอ จะได้นิมนต์พระพุทธเจ้าไปยังบ้านเรือนของตน แต่ปรากฏว่าเทพยาดาได้ลงมาช่วยหุงช่วยปรุงอาหารรสชาติอันเป็นทิพย์พอเปิดฝาภาชนะเท่านั้น กลิ่นอันหอมหวานขจรขจายไปทั่วบ้านทั่วเมือง คณะศรัทธาทั้งหลายจึงช่วยกันจัดอาหารบิณฑบาตไปถวายพระพุทธเจ้า เมื่อกลับคืนมาถึงบ้านเรือนพระอินทร์ก็เนรมิตฝนเงินฝนทองและฝนแก้ว 7 ประการ ตกลงมารอบๆ เรือนของมหาทุคคตะเป็นกองพะเนินเทินทึกพระมหากษัตริย์ทราบเรื่องดังกล่าวจึงพระราชทานตำแหน่งมหาเศรษฐีใหญ่ให้แก่มหาทุคคตะ มหาเศรษฐีใหม่ก็ได้โอกาสทำบุญ ทำทานอย่างยิ่งขึ้น เมื่อสิ้นอายุขัย จึงจุติเป็นเทวดาในสวรรค์ จากสวรรค์ก็จุติเป็นมนุษย์ กลับไปกลับมาจนถึงสมัยพระโคดมสมณเจ้า จึงสามารถบรรลุมรรคผล เมื่ออายุ ได้ 7ขวบ มีชื่อว่า*

ปั่นติ๊กต่ามะเหน่ (สามเณรบัณฑิต) ด้วยเหตุนี้ในเดือน 9 นี้จึงมีประเพณีทำบุญสลากภัตรสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (โกศล ศรีมณี มปป. : 20-22)

งานประเพณีต่างซอมต่อโหลง (ถวายข้าวมธุปายาส)

1. สถานที่จัดงาน

ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจะทำการจัดงานตามวัดต่าง ๆ ดังนี้

วัดก้ำก่อ ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391462 **พิกัด Y = 2133838**

วัดจองกลาง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391829 **พิกัด Y = 2133893**

วัดม่วยต่อ ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391415 **พิกัด Y = 2134074**

วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391889 **พิกัด Y = 2133884**

วัดดอนเจดีย์ ถนนศิริมงคล ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X =391202 **พิกัด Y = 2134852**

วัดหัวเวียง ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน58000

พิกัด X = 0391376 **พิกัด Y = 2134634**

วัดพระนอน ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391411 **พิกัด Y = 2133930**

วัดกลางทุ่ง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392530 **พิกัด Y = 2134065**

วัดพระธาตุดอยกองมู(วัดเพ็ญเดือนสิบสอง) ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน58000

พิกัด X = 391035 **พิกัด Y = 2134089**

นอกจากนี้แล้วในวัดนอกเขตเทศบาลและต่างอำเภอก็จะมีการจัดงานประเพณีต่างซอมต่อโหลงเช่นกัน ซึ่งบางครั้งจะตรงกับวัดในเขตเทศบาลทำหรือจัดงานประเพณีต่างซอมต่อโหลง เช่น วัดจองคำ (ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน)ตรงกับวัดขุ่ม(วัดในอำเภอขุนยวม)

2. ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน

การจัดงานจะอยู่ในช่วงเข้าพรรษา คือช่วงเดือนกรกฎาคม หรือในเดือนกันยายน และการจัดงานจะอยู่ในช่วงของวันพระ ซึ่งจะใช้ระยะเวลาในการจัดงานแต่ละครั้งจำนวน 2 วัน (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2549: 52, คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :29; พระครูอนุศาสน์ธรรมกิจ :22 /08/2550;พระครูอนุศาสน์โสภณ :21/08/2550;เกษม สืบตระกูล :22 /08/2550; ยุ้น สืบตระกูล:22/08/2550;ขิ่น ทุวตระกูลวงศ์ :30/08/2550)

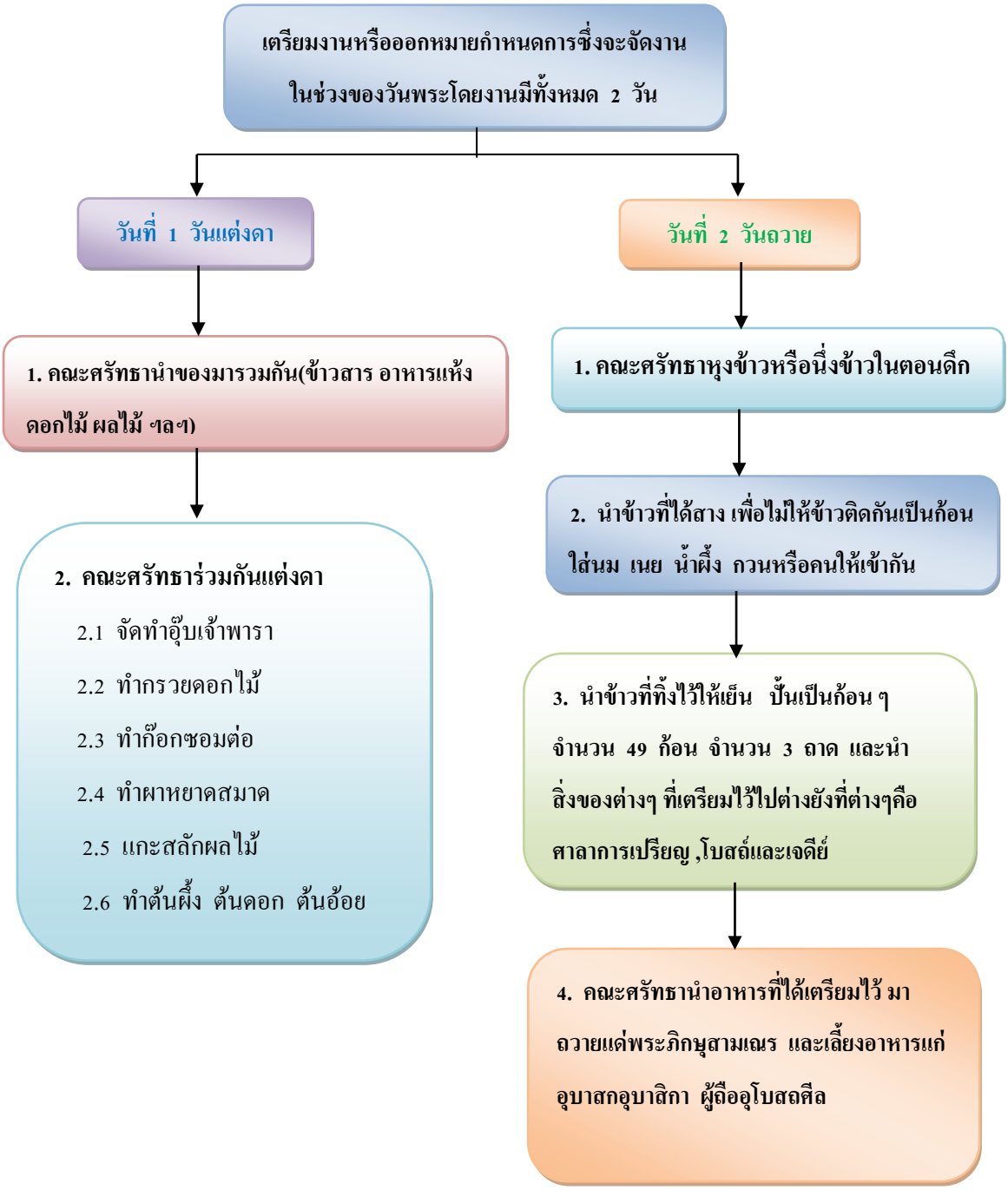
3. ประวัติการต่างซอมต่อโหลง (ถวายข้าวมธุปายาส)

ประเพณีถวายข้าวมธุปายาสหรือประเพณี “ต่างข้าวพระเจ้าหลวง” หรือทางไทใหญ่เรียกกันว่า “ต่างซอมต่อโหลง” นั้น ถึงจะเรียกชื่อต่างกันแต่ก็มีความหมายเดียวกันคือเป็นการถวายข้าวแด่พระพุทธเจ้าเพื่อเป็นพุทธบูชา แต่เดิมจะทำกันในวันวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือน 8 เหนือ ซึ่งถือกันว่าเป็นวันที่คล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในตอนหนึ่งของพุทธประวัติตอนปฐมโพธิกาลเขียนไว้ว่า ก่อนวันตรัสรู้ 1 วัน พระบรมโพธิ์สัตว์ทรงรับข้าว“มธุปายาส” องนางสุชาดาซึ่งเป็นธิดาของนายบ้าน ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมได้ทำข้าวมธุปายาสด้วยความละเอียดประณีตโดยฝีมือของ นางเอง (วิธีในการทำข้าวมธุปายาส ของนางสุชาดานั้นมีขั้นตอนคือ บีบเอาน้ำนมจากวัว 500 ตัว แล้วเอามาเลี้ยงวัวจำนวน 250 ตัว แล้วรีดนมจาก 250 ตัว มาให้วัวอีก 125 ตัวกิน ทำเช่นนี้จนเหลือวัว 5 ตัวสุดท้าย และบีบน้ำนมวัวไปหุงข้าว ซึ่งทำให้ได้น้ำนมวัวบริสุทธิ์มาหุงเรียกว่า “ข้าวมธุปายาส” นำไปใส่ภาชนะถาดทองคำ แล้วนำไปถวายพระมหาบุรุษ ซึ่งนางสุชาดาเข้าใจว่าเป็นเทพเจ้าที่นางเคยบนบานไว้ไว้ว่าขอให้ได้บุตรชาย เมื่อสมปรารถนาแล้วนางจึงทำข้าวมธุปายาสซึ่งเป็นข้าวที่เลอเลิศมาถวาย พระมหาบุราจึงปั้นข้าวในถาดนั้นเป็นก้อน ๆ ได้จำนวน 49 ก้อน และทรงเสวยจนหมด แล้วนำถาดไปลอยในแม่น้ำเนรัญชรา ตั้งคำสัจอธิฐานว่า ถ้าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขอให้ถาดทองใบนี้ลอยทวนกระแสน้ำขึ้นไป แล้วถาดใบนั้นก็ลอยทวนกระแสน้ำขึ้นไปซ้อนกันกับถาดของ

พระพุทธเจ้าทั้งหลายในอดีต เป็นสัญญาณให้รู้ว่าพระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นที่แน่นอน ตอนเย็นพระองค์ได้เสด็จข้ามแม่น้ำเนรัญชรากลางทางพบกับพราหมณ์คนหนึ่งชื่อว่า “โสตถิยะพราหมณ์” ซึ่งกลับจากการไปเกี่ยวหญ้าคา จึงเอาหญ้าคา 8 กำมือเข้าไปถวายให้กับพระมหาบุรุษ พระองค์รับแล้วนำไปที่โคนพระศรีมหาโพธิ์ ทรงปูหญ้าคา 8 กำมือนั้นเพื่อรองนั่งและตั้งสัจจอธิฐานในพระทัยว่า ตราบใดที่ไม่บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ถึงแม้ว่าเนื้อหนังจะเหี่ยวแห้งไปก็ตามก็จะไม่เสด็จลุกขึ้นจากที่นี่ตราบนั้น แล้วพระองค์ทรงนั่งผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ทรงพิจารณาในอาณาปานสติทรงกำหนดรู้ลมอัสสาสะปัสสาสะ หายใจเข้าออกในปฐมยามตรัสรู้ปุพเพนิวาสานุสติญาณญาณที่หยั่งรู้ชาติหนหลังได้ พระองค์ทรงบรรลุญาณที่เรียกว่าจุตูปปาตญาณ หยั่งรู้การจุติและการเกิดของสัตว์ทั้งหลายในมัชฌิมยาม (ยาม 2) ในปัจฉิมยาม(ยามที่ 3)ได้บรรลุอาสอักขยญาณญาณที่ทำอาสวะให้สิ้น ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาเอกในโลก และธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้น เรียกว่า “อริยสัจสี่” คือ 1. ทุกข์ 2. สมุทัย 3. นิโรธ 4. มรรค ซึ่งเป็นธรรมที่พระองค์ไม่เคยศึกษามาก่อนในสำนักบุคคลใดเลย จึงได้ พระนามว่า “สัมมาสัมพุทธะ” ตรัสรู้ชอบเอง ไม่มีครูอาจารย์สั่งสอนและเมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ทรงเปล่งพุทธอุทาน ดังพระบาลีว่า อัพยาปัชฌัง สุขังโลเก แปลว่า ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก แล้วต่อจากนั้นพระองค์ทรงเสวยวิมุตติสุขเป็นเวลา 7 สัปดาห์ ที่ละ 7 วัน รวมเป็น 49 วัน โดยไม่ได้เสวยพระกระยาหารเลย โบราณบัญฑิต ท่านอธิบายว่า ข้าวมธุปายาสของนางสุชาดา ที่พระองค์ทรงปั้นเป็น 49 ก้อนนั้นก็เปรียบเสวยวันละก้อน แต่เป็นการเสวยครั้งเดียวทีเดียว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวพุทธทั้งหลาย รวมทั้งคนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงนิยมถวายข้าวพระเจ้าหลวงจำนวน 49 ก้อน สืบมาจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:234-235)

เมื่อถึงวันเข้าพรรษาหรือในเหลินแปด เหลินเก้า เหลินสิบ จะมีการกำหนดวันที่จะถวายข้าวมธุปายาส โดยวัดในเขตเทศบาลที่จะเริ่มจัดงานก่อนคือ วัดก้ำก่อ วัดจองกลาง วัดม่วยต่อ วัดจองคำ วัดดอนเจดีย์ วัดหัวเวียง วัดพระนอน วัดกลางทุ่ง และวัดพระธาตุดอยกองมู(ทำในวันเพ็ญเดือนสิบสอง) ตามลำดับ เป็นประจำทุกปี (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2549: 52; คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :29; พระครูอนุศาสน์ธรรมกิจ:22/08/2550;พระครูอนุศาสน์โสภณ:21/08/2550; เกษม สืบตระกูล:22/08/2550; ยุ้น สืบตระกูล:22/08/2550;ขิ่น ทุวตระกูลวงศ์ :30/08/2550) การต่างซอมต่อโหลงจึงเป็นพิธีที่ทำขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาให้กับพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นการสืบทอดมาจากการที่นางสุชาดาได้นำข้าวไปถวายให้กับพระพุทธเจ้าในขณะที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้(พระครูอนุศาสน์ธรรมกิจ:22/08/2550,พระครูอนุศาสน์โสภณ:21/08/2550; เกษม สืบตระกูล:22/08/2550; ยุ้น สืบตระกูล:22/08/2550;ขิ่น ทุวตระกูลวงศ์ :30/08/2550)

ผังขั้นตอนการจัดงานต่างซอมต่อโหลง(ถวายข้าวพระเจ้าหลวง) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4. ขั้นตอนในการจัดงาน

ก่อนมีการจัดงานจะมีการเตรียมการหรือมีการออกหมายกำหนดการจัดงานต่างซอมต่อโหลง คือ มีการบอกบุญไปยังคณะศรัทธาญาติโยมที่มีจิตศรัทธาได้ร่วมทำบุญถวายข้าวมธุปายาส ซึ่งจะจัดพิมพ์การ์ดและประกาศเสียงตามสายหรือตามสถานีวิทยุ (ปัจจุบัน) เพื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาได้เข้าร่วมงานโดยในการจัดงานจะจัดให้อยู่ช่วงของวันพระคือเริ่มก่อนวันพระ(วันแต่งดา) และวันพระ(วันถวาย)

ขั้นตอนในการประกอบพิธี ใช้เวลาทั้งหมด 2 วัน คือ

วันที่ 1 คือวันแต่งดา จะมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ คือ

1) คณะศรัทธาทั้งหลายนำของเท่าที่หาได้ หรือตามจิตศรัทธามาร่วมกันที่วัด ซึ่งจะประกอบด้วย

1.1 ข้าวสาร อาหารแห้ง

1.2 ดอกไม้

1.3 ผลไม้

1.4 ต้นกล้วยหรือหน่อกล้วย

1.5 ต้นอ้อยหรือหน่ออ้อย

1.6 ธูป เทียน

1.7 ขนมหวานต่าง ๆ

เพื่อนำของนั้นมาทำการแต่งดา และถวายปัจจัย(เงิน) เพื่อนำไปเป็นเงินถวายหัววัดและรายจ่ายในการจัดงาน (ทั้งวัน)

2) คณะศรัทธาร่วมกันแต่งดา เครื่องสักการะข้าวมธุปายาส ซึ่งจะดำเนินการดังนี้ คือ (พระครูอนุศาสน์ธรรมกิจ:22/08/2550;พระครูอนุศาสน์โสภณ:21/08/2550;เกษม สืบตระกูล:22/08/2550; ยุ้น สืบตระกูล:22/08/2550;ขิ่น ทุวตระกูลวงศ์ :30/08/2550)

2.1 จัดทำ อุ๊บเจ้าพารา (ขั้นตั้ง) ซึ่งในการจัดอุ๊บเจ้าพารา จะประกอบด้วย มะพร้าว 1 ลูก กล้วย 2 หวี สวยยาสูบ 2 สวย สวยใบพลู 2 สวย ก้านหมาก 3 ก้าน กรวยดอกไม้ 4 กรวย เทียน 4 เล่ม สวยหางปลา 2 สวย กะละมัง 1 ใบ ซึ่งการทำอุ๊บเจ้าพารานั้นจัดทำขึ้นเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า

การทำอุ๊บเจ้าพารา(ขั้นตั้ง)

2.2 ทำกรวยดอกไม้ ประกอบด้วย ดอกไม้ ใบตอง ไม้กลัด ซึ่งทำขึ้นเพื่อนำไปถวายในถาด 3 ถาด เปรียบดั่งการถวายให้กับพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

การทำกรวยดอกไม้

2.3 ทำก๊อกซอมต่อ ประกอบด้วย ใบตอง กรรไกร ไม้กลัด ซึ่งในการทำก๊อกซอมต่อจะมี 2 แบบคือ ก๊อกปลายแหลม(ต่างให้กับพระพุทธรูป) กับก๊อกปากเรียบ (ต่างให้กับผี)

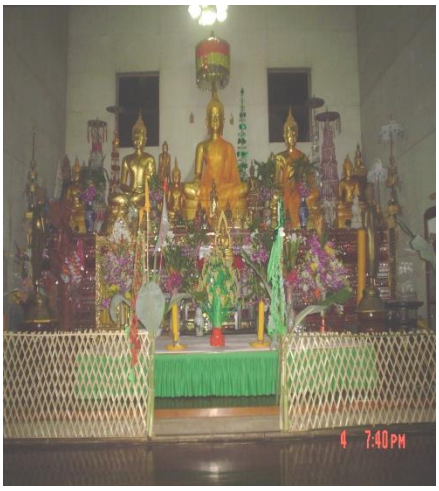

การทำก๊อกซอมต่อ

2.4 ทำผาหยาดสมาด(ที่วางเครื่องสักการะหรือราชวัตร) จะทำผาหยาดสมาดทั้งที่หุงข้าว และหน้าพระพุทธรูปที่จะนำสิ่งของไปถวาย ประกอบด้วย ไม้ไผ่ หน่อกล้วย หน่ออ้อย ผ้าขาว ซึ่งจะนำหน่อกล้วยหน่ออ้อย มัดในแต่ละมุมของของผาหยาดสมาด

ผาหยาดสมาด

2.5 แกะสลักผลไม้ต่าง ๆ ในการแกะสลักผลไม้จะแกะให้สวยงาม และจัดใส่จาน ให้สวยงาม

แกะสลักผลไม้

2.6 ทำต้นผึ้ง ต้นดอก และหั่นผลไม้

ต้นผึ้ง

ต้นผึ้ง

ต้นดอก

ต้นดอก

ต้นอ้อย

การจัดผลไม้

วันที่ 2 คือวันถวายข้าวมธุปายาส เป็นวันที่มีการประกอบพิธีตั้งแต่เช้าตรู่ เป็นวันที่ตรงกับวันพระ และจะมีอุบาสก อุบาสิกา มาตั้งแต่เช้าตรู่เพื่อมาจำศีลอยู่ที่วัดในวันนั้น จะมีการทำกิจกรรมดังนี้ คือ

1) คณะศรัทธาทั้งหลายหุงข้าวหรือนึ่งข้าวในตอนกลางดึกหรือตอนเช้าตรู่

การตักข้าวใส่หม้อ

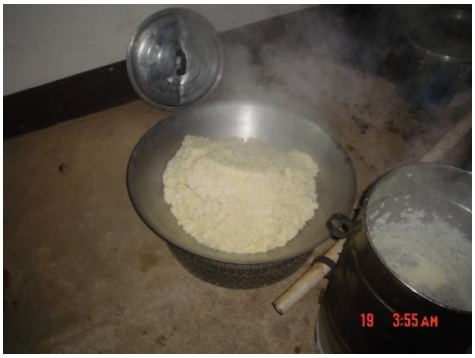

ย ก ไ ห ข้ า ว ขึ้ น บ น เ ต า

ปิดฝาหม้อนึ่งข้าว

2) นำข้าวที่หุงสุกมาสางเพื่อไม่ให้ข้าวติดกันเป็นก้อน แล้วนำนม เนย น้ำผึ้ง ที่เตรียมไว้ ใส่ลงไปในข้าว และคลุกเคล้ากันจนได้ที่ รอให้ข้าวเย็น ตักใส่กะละมังหรือถาด

ข้าวที่หุงสุกเนยกับน้ำผึ้ง

ใส่เนยกับน้ำผึ้งใส่นม

คนให้เข้ากันตักใส่ถาด

3) นำข้าวที่ทิ้งไว้ให้เย็น ปั้นเป็นก้อน ๆ จำนวน 49 ก้อน จำนวน 3 ถาด แล้วนำไปถวาย และแบ่งข้าวใส่ก๊อกซอมต่อ ใส่ผลไม้ที่เตรียมไว้ และนำไปต่างตาม ดังนี้ คือ ศาลาการเปรียญ โบสถ์ และ เจดีย์หรือกองมู

การปั้นข้าว

นำข้าวที่ปั้นใส่ถาด

ปั้นข้าวใส่ถาด 3 ถาด

แบ่งข้าวใส่ก๊อกซอมต่อ

การถวายจะนำของที่เตรียมไว้ทั้งหมดทั้งต้นดอก ต้นผึ้ง ผลไม้ ขนม ไปวางบานผาหยาดสมาด หรือบนโต๊ะที่เตรียมไว้สำหรับการต่างซอมต่อโหลงหรือการถวายข้าวมธุปายาส และกล่าวคำถวายข้าวมธุปายาส ส่วนมากจะนิยมนำไปต่างตามที่ต่างๆ เช่น โบสถ์ ศาลาการเปรียญ เจดีย์หรือกองมู และศาลาจำศีล

หมายเหตุ : ในอดีตจะให้สาวพรหมจารีหรือสาวบริสุทธิ์เป็นผู้หุงข้าว กวนข้าวมธุปายาส แต่ในปัจจุบันจะให้พ่อศีล แม่ศีลที่เคร่งในศีลธรรมประเพณีเป็นผู้หุงข้าวและกวนข้าวมธุปายาสนั้นแทน

ถวายของที่เตรียมไว้

พระสงฆ์กล่าวคำถวายข้าว

อุบาสก กล่าวคำถวายข้าว

อุบาสิกากล่าวคำถวายข้าว

4) คณะศรัทธานำอาหารที่ได้เตรียมไว้ มาถวายแด่พระภิกษุสามเณร และเลี้ยงอาหารแก่อุบาสกอุบาสิกา ผู้ถืออุโบสถศีล ถือเป็นอันเสร็จพิธีในการถวาย ปัจจุบันการต่างซอมต่อโหลง (ถวายข้าวพระเจ้าหลวง) จะมีการเลี้ยงคณะศรัทธาหรือเรียกว่าวันจ่าก๊ะ

ถวายอาหารแด่พระภิกษุสามเณร

เลี้ยงอาหาร

อุบาสก อุบาสิกา

หมายเหตุ : *การจ่าก๊ะอาจจัดในช่วงหลังจากการต่างซอมต่อโหลง (ถวายข้าวพระเจ้าหลวง) หรืออาจจัดในวัดพระที่มีอุบาสก อุบาสิกา เข้ามาปฏิบัติธรรมในวัด ไม่จำเป็นต้องมีการจ่าก๊ะหลังการถวายข้าวพระเจ้าหลวงก็ได้*

ประเพณีเหลินสิบเอ็ด(เดือนตุลาคม)

ปอยเหลินสิบเอ็ด

เดือนสิบเอ็ดตรงกับเดือนตุลาคมของทุกปี ภาษาปุ่งนา(ปุโรหิต) เรียกว่า “ตู่พม่าเรียกว่า สะตางกยอด” เป็นเดือนที่พุทธบริษัทชาวไทใหญ่พากันถวาย **จองเข่งต่างปุ๊ด** (จองพารา =ซุ้มรับเสด็จ) จุดธูปเทียน ถวายภัตตาหาร นม เนย ผลไม้ในฤดูกาล มีเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีไว้ว่า *พระโคดมสมณเจ้าได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณมาเป็นเวลา 7 พรรษา ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ ในเมืองสาวัตถีที่อุทยานสวนมะม่วง เสด็จขึ้นไปยังสรรค์ชั้นดาวดึงส์ ประทับนั่งหรือบัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ทรงเทศนาอภิธรรม 7 คัมภีร์ โปรดสันตุฏฐีพุทธมารดา พร้อมทั้งเหล่าเทพยดาและพระพรหมตลอดระยะเวลาในพรรษา 3 เดือน และเสด็จนิวัตมนุษยโลกในวันเพ็ญเดือน 11 ณ เมืองสั่งกะนะโก่ (สังกัสนคร) ในการเสด็จลงมานั้น พระอินทร์ได้เนรมิตบันไดเงิน บันไดทอง และบันไดแก้ว พาดตรงประตูสรรค์ชั้นดาวดึงส์ด้านทิศใต้ลงสู่ประตูเมืองสังกัสนครด้านทิศใต้เช่นเดียวกัน ก่อนจะถึงวันเพ็ญเดือน 11 พระพุทธองค์ทรงมีกระแสรับสั่งถึงพระมหาโมคัลลานะ ว่าพระองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปจนทั่วทุกหนทุกแห่งบรรดามนุษย์และสัตว์ที่สามารถมาได้ก็จะมารับเสด็จที่สังกัสนคร ที่มาไม่ได้ก็จัดทำจองเข่งต่างล่างปุ๊ด (ซุ้มปราสาทรับเสด็จ) ที่บ้านเรือนของตน พอถึงเช้าวันเพ็ญเดือน 11 จะจัดอาหารบิณฑบาตและขนมนมเนยไว้ถวายพระพุทธเจ้าที่เสด็จมาประทับยืนอยู่ที่หัวบันไดแก้ว แล้วเปล่งรัศมี 6 ประการ (ฉัพพรรณรังสี) นับตั้งแต่พรหมโลกจนถึงนรกอเวจี ได้มองเห็นกันหมดสิ้น* ***กิ่งนะหรี่*** *(กินรี)* ***กิ่งกะหล่า*** *(กินนร)* ***นะกา*** *(นาค)* ***กะหรุ่ง*** *(ครุฑ)* ***ยักคะ*** *(ยักษ์)* ***กั่น***

ตับป้ะ *(คนธรรพ์)* ***ผีลูผีผาย*** *(สัตว์ประหลาดจากป่าหิมพานต์ลักษณะคล้ายลิงใหญ่)* ***ส่างซี่*** *(สิงโต) และบรรดาสัตว์ 90 ประเภท มาแสดงความชื่นชมบุญบารมีและเดชานุภาพแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่สนุกสนานกันทั่วไปทุกถิ่นแคว้น ขณะที่พระพุทธองค์ทรงเปล่งฉัพพรรณรังสีนั้น รัศมีแสงแห่งฉัพพรรณรังสีนั้น รัศมีแสงแห่งฉัพพรรณรังสีกระจายสาดส่องไปถึงจองเข่งต่างส่างปุ๊ด (ซุ้มปราสาทรับเสด็จ) ของทุกบ้านเรือน บรรดาพุทธบริษัทที่อยู่ในบ้านเรือนรู้สึกชื่นชมโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง จึงพร้อมกันถวายภัตตาหารและจุดธูปเทียนบูชาเป็นเวลา 7 วัน* จากเรื่องเล่าข้างต้นเมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 11 ครั้งใด ชาวไทใหญ่จึงพากันทำ**จองเข่งต่างส่างปุ๊ด** (ซุ้มปราสาท) หรือจองพารารับเสด็จพระพุทธองค์ทุกบ้านเรือนเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ และได้จัดเป็นประเพณี “ปอยเหลินสิบเอ็ด” หรือประเพณีออกพรรษา ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากสำหรับชาวแม่ฮ่องสอน (สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2550:22-23)

งานประเพณีปอยเหลินสิบเอ็ด จะเริ่มตั้งแต่ ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงแรม 14 ค่ำ เดือน 11 (ตรงกับเดือนตุลาคม) โดยมีรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมดังนี้

พิธีเปิดงานปอยเหลินสิบเอ็ด

การแฮนซอมโก่จา

1. สถานที่จัดงาน

วัดปางล้อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X =392003 **พิกัด Y = 2134661**

วัดหัวเวียง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391694 **พิกัด Y = 2134395**

วัดดอนเจดีย์ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 319202 **พิกัด Y = 2134852**

2. ประวัติ

“แฮนซอมโก่จา”คือการทำบุญเป็นครั้งที่ 2 (การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายครั้งแรกในวันฌาปนกิจศพ หรือหลังจากนั้น 7 วัน เรียกว่า “แฮนซอมใจ๋ขาด”) ในระหว่างวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11 ของปีที่ตาย หากตายระหว่างเดือนสิบเอ็ดจะต้องเลื่อนการแฮนซอมโก่จาออกไปอีก 1 ปี คือเลื่อนไปทำบุญในปีต่อไป เมื่อมีการแฮนซอมโก่จาแล้ว ถือได้ว่าได้อุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ตายครบถ้วนตามประเพณีเรียบร้อยแล้ว ต่อจากนี้ไปก็จะไม่มีการทำบุญใดๆอีก ซึ่งแตกต่างจากที่อื่นที่จะอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตายในวาระครบรอบ 100 วันครั้งเดียวเท่านั้น ในประเพณีการแฮนซอมโก่จาสิ่งที่ขาดเสียมิได้คือ การถวายหนังสือที่เรียกว่า “ลึกซุตต๊ะ” (ลึกซุตต๊ะคือหนังสือธรรมของชาวไทใหญ่เนื้อหาของหนังสือจะเป็นเหมือนนิทานเรื่องเล่า) ในลึกซุตต๊ะจะมีเรื่อง นางวัวแกง การแพร่กรรม มอนธรรม ซึ่งจะใช้อ่านในงานศพหรืองานแฮนซอมโก่จาแล้วนำไปถวายวัด นอกจากนั้น การถวายธง(ตุง)ให้แก่ผู้ตายหรือเรียกว่า “ตุงต๋าข่อน” มา

จากความเชื่อว่า ตุงนี้จะมีอานิสงค์ช่วยให้ผู้ตายรอดพ้นจากการไปเกิดเป็นเปรต หรือการตายตกนรกได้ (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2549: 51-52)

3. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแฮนซอมโก่จา

การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นความเชื่อของชาวไทใหญ่(คนไต)ที่จะจัดขึ้นในเดือน11 ซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาช้านาน เมื่อญาติพี่น้องเสียชีวิตไปแล้ว หลังจากผ่านไปประมาณ 1 ปี ก็จะเริ่มมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้เพราะเชื่อกันว่าผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับสาวนบุญส่วนกุศลที่ญาติพี่น้องนำไปให้และถ้าไปตกอยู่ ณ จุดใดในยมโลกก็จะกลับมารับเอาบุญกุศลนี้ไปใช้ในอีกภพหนึ่งส่วนหนึ่งก็จะเป็นความสบายใจของญาติพี่น้องเอง (จม อินแก้ว : 29/08/2550)

4. ประโยชน์ที่ได้รับ (จม อินแก้ว : 29/08/2550)

1) เป็นการสืบทอดประเพณีการแฮนซอมโก่จาของชาวไทใหญ่ไม่ให้สูญหาย
2) เป็นการสร้างความรักความเคารพนับถือต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
3) เกิดความสุขทางด้านจิตใจในการได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศล ให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

การแฮนซอมโก่จา

รูปผู้ตายและตุงตำข่อน

การจัดเตรียมอาหาร

งานกาดพิด (ตลาดนัดเดือนสิบเอ็ด)

1. สถานที่จัดงาน

ตลาดสดเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391772 **พิกัด Y = 2134378**

2. ประวัติ

เมื่อย่างเข้าเดือน 11 ช่วงวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 จะมีการจัดงานตลาดนัดขายของทั้งวันทั้งคืนหรือเรียกว่า “กาดพิดเหลิน 11”ขึ้นที่ ตลาดสด ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งจะเป็นช่วงที่ประชาชนทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลต่างมาจับจ่ายซื้ออาหารและสิ่งของต่างๆกันอย่างครึกครื้น เพื่อนำไปขอขมาผู้เฒ่าผู้แก่ และไปทำบุญ ที่วัด (สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2550:23)

กาดพิดตลอดกลางคืนถึงเช้า

การแห่จองพารา

1. สถานที่จัดงาน

เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392099 **พิกัด Y = 2134225**

2. ประวัติ

การแห่จองพารา(จองเข่งต่างส่างปุ๊ด) มีขึ้นในวันขึ้น 13 หรือ 14 ค่ำ เดือน 11 โดยจะนำจองพาราของแต่ละชุมชนในเขตเมืองแม่ฮ่องสอน หมู่บ้านนอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และหน่วยงานราชการ เข้าร่วมในขบวนแห่ ซึ่งจะเริ่มขบวนที่โรงแรมรุคฮอลิเดย์ หรือถนนขุนลุมประพาสไปสิ้นสุดที่ ถนนสิงหนาทบำรุง โดยในขบวนจะมีการแสดงต่างๆ ดังนี้ 1) การฟ้อนรำนก (กิ่งกะหล่า)เป็นการรำชนิดหนึ่งของชาวไทใหญ่หรือรำเป็นฟ้อนตามจังหวะกลองก้นยาวขบวน ฟ้อนรำกลองมองเชิงจะเป็นกลุ่มเด็กสาวอายุ 18-20 ปี ใส่ชุดไทใหญ่เข้าเป็นคณะๆละ 7-10 คนใส่ชุดเผาไทใหญ่รำพร้อมจังหวะกลองก้นยาวขบวน 2) ก้าลาย เป็นการฟ้อนรำที่ประยุกต์จากลีลา การต่อสู้ด้วยมือเปล่าหรือใช้ค้อนเป็นอาวุธมาเป็นการร่ายลำที่อ่อนช้อย สวยงามจะมีผู้ชายวัยกลางคนรำเพียงคนเดียวเข้ากับจังหวะกลองมองเชิงขบวน 3) ก้าแลว เป็นขบวนการฟ้อนดาบ ซึ่งประยุกต์มาจากการฟันดาบ (ลายแลว) จากที่เคยใช้เป็นแม่ไม้การต่อสู่ป้องกันตัว ที่มีลีลากระฉับกระเฉง ว่องไว ดุดัน มาเป็นลีลาการรำที่อ่อนช้อย เพื่อแสดงลักษณะวัฒนธรรมประจำชนชาติขบวนหาบจองพาราจะเป็นชายเป็นผู้หาบ 4 คนหรือ 4 มุมของจองพาราจะมีไม้หาบยืนออกมาเปลี่ยนกันหาบเมื่อเหนื่อยจะเดินกันเป็นขบวนแบบตั้งแถวทั้งชายและหญิงทั้งหมด 4 แถวปัจจุบันใช่รถหาบจองพาราเพราะมีขนาดใหญ่และนักกว่าสมัยในอดีตแต่ขบวนยังเหมือนเดิม ขบวนด้านหลังสุดจะเป็นชุดกลองก้นยาวและกลองมองเชิงมีคนตีกลอง ,ตีฆ้องแบบหาบจากวงเล็กไปยังวังใหญ่ตีแบบเป็นจังหวะตีฉิ่ง,คนตีฉาบจองพาราจะถูกประกวดรางวัลความสวยงามของจองพาราแต่ละหมู่บ้านและการประกวดการฟ้อนลำต่างๆ เป็นสิ่งตอบแทนน้ำใจในการร่วมงาน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 18/09/2550)

ขบวนการแห่จองพารา

การตักบาตรเทโว

1. สถานที่จัดงาน

วัดพระธาตุดอยกองมู ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัดX= 391035 **พิกัดY= 2134089**

2. ประวัติ

การตักบาตรเทโว หรือเรียกชื่อเต็มตามคำพระว่า "เทโวโรหณะ" แปลว่าการหยั่งลงจาก เทวโลก หรือการตักบาตรนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตักบาตรดาวดึงส์" และการตักบาตรเทโวนี้ จะกระทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 การตักบาตรเทโว จะเป็นงานที่จัดขึ้นหนึ่งครั้งในปีนั้น ตามตำนานเล่าว่า *เมื่อก่อนพุทธศักดิ์ราช 80 ปี พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษา ณ บัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อทรงเทศนา "พระสัตตปรณาภิธรรม" คือพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ โปรดพระพุทธมารดา ซึ่งทรงบังเกิดอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต ครั้นครบกำหนดการทรงจำพรรษาครบ 3 เดือน พระพุทธเจ้าทรงปวารณาพระวัสสาแล้วเสด็จลงจากดาวดึงส์เทวโลกมาสู่มนุษย์โลกในวันขึ้น 15ค่ำเดือน 11 โดย เสด็จลงทางบันไดแก้วทิพย์ซึ่งตั้งระหว่างกลางของบันไดทองทิพย์อยู่เบื้องขวา บันไดเงินทิพย์อยู่เบื้องซ้าย และหัวบันไดทิพย์ที่เทวดาเนรมิตขึ้นทั้ง 3 พาดบนยอดเขาพระสิเนรุราช อันเป็นที่ตั้งแห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ส่วนเชิงบันไดตั้งอยู่บนแผ่นศิลาใหญ่ใกล้ประตูเมืองสังกัสสนคร และสถานที่นั้นประชาชนถือว่าเป็นศุภนิมิตรสร้างพระเจดีย์ขึ้นเป็น "พุทธบูชานุสาวรีย์" เรียกว่า "อจลเจดีย์" ในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาสู่มนุษย์โลกนั้น ประชาชนพร้อมกันไปทำบุญตักบาตรเป็นจำนวนมาก พิธีที่กระทำกันในการตักบาตรเทโว คือการทำบุญตักบาตรรับเสด็จพระพุทธเจ้าในคราวเสด็จลงมาจากเทวโลกนั่นเอง บางวัดจึงเตรียมการในคฤหัสถ์แต่งตัวเป็นเทวดาบ้าง เป็นพรหมบ้างแล้วอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่มีล้อเคลื่อน และมีบาตรตั้งอยู่ข้างหน้าพระพุทธรูปใช้คนลากนำหน้าพระสงฆ์ พวกทายกทายิกาตั้งแถวเรียงรายคอยใส่บาตร เป็นการกระทำให้ใกล้กับความจริงเพื่อเป็นการระลึกถึงพระพุทธเจ้า ส่วนอาหารที่นำมาทำบุญตักบาตรในวันนั้น มีข้าว กับข้าวต้มมัดใต้ ข้าวต้มลูกโยนที่ห่อด้วยใบมะพร้าวหรือใบลำเจียกไว้หางยาวและข้าวต้มลูกโยนนี้มีประวัติมาตั้งแต่ครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพราะตั้งใจอธิษฐานแล้วโยนไปให้ลงบาตรของพระพุทธเจ้า เนื่องจากมีคนมากเข้าไปใส่บาตรไม่ได้* (สืบค้นจาก http://www.onab.go.th/buddhism_day7.htm)

การตักบาตร ส่วนมากในการตักบาตรจะใช้ข้าวสาร อาหารแห้ง เพราะเชื่อว่าการตักบาตรเทโวเป็นการระลึกถึงวันที่พระพุทธเจ้ากลับจากการโปรดพระพุทธมารดาแล้วเสด็จลงมาจากเทวโลกนั้น บางวัดจึงเตรียมการในคฤหัสถ์แต่งตัวเป็นเทวดาบ้าง เป็นพรหมบ้างแล้วอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่มีล้อเคลื่อน และมีบาตรตั้งอยู่ข้างหน้าพระพุทธรูปใช้คนลากนำหน้าพระสงฆ์ พวกทายกทายิกาตั้งแถวเรียงรายคอยใส่บาตร เป็นการกระทำให้ใกล้กับความจริงเพื่อเป็นการระลึกถึงพระพุทธเจ้า (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนฯ มปป. : 57; สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2550:23)

การตักบาตรเทโว **“ตักบาตรเทโวโรหณะ”** ของชาวแม่ฮ่องสอนจะทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ตั้งแต่เช้าตรู่ โดยเริ่มตักบาตรตั้งแต่วัดพระธาตุดอยกองมูลงมาจนถึงวัดม่วยต่อ (พระสงฆ์ออกบิณฑบาตจากบันไดวัดขั้นแรกจนถึงบันไดขั้นสุดท้ายของวัด) เปรียบได้กับการลงมาจากดาวดึงส์ เพราะวัดพระธาตุดอยกองมู ตั้งอยู่บนดอยวัดที่เข้าร่วมในการบิณฑบาตมีทั้งหมด 12 วัด คือ วัดพระธาตุดอยกองมู วัดก้ำก่อ วัดหัวเวียง วัดม่วยต่อ วัดพระนอน วัดดอนเจดีย์ วัดจองกลาง วัดจองคำ วัดปางล้อ วัดกลางทุ่ง วัดไม้แงะ และวัดผาอ่าง การจัดงานจะเริ่มดำเนินการในเวลาประมาณ 05.00 - 08.30 น. และมีระยะทางในการตักบาตร ประมาณ 2 กิโลเมตร (สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2550:23;ประเสริฐ ประดิษฐ์: 24/08/2550;มานพ ประเสริฐกุล: 24/08/2550)

การตักบาตรเทโว

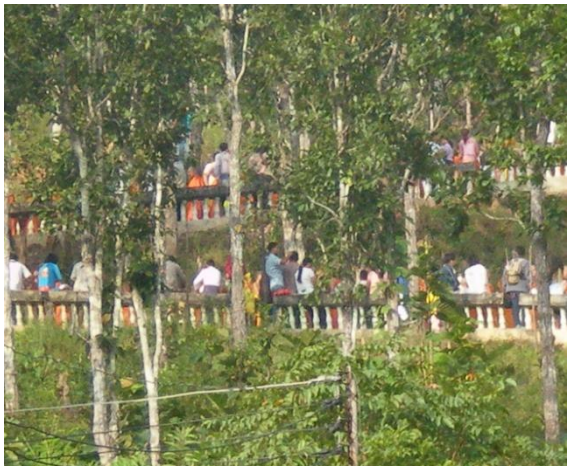

การตักบาตรเทโว

การหลู่เตนเหง

1. สถานที่จัดงาน

บริเวณหนองจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391871 **พิกัด Y= 2134041**

2. ประวัติ

ความหมาย หลู่เตนเหง เป็นภาษาไทใหญ่ มาจากรากศัพท์ดังนี้ *หลู่* แปลว่า ถวาย *เตน* แปลว่า เทียน *เหง* แปลว่า 1,000 เล่ม และ*หลู่เตนเหง* จึงแปลความหมายได้ว่า “ถวายเทียน 1,000 เล่ม” มีเรื่องเล่าว่า *ในสมัยพุทธกาล มีพระสงฆ์องค์หนึ่งมีชื่อว่า พระอนุรุท ได้ถวายเทียน 1,000 เล่ม (เตนเหง) ให้แก่ พระปทุมมุตตร ซึ่งเป็นพระนามของพระพุทธเจ้า สมัยก่อนตรัสรู้เป็นพระสัมมาโพธิญาณ ด้วยอานิสงส์การถวายเทียน 1,000 เล่ม ดังกล่าว ทำให้พระอนุรุทมีทิพยจักษุ (มีตาทิพย์) คนไตเรียกว่า “ทิพยจักกุหย่าน” แปลว่าผู้มีตาทิพย์ สามารถมองเห็นนรก สวรรค์ ทั้งใกล้และไกล ฉะนั้นพระอนุรุทจึงเป็นองค์แรกที่มองเห็นพระพุทธเจ้า ขณะที่เสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ทางบันไดแก้วในวันออกพรรษา* ด้วยเหตุนี้ประชาชนชาวไทใหญ่จึงยึดถือปฏิบัติประเพณีหลู่เตนเหง(ถวายเทียน 1,000 เล่ม)เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาซึ่งจะได้อานิสงส์ดังกล่าวแล้ว ประเพณีหลู่เตนเหงมักจัดทำขึ้นหลังวันออกพรรษา ซึ่งมาจากความเชื่อที่ว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์หลังจากโปรดพุทธมารดาและเหล่าเทพยดาแล้วนั่นเอง เมื่อทำพิธีถวายเทียนแล้วก็จะจัดทำพิธีจุดเทียนทั้ง 1,000 เล่ม เพื่อเป็นพุทธบูชา ส่วนใหญ่จะจุดเทียนรอบๆบริเวณวัด เช่น ตามรั้ว เจดีย์ หรือประตูทางเข้าวัด เป็นต้น ซึ่งได้ยึดถือกันมาเป็นประเพณีของคนไตตราบจนทุกวันนี้ การ **“หลู่เตนเหง”** หรือการแห่เทียนพันเล่ม เดิมมีการจัดงานเพียงแห่งเดียวคือที่วัดพระนอนและไม่มีการแห่ขบวน จัดในช่วงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงแรม 8 ค่ำ เดือน 11 เป็นประเพณีที่ชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนถือปฏิบัติกันมาเป็นประจำทุกปี พอย่างออกพรรษาก็จะมีการจัดให้มีประเพณีนี้ขึ้น โดยชาวบ้านจะไปหาต้นสนมาสับเป็นชิ้นเล็กๆ และมัดรวมกันเป็นต้นขนาดใหญ่สูงประมาณ 3-5 เมตรมาตั้งไว้ในบริเวณวัด และจัดงานเฉลิมฉลองพร้อมทั้งจุดไฟที่ต้นสนให้ลุกโชติช่วงอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นพุทธบูชาจนกว่าไฟจะไหม้ต้นสนหมด งานประเพณีนี้มีที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนแห่งเดียว (สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2550:23)

ขบวนหลู่เตนเหง

ปอยก๋อยจ๊อด (ปอยอ่องจ๊อด)

1. สถานที่จัดงาน

บริเวณหนองจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391871 **พิกัด Y= 2134041**

2. ประวัติ

ปอยก๋อยจ๊อด (ปอยอ่องจ๊อด) เป็นประเพณีที่ต่อจากการเสร็จสิ้นของประเพณีปอยเหลินสิบเอ็ด โดยมีประวัติดังนี้ พระโคดมสมณะเจ้าได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณมาเป็นเวลา 7 พรรษา ทรงแสดงยมกปฏิหาริย์ในเมืองสาวถีที่อุทยานสวนมะม่วง เสด็จขึ้นไปดาวดึงส์สวรรค์ ประทับนั่งเหนือบัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ทรงเทศนาอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์ โปรดสันตุฏฐีพุทธมารดาพร้อมเหล่าเทพยดา และพระพรหมตลอดระยะในพรรษา 3 เดือน และเสด็จนิวัติมนุษย์โลกในวันเพ็ญเดือน 11 ในเมืองสั่งกะนะโก่(สังกัสนคร) ในการเสด็จลงมานั้นพระอินทร์เนรมิตบันไดเงิน บันไดทอง และบันไดแก้ว พาดตรงประตูดาวดึงส์สวรรค์ด้านทิศใต้ ลงสู่ประตูกัสนครทางทิศใต้เช่นเดียวกัน ก่อนถึงวันเพ็ญเดือน 11 พระพุทธองค์ทรงมีกระแสรับสั่งถึงพระโมคคัลลานะ ว่าพระองค์จะเสด็จนิวัติมนุษย์โลกในวันเพ็ญเดือน 11 พระโมคคัลลานะได้บอกข่าวการเสด็จนิวัติขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าทั่วทุกแห่ง บรรดามนุษย์และสัตว์ที่สามารถมารับได้ก็มารับเสด็จที่สังกัสนคร ที่มาไม่ได้ก็ทำจองเข่งต่างส่างปุ๊ดที่บ้านเรือนของตน พอถึงวันเพ็ญเดือน 11 จะจัดอาหารบิณฑบาตและขนมนมเนยไว้ถวายพระพุทธเจ้าที่เสด็จประทับยืนอยู่ที่หัวบันไดแก้วแล้วเปล่งรัสมี 6 ประการ(ฉัพพรรณรังสี) นับตั้งแต่พรหมโลกจนถึงนรกอเวจีได้มองเห็นกันหมดสิ้น กิ่งนะหรี่ (กินรี) กิ่งกะหล่า(กินรา) นะกา(นาค) กะกรุ่งหรือก่าหร่น (ครุฑ) ยักคะ (ยักษ์) กันตับปัะ (คนธรรพ์) ผีลู ผีพาย (ยักษ์) ส่างสี่ หรือโต (สิงโต) และบรรดาสัตว์ 90 ประเภท มารับเสด็จพระพุทธเจ้าด้วย การที่พระพุทธเจ้าทรงเปล่งรัศมีทั้ง 6 ก็ดี การเหล่านี้เทพบุตร เทพยดา ซึ่งมีรัศมี มารับเสด็จทำให้เกิดแสงสว่างไสว อันเป็นที่มาของประเพณีแห่ต้นเตน (ต้นเทียน) การประดับประทีปโคมไฟในงานประเพณีเดือน 11 ประเพณีแห่ต้นเตน (ต้นเทียน) นิยมทำกันในวันปิดท้ายเทศกาลปอยเดือน 11 คือวันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ พร้อมกับถวายนางนกโต และสัตว์อื่นๆ อันเป็นประเพณีรำกิ่งกะหล่า ก้าโต (ฟ้อนนางนก สิงโต) ที่ทำการแสดงในเทศการปอยเหลินสิบเอ็ด ที่เรียกว่า “ปอยก๋อยจ๊อด” หรือปอยอ่องจ๊อด(สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 274)

การจัดงานปอยอ่องจ๊อดในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะจัดในช่วงวันแรม 14 ค่ำ เดือน 11 ในเขตเทศบาลแต่ละชุมชนป๊อกจะจัดทำต้นเกี๊ยะ (ต้นแปก) และตกแต่งให้สวยงาม เพื่อเข้าร่วมการประกวดกับทางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ขบวนแห่จะเริ่มตั้งตั้งแต่ตลาดนัดวันอาทิตย์หรือถนนรุ่งเรืองการค้า ถึงวัดจองคำ และนำถวาย เวลาเริ่มแห่ประมาณ 15.00 น. ขบวนจะมีการจัดตกแต่งต้นแปกของแต่ละป๊อกให้ดูสวยงามจะมีการแสดง การก้าลาย ก้าแลว กิ่งกะหล่า ก้าโต ซึ่งเป็นศิลปะของไทใหญ่ที่อยู่คู่

กับชาวแม่ฮ่องสอนมานาน ขบวนแห่จะมีการแห่ไปตามท้องถนน เมื่อขบวนไปถึงหน้าวัดจองคำจะมีการนำต้นแปกของแต่ละป๊อก มาเรียงกันอยู่ที่หน้าวัดจองคำ จากนั้นก็ได้มีการนำเอาสายสินมามัดลอบต้นแปกตั้งแต่ต้นแรกจนถึงต้นสุดท้าย แล้วจะมีการพ่วงสายสินอีกเส้นขึ้นไปบนวัด จากนั้นประธานในพิธีก็จะนำไหว้พระและรับกรรมทานศีล เมื่อเสร็จจากการรับกรรมทานศีลแล้วจะมีการกล่าวคำถวายต้นเกี๊ยะ (ต้นแปก) และพระสงฆ์ก็จะกล่าวคำอนุโมทนาเป็นภาษาบาลี เมื่อพระสงฆ์กล่าวเสร็จตัวแทนของแต่ละป๊อกก็จะไปจุดต้นแปกที่หน้าวัด สุดท้ายก็จะมีการขอขมาพระสงฆ์ (พระจิตต๊ะ ฐานธมฺโม : 15/09/2550)

ปอยก๋อยจ๊อด (หรือปอยอ่องจ๊อด)ที่หมู่บ้านทุ่งกองมู มีความเชื่อว่า เมื่อถึงเทศกาลก็จะมีการนำเอาไม้แปก(ไม้เกี๊ยะ) ของแต่ละบ้านมารวมกันไปถวายวัด เพื่อเป็นการบูชาหรือฉลองให้กับพระพุทธเจ้า และเป็นการบอกให้รู้ถึงฤดูกาลที่เปลี่ยน จากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว บางหมู่บ้านจะมีการใช้กองฟืนแทนไม้แปก(ไม้เกี๊ยะ) เพื่อทำกองไฟฉลองให้กับพระพุทธเจ้า ซึ่งเรียกว่า กองหลัว (ภาษาทางภาคเหนือ) หรือกองฟืนนั้นเอง และจะมีการจุดภายในบริเวณวัด ภายในงานปอยก๋อยจ๊อด(อ่องจ๊อด) จะมีการแสดงจ้าดไต(ในสมัยก่อน) ก้าลาย(ในสมัยก่อน) ปิงโก สอยดาว ดนตรี เป็นต้น และยังมีความเชื่ออีกที่ว่าการนำเอาไม้แปก(ไม้เกี๊ยะ) นำมาจักเป็นเส้น ๆมัดรวมกัน ตกแต่งให้สวยงาม แล้วหามแห่ไปตามถนน นำไปถวายที่วัด และจุดแสงสว่างให้เป็นพุทธบูชา เชื่อว่าเป็นการให้แสงสว่างต่ออายุให้ศาสนารุ่งเรืองต่อไปในภายภาคหน้า และเป็นการเสร็จสิ้นฤดูกาลนั้นของปี (สมัคร สุขศรี: 22 /08/2550)

หมายเหตุ : *การจัดงานปอยก๋อยจ๊อด (อ่องจ๊อด) ของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จะจัดในวันแรม 7 ค่ำ เดือน 11 เนื่องจากต้องการให้ประชาชนได้เข้าร่วม*

ขบวนแห่ต้นแปก

ขบวนแห่ต้นแปก

ปอยอ่องจ๊อด

ปอยอ่องจ๊อด

งานประเพณีเหลินสิบสอง (เดือน 12 ตรงกับเดือนพฤศจิกายน)

เขาวงกต (ปอยหวั่งกะป่า)

1. สถานที่จัดงาน

วัดดอนเจดีย์ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391202 **พิกัด Y = 2134852**

ประเพณีเขาวงกต (ปอยหวั่งกะป่า)

2. ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน

จะจัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน หรือทางชาวไทใหญ่เรียกว่า เดือน 12 ระหว่างขึ้น 1 ค่ำถึง 15 ค่ำ แต่ส่วนใหญ่มักจะจัดขึ้น 13 ค่ำ ถึง 15 ค่ำ เดือน 12 โดยถือเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เป็นวันสุดท้ายของงานประเพณีต่างๆ ของชาวไทใหญ่

3. ประวัติความเป็นมาและความเชื่อเกี่ยวกับงาน

คำว่า หวั่งกะป่า แปลว่า เขาวงกต เป็นเรื่องราวตอนหนึ่งในมหาเวสสันดรชาดก เขาวงกตเป็นคำที่พระพุทธเจ้ามีไว้ในตำนานในพระเวสสันดรเล่าว่า กาลสมัยที่พระพุทธเจ้าอยู่ในทศชาติที่ 10 (พระเวสสันดร) ซึ่งพระองค์ทรงบริจาคช้างเผือกแก้วซึ่งเป็นช้างคู่บ้านคู่เมืองให้แก่พราหมณ์ของเมืองกลิงคราช เป็นเหตุให้กรุงสิพีเกิดอลหม่านแห้งแล้ง มหาชนจึงมาร้องทุกข์ต่อพระเจ้ากรุงสัญชัยให้เนรเทศพระเวสสันดรออกจากบ้านเมืองพร้อมด้วยพระนางมัทรีพระโอรสและพระธิดาเสร็จเข้าไปบำเพ็ญเพียรในป่าและเดินทางมาถึง เขาวงกต มีความเชื่อกันว่าเป็นเรื่องราวตอนหนึ่งในมหาเวสสันดรชาดก ตอนที่พระเวสสันดร ได้ออกจากเมืองไปบำเพ็ญบารมีในป่าเขาวงกต ซึ่งเส้นทางที่จะเข้าไปหาพระเวสสันดรในป่าเขาวงกตนั้นสลับซับซ้อนมีทางเข้ามากมาย ถ้าผู้ใดจะเข้าไปหาหรือไปทำบุญก็ตามหากไม่มีบุญแล้ว จะไม่

สามารถเข้าไปถึงอาศรมพระเวสสันดรได้จะหลงทางไปมาอยู่ในป่าเขาวงกตนั่นเองสร้างจำลองตามประวัติและความเชื่อตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นการจำลองปราสาทมหาวิหาร 8 หลัง ที่เศรษฐีในสมัยนั้นสร้างถวายแด่พระพุทธเจ้า โดยจำลองเหตุการณ์มาสร้างพุทธบูชาซึ่งตามพุทธประวัติได้กล่าวไว้ว่า (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. 2549:253-254)

หลังที่ 1 ชื่อ เชตวรรณ์มหาวิหาร ตั้งอยู่ในกรุงสาวัตถี ในครั้งที่พระพุทธเจ้ายังไม่ปรินิพานซึ่งเป็นวัดที่มหาเศรษฐีอนาถมีนฑิกะเป็นผู้ถวาย

หลังที่ 2 ชื่อ บุพผารามหาวิหาร ตั้งอยู่ในชนบทแห่งกรุงพาราณสี โดยนางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้สร้างถวาย

หลังที่ 3 ชื่อ เวฬุวรรณ์มหาวิหาร ตั้งอยู่ในชนบทแห่งกรุงราชคฤเจ้าพิมพิศาลเป็นผู้สร้างถวาย

หลังที่ 4 ชื่อ มหาวรรณ์มหาวิหาร ตั้งอยู่ในกรุงปาตะลีบุตร จิตตะมหาเศรษฐีเป็นผู้ถวายหลังที่ 5 ชื่อ เมกกะทายะวรรณ์มหาวิหาร ตั้งอยู่ในป่าติดกับดินแดนแห่งกรุงมันลานครนันฑิยะมหาเศรษฐีเป็นผู้ถวาย

หลังที่ 6 ชื่อกัณฑารมมหาวิหาร ตั้งอยู่ในกรุงเวสลี โชติกะมหาเศรษฐีเป็นผู้สร้างถวาย

หลังที่ 7 ชื่อ กุสินารามมหาวิหาร ตั้งอยู่ในกรุงโกสัมภี กากะวรรณะมหาเศรษฐีเป็นผู้ถวาย

หลังที่ 8 ชื่อ นิโครธารามมหาวิหาร ตั้งอยู่ในกรุงกะบิลละภัท พระเจ้าสุทโทธานะ

สำหรับชาวบ้านดอนเจดีย์ ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนชาวไทใหญ่ที่เก่าแก่และยึดมั่นในขนบประเพณีและวัฒนธรรมชาวไทใหญ่ใหญ่อย่างเหนียวแน่นชุมชนหนึ่งนิยมสร้าง การจำลองเขาวงกต(ปอยหวั่งกะป่า) คือในเขาวงกตที่มีจำนวนประสาท 5 หลังเป็นการสร้างจำลองปราสาทของพระพุทธเจ้า (ศริวัฒน์ ศรีวิชัย : 22/8/2550)

กระบอกน้ำกระบอกทราย

ภายในเขาวงกต

ปิงโกการกุศล

สอยดาว

4. อุปกรณ์ในการสร้างปราสาทในเขาวงกต ประกอบด้วยดังนี้ (พระครูอนุรักษ์ธรรมมาเจดีย์ : 22/08/2550)

1)กาว	7) ธูป
2) กรรไกร	8) เทียน
3) ถาด	9) ทรายและน้ำ
4)ไม้ไผ่	10)ไม้อ้อ
5) มีด	11) ต้นหน่อกล้วย, หน่ออ้อย
6)ดอกไม้	12) กระดาษสีหรือ กระดาษเงิน กระดาษทอง

5. ขั้นตอนวิธีการในการสร้างปราสาทเขาวงกต ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำไม้หลักติดกับพื้นดินตามแบบแผนที่กำหนด และนำมีดเลาไม้ไผ่เป็นเส้นเล็กๆ และสานไม้ไผ่ลายขัดในรูปแนวเฉียงเพื่อทำเป็นช่องทางทั้ง 2 ด้านในการเดินเข้าเขาวงกต

ขั้นตอนที่ 2 พอสานเสร็จแล้วก็ใส่ตามแบบแผนว่าเป็นโครงสร้างตามแนวทางเขาวงกต ทางโค้งซ้ายและขวาทำช่องทางเดินไปเรื่อยๆ และจนเหมือนว่าเป็นทางเข้าเขาวงกต

ขั้นตอนที่ 3 ติดสายรุ้งหรือติดของประดับในงานนำกรรไกรมาตัดให้เป็นรูปที่สวยงาม แล้วนำกาวมาติดให้สวยงาม

ขั้นตอนที่ 4 สร้างประสาทหรือจองพาราสมมุติว่าเป็นอาศรมของพระเวสสันดรที่จะไปตั้งในเขาวงกต ส่วนประสาทหรือจองพารานำกระบอกไม้ไผ่ใช้มีดเลาเป็นเส้นเล็กๆ แล้วออกแบบโครงสร้างประสาทหรือจองพาราไว้ว่ามียอดของประสาทหรือจองพารากี่ยอด และนำหน่อกล้วย หน่ออ้อย มาติดข้างๆ ประสาททุกหลัง

ขั้นตอนที่ 5 พอทำโครงเสร็จก็นำกรรไกรตัดกระดาษทำเป็นหลังคาหรือยอดของประสาท และนำกระดาษเงินและกระดาษทองทำเป็นยอดประสาทให้สวยงาม ในการทำยอดประสาทเป็นแบบศิลปะลายไตทั้งหมด ทำส่วนยอดประสาทมี 7 ชั้น แล้วประดับประสาทให้สวยงาม ทำประสาทประมาณ 5 หลัง

ขั้นตอนที่ 6 แล้วนำพระพุทธรูปมาวางไว้ในตรงกลางของประสาทหรือจองพาราทั้ง 5 หลัง นำประสาทหรือจองพารามาตั้งไว้ในเขาวงกตที่สมมุติว่าเป็นอาศรมพระเวสสันดร

ขั้นตอนที่ 7 นำประสาทหรือจองพารามาตั้งไว้ 4 มุม และตรงกลางในเขาวงกตอีก 1 หลัง ทั้งหมดรวมเป็น 5 หลัง แล้วประดับประดาให้สวยงามและติดหน่อกล้วย หน่ออ้อยที่ประสาททุกหลัง

ขั้นตอนที่ 8 แล้วนำมีดมาตัดไม้อ้อเป็นกระบอกสั้นๆ ประมาณ 9 กระบอก นำทรายและน้ำผสมกันใส่ลงในไม้อ้อที่ตัดให้สวยงาม

ขั้นตอนที่ 9 นำดอกไม้ ธูป เทียน มัดรวมกันแล้วมัดรวมกับไม้อ้อที่ตัดไว้ 9 กระบอกมัดให้สวยงาม แล้วใส่ทรายในถาดเล็กๆ แล้วนำไม้อ้อที่มัดกับดอกไม้ ธูป เทียน หรือเรียกกันว่า กระบอกน้ำกระบอกทราย นำมาตั้งไว้ตรงกลางถาดที่มีทรายปักให้ตรง เพื่อจะนำไปบูชาพระพุทธเจ้าในเขาวงกตที่จำลองไว้

(พระครูอนุรักษ์ธรรมมาเจดีย์ : 22/08/2550)

6. การประกอบพิธีปอยหวั่งกะป่า (พระครูอนุรักษ์ธรรมมาเจดีย์ : 22/08/2550)

ตอนเช้า เปิดงานปอยหวั่งกะป่า

- พิธีเปิดงานเวลา 09.00 น. พระสงฆ์ทำพิธีเปิดงานประมาณ 9 รูป

ตอนเย็น

- เริ่มงานเวลา 17.00 น. เป็นต้นไป ชาวบ้านก็จะไปซื้อกระบอกน้ำกระบอกทราย ดอกไม้ ธูป เทียนกัน ซื้อเพื่อทำบุญกับวัดหรือภายในวัดที่ทำขายแล้วแต่จิตศรัทธาที่ซื้อเพื่อนำไปถวายพระที่อยู่ในเขาวงกตที่จะเข้าไปถวาย
- เมื่อซื้อกระบอกน้ำกระบอกทราย ดอกไม้ ธูป เทียนแล้ว ก็เริ่มทางเข้าเขาวงกตที่สมมุติว่าเป็นอาศรมของพระเวสสันดรเพื่อเดินทางไปถวายของให้กับพระแล้วแต่ว่าจะเข้าทางเขาวงกตซ้ายหรือขวา
- เมื่อเข้าไปในเขาวงกตที่สมมุติว่าเป็นอาศรมของพระเวสสันดร เมื่อถึงพระแล้วก็ถวายกระบอกน้ำกระบอกทรายและดอกไม้ ธูป เทียน ถวายให้พระ เมื่อถวายเสร็จก็รับพรจากพระแล้วก็เดินออกจากเขาวงกต
- ถ้าเขาซ้ายก็เดินทางออกขวา และถ้าเข้าทางขวาก็เดินทางออกซ้าย
- ถ้าคนไหนหาทางออกเขาวงกตไม่เจอก็แสดงว่าไม่มีบุญ และถ้าคนไหนหาทางออกเขาวงกตไม่เจอก็แสดงว่ามีบุญ

7. ประโยชน์ที่ได้รับ (ศริวัฒน์ ศรีวิชัย : 22/08/2550)

1) ช่วยในการบูรณะซ่อมแซมวัดและทำให้รู้เรื่องราวพระเวชสันดรและได้ถวายธาตุ ทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

2) รักษาประเพณีเขาวงกต (ปอยหวั่งกะป่า)ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

3) สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ประเพณีปอยป๋ายหลอย (งานประจำปีบูชาพระธาตุดอยกองมู)

1. สถานที่จัดงาน

วัดพระธาตุดอยกองมู ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391035 **พิกัด Y = 2134089**

ปอยป๋ายหลอยที่พระธาตุ **วัดพระธาตุดอยกองมู**

2. ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน

งานประจำปีบูชาพระธาตุดอยกองมูของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนตรงกับเดือน 12 ของทุกปี

3. ประวัติความเป็นมาและความเชื่อ

“ปอยป๋ายหลอย” มีมาตั้งแต่ครั้งสร้างองค์พระธาตุเจดีย์ ที่มีประวัติความเป็นมาและมีอายุเก่าแก่ร่วม 100 กว่าปีมาแล้ว พระธาตุองค์ใหญ่สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2403 โดยจองต่องสู่ ส่วนองค์เล็กสร้างเมื่อปีพ.ศ. 2417 โดยพญาสิงหนาทราชา หากแต่ “ปอยป๋ายหลอย” ในสมัยนั้นเท่าที่ผู้เฒ่าผู้แก่ยังจำความได้ก็ได้เล่าให้ฟังว่า งานประจำปีนั้นไม่ใช่งานใหญ่โตอะไรมากมายนัก เพิ่งจะยึดถือเป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของวัดพระธาตุดอยกองมู เมื่อประมาณ 70 – 80 ปีมานี้เอง **“ปอยป๋ายหลอย”** ย่อมาจากคำว่า **ปอย** แปลว่า งาน กับคำว่า **ป๋ายหลอย** แปลว่า ปลายดอย ฉะนั้นรวมความแล้วจึงแปลได้ว่า **งานปลายดอย** หรือ **งานพระธาตุปลายดอย** ชาวแม่ฮ่องสอนเรียกวัดพระธาตุดอยกองมูว่า “วัดป๋ายหลอย” คือ วัดปลายดอย ฉะนั้น ปอยป๋ายหลอยจึงแปลว่า **งานพระธาตุดอยกองมู หรือ งานนมัสการพระธาตุดอยกองมู** ที่ใช้เรียกกันอยู่ในปัจจุบันนี้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปป. : 1-3)

ท่านพระครูอนุสิฐธรรมสารเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยกองมู และคุณดารณี ทองเขียว ภูมิปัญญาประจำท้องถิ่นได้เล่าให้ฟังว่า ปอยป๋ายหลอยนั้นมีมานานแล้ว คาดว่าน่าจะมีมาตั้งแต่ได้ซ่อมแซมพระธาตุองค์ใหญ่ ในพ.ศ. 2441 เมื่อครั้งที่ถล่มลงมาจนเกิดความเสียหาย คุณดารณีเล่าอีกว่าในปี พ.ศ. 2479 สมัยที่คุณดารณีอายุ 6 – 7 ขวบ ได้ขึ้นไปเที่ยวงาน โดยการเดินขึ้นทางด้านหน้าของวัดพระธาตุ ซึ่งยังไม่มีทางรถยนต์เช่นปัจจุบัน ในงานมีการปล่อยโคมลอยขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “โกมไฟบิ๋น” (ทำจากกระดาษสา ใช้ความร้อนและควันจากก้านแปก หรือไม้เกี๊ยะ รนจนทำให้ลอยได้) ไม่มีโคมลอยขนาดเล็ก โคมลอยขนาดเล็กนั้นเพิ่งมีมาในปี พ.ศ. 2508นี้เอง โดยความคิดของลุงแก้ว ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองล้านนามาตั้งรกรากและมีครอบครัวอยู่ที่ป๊อกกาดเก่า ย่านหนึ่งในใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบันอายุ 73 ปี สมัยนั้นมีการจุบ้องไฟ ไม่มีการจุดดอกไม้ไฟเช่นปัจจุบัน มีการตักบาตรพระมาลัยเพื่อบูชาพระธาตุ (ศรัทธาจะช่วยกันสร้างพระมาลัย เป็นรูปพระพุทธเจ้ายืนอยู่บนฐานดอกบัว อุ้มบาตร ตั้งอยู่บนเชือก 2 เส้นที่ขึงโยงไปสู่องค์พระธาตุ มีการชักรอกขึ้นไปสู่องค์พระธาตุเป็นระยะๆ) งานนี้ถือเป็นงานประจำปีในการบูชาพระธาตุ หากแต่ตรงกับเดือน 12 ช่วงประเพณีลอยกระทงพอดี ในอดีตนิยมปล่อยโคมลอยขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันนิยมปล่อยโคมลอยขนาดเล็ก ซึ่งศรัทธาวัดพระธาตุดอยกองมูช่วยกันประดิษฐ์ เพื่อให้

ชาวบ้านได้บูชาปล่อยโคมลอยเป็นการทำบุญ มีการตักบาตรพระมาลัย ซึ่งปัจจุบันได้มีการประชุมคณะกรรมการเปลี่ยนคำเรียกว่า **ตักบาตรดอกไม้บูชาพระธาตุ** เมื่อวิเคราะห์จากบ่อเกิดประเพณีจะเห็นได้ว่า ปอยป่ายหลอย นั้นเป็นการเชื่อมโยงความเชื่อของชาวล้านนากับความเชื่อของชาวไทใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พระธาตุ และความเชื่อในการปล่อยโคมลอยเพื่อบูชาพระเกศแก้วจุฬามณีบนสรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรือเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ลอยเคราะห์ เป็นการหลอมรวมความเชื่อเหล่านี้เข้าด้วยกันอย่างลงตัวที่เดียว ส่วนงานประเพณีลอยกระทงจริงๆนั้นจัดขึ้นที่บริเวณหนองจองคำมาตั้งแต่อดีต คุณดารณีเล่าว่า เคยเห็นลุงจองโพหย่า (ผู้อัญเชิญเจ้าพาราละแข่งมาจากพม่า) พร้อมด้วยศรัทธาญาติมิตรนำกระทงใหญ่ไปลอยที่หนองจองคำ เป็นการลอยกระทงใหญ่ที่เรียกว่า **“หลู่ส่าง อุ้กปุ้ก”** แปลว่า ถวายพระอุปคุต ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวไทใหญ่ “ล่องผ่องไต” นั่นเอง (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปป. :1-3)

4. ขั้นตอนในการประกอบพิธี (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปป.:1-3)

ประเพณีลอยกระทงสวรรค์จะนิยมจัดก่อนลอยกระทงธรรมดา 4 – 5 วันซึ่งจะเริ่มตั้งแต่วัน 12 ค่ำ เดือน 12 จนถึงวัน 15 ค่ำ เดือน 12

4.1 วัน 12,13,14 ค่ำ เดือน 12 จะมีกิจกรรมคือ การสมโภชเฉลิมฉลองบูชาพระธาตุ การเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน เพื่อนำไปบูชา มีการบูชาพระประจำวัน มีการบูชาพระธาตุ และมีการตักบาตรพระมาลัย/ตักบาตรเท่าอายุ

4.2 วัน 14 ค่ำ เดือน 12 จะมีกิจกรรมคือ การสมโภชเฉลิมฉลองบูชาพระธาตุ การเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน เพื่อนำไปบูชา มีการบูชาพระประจำวัน การบูชาพระธาตุ การตักบาตรพระมาลัย/ตักบาตรเท่าอายุ และในตอนเย็นมีการประกวดดอกไม้ไฟ

4.3 วัน 15 ค่ำเดือน 12 วันสุดท้าย มีกิจกรรมคือ ถวายกระทงสวรรค์ พระสงฆ์สวดถวายกระทงสวรรค์ พระสงฆ์ถวายพระพร การถวายเครื่องไทยธรรม ฟังเทศน์ ถวายเพล และเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมงานเป็นเสร็จพิธี เรียกว่า **วันหลู่**

ลอยกระทงสวรรค์

ปัจจุบัน งานปอยป่ายหลอย ยังถือเป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่เรียกว่างานลอยกระทง เพราะเป้าหมายที่แท้จริงก็คือ การบูชาพระธาตุ ซึ่งเป็นอุดมคติและวิถีชีวิตความเชื่อของชาวไทใหญ่ ส่วนการปล่อยโคมลอยที่เรียกว่า กระทงสวรรค์ การตักบาตรดอกไม้บูชาพระธาตุเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ทำบุญสุนทาน ลอยเคราะห์หรือทำการสะเดาะเคราะห์ตามความเชื่อแห่งตำนานในพระพุทธศาสนา ส่วนการประกวดดอกไม้ไฟ และการละเล่นต่างๆ นั้น เป็นการจัดกิจกรรมให้มีความครึกครื้นเท่านั้น ให้สมกับที่เป็นงานประจำปีระดับจังหวัดของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากวัดพระธาตุดอยกองมูถือเป็นที่เคารพสักการะและเป็นแหล่งรวมจิตใจความศรัทธาที่ชาวแม่ฮ่องสอนและผู้มาเยือนมีต่อพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงนั่นเอง(ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปป.:1-3)

5. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีปอยป่ายหลอย

ในงานปอยป่ายหลอยจะมีการจัดทำกระบอกน้ำกระบอกทรายไว้ให้บูชา เพื่อนำไปบูชาธาตุทั้ง 4 เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์

กระบอกน้ำกระบอกทราย หมายถึง การบูชาธาตุทั้ง 4 ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้คือ ทราย(ธาตุดิน) น้ำหรือกระบอกน้ำ(ธาตุน้ำ) พัดเงิน พัดทอง (ธาตุลม) ธูปเทียน(ธาตุไฟ) จ้ากจ่า ดอกไม้ ทีเงิน ทีทอง ไม้ค้ำโพธิ์ค้ำไทร และสะพานสืบชะตา (ประเวช คำสวัสดิ์: 17/09/2550)

กระบอกน้ำกระบอกทราย

บูชาธาตุทั้ง 4

นำไปถวายพระภิกษุกรวดน้ำรับพรก็ได้

นำไปถวายองค์พระเจดีย์หรือพระประจำวันเกิดก็ได้

เดินรอบองค์พระเจดีย์ 3 รอบ บูชาพระประจำวันเกิด จุดธูป เทียน แล้วตั้งจิตอธิฐาน

6. อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำลอยกระทงสวรรค์ ประกอบด้วยดังนี้ (จันทร์พล ฟองแก้ว : 21/08/2550)

1) โฟม
2) กระดาษสา
3) ลวด
4) เทียนไข
5) ลูกโป่ง
6) แก๊ส
7) เส้นด้าย

7. ขั้นตอนในการทำกระทงสวรรค์ ประกอบด้วยดังนี้ (จันทร์พล ฟองแก้ว : 21/08/2550)

1) สูบลูกโป่งด้วยการอัดแก๊ส
2) นำลูกโป่งที่ได้มาผูกเชือกติดกับกระทง
3) กระทงที่ทำจากกระดาษสาที่ใช้ลวดพันเป็นขอบกระทงและใช้โฟมรองเป็นฐานกระทง
4) ปักเทียนเล่มเล็กๆอยู่ตรงกลาง

8. ประโยชน์ที่ได้รับจากประเพณีลอยกระทงสวรรค์ (จันทร์พล ฟองแก้ว : 21/08/2550)

1. ได้สืบทอดประเพณีที่เก่าแก่ไว้
2. ได้พบปะสังสรรค์กัน
3. แสดงให้เห็นถึงประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม
4. ทำให้แม่ฮ่องสอนเป็นที่รู้จักและโด่งดังในด้านประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม

ทำลอยกระทงสวรรค์

ลอยกระทงสวรรค์

ตักบาตรเท่าอายุ

ตักบาตรพระมาลัย

การชักลอกพระมาลัย

บรรยากาศภายในงาน

บูชาธาตุทั้ง 4

การแสดงของเด็กๆบนเวที

การแต่งกายชุดไตผู้หญิง

การแต่งกายชุดไตชาย

ไข่นกกระทาพาโชค

ทำบุญเป็นครอบครัว

มีการประกวดดอกไม้ไฟ

มีการประกวดโคมลอย

ประเพณีล่องผ่องไต (ประเพณีลอยกระทงไทใหญ่)

1. **สถานที่จัดงาน**

กองร้อยตชด.336 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391265 **พิกัด Y = 2139150**

บริเวณหนองจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391871 **พิกัด Y = 2134041**

ขบวนแห่กระทง

2. ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน

ระยะเวลาการจัดกิจกรรม นิยมจัดกิจกรรมในช่วงเวลาวันขึ้น 13 – 15 ค่ำ เดือน 12 ลอยกระทงบูชาพระอุปคุตในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ในช่วงเช้ามืด แต่ปัจจุบันมีการลอยกระทงตอนกลางคืน หลังเที่ยงวัน ในวันเวลาเดียวกับการลอยกระทงทั่วไป

3. ประวัติความเป็นมา (บ่อเกิดประเพณี)

ประเพณีล่องผ่องไต หรือประเพณีลอยกระทงบูชาพระอุปคุตของชาวไทใหญ่นั้น มีประวัติความเป็นมา 2 ประการ คือ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.2459:247 – 249;ประเสริฐ ประดิษฐ์ :09/10/2550)

1) จากประวัติพระอุปคุต ปรากฏในคัมภีร์ธรรมอักษรไทใหญ่ ฉบับเจ้าปั่นติ๊ต๊ะ เมืองหนองรัฐฉาน โดยมีเจ้าซอภณะ เมืองหนองรัฐฉานเป็นผู้รวบรวมและจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม เมื่อพ.ศ.2512 รวมอยู่ในเล่มเดียวกันกับคัมภีร์ธรรมไทใหญ่ (ปั๊บธรรมเจ้า) อ่องแปดจ้อง (มงคลแปดประการ) และเสิ้กปืนเจ้าสีวลี (ประวัติพระสิวลี) ในตอนท้ายประวัติพระอุปคุตตอนท้ายกล่าวว่า

พระอุปคุตยังมีชีวิตอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน ผู้ใดเคารพ หากมีศีลบริสุทธิ์จักได้พบ เมื่อพระอุปคุตออกจากนิโรธสมาบัติ ผู้ใดบูชาแล้วอธิฐานมีอานิสงส์มาก จักประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนาอย่างทันตาเห็น ในเรื่องการทำบุญด้วยอาหาร บิณฑบาตบูชาพระอุปคุตนั้น ตามประเพณีนิยมสมัยก่อนให้เตรียมเครื่องไทยทาน บรรจุลงในแพแล้วลอยไปในแม่น้ำ มีการตีฆ้อง กลองเป็นการแสดงถึงความปีติในการทำบุญ เมื่อทำบุญแล้วจะต้องแผ่กุศล เอาวิชาญาณกำจัดโมหะ ทำจิตใจให้เจตนาให้บรรลุมรรคผลนิพพาน จึงจะมีอานิสงส์มาก ถ้าจิตเลื่อมใสจักรู้แจ้งเห็นจริงในวิชาญาณ

พระอุปคุตมีตาทิพย์ หูทิพย์ เป็นพระอรหันต์อยู่ในมหาสมุทรทั้ง 4 ด้าน มรณภาพไปแล้ว 4 รูป ร่างไม่เน่าเปื่อย อีก 4 รูป ชราภาพแล้วยังมีชีวิตอยู่ ในตำราบอกไว้ที่ควรจะจดจำ ผู้ใดนิมนต์พระอุปคุตท่านจะทราบทุกครั้ง หากทาน ศีลของเราบริสุทธิ์ ไม่ต้องไปท่าน้ำทำเป็นแพลอยก็ได้ เรานิมนต์ท่านมารับเครื่องไทยธรรมท่านจะมารับอาหารบิณฑบาตของเรา ทานก็ต้องเป็นทานที่บริสุทธิ์ มีเจตนาเลื่อมใสจริงๆ เมื่อพระอุปคุตออกจากนิโรธสมาบัติ เล็งเห็นด้วยญาณว่า สมควรจะมาโปรดใครหรือไม่ สมควรพบเห็นจึง

จะได้เห็น พระอุปคุตนั้นไม่ฉันอาหารบิณฑบาตของเทวดาและมนุษย์เสมอไป ท่านจะดูจิตศรัทธาเสียก่อน ดังเช่นอาหารบิณฑบาตของ พระอรหันต์ที่ได้รับอานิสงส์จากการอาเจียนให้สุนัขกิน ถ้าจะทำบุญเพียงให้สิ้นๆไป จะไม่มีโอกาสได้พบเห็นพระอุปคุต ประวัติพระอุปคุต 8 รูป ของคัมภีร์ธรรมไทใหญ่ฉบับเจ้ากางเสอ ได้กล่าวถึงอานิสงส์การทำบุญ ตักบาตรพระอุปคุตทำนองเดียวกันกับฉบับเจ้าปั่นติ๊ต๊ะ

2) ประวัติความเป็นมาของปอยมหาตุ้ก (จับฉลากถวายภัตตาหารพระพุทธและพระสงฆ์) ในคัมภีร์ธรรมไทใหญ่เรื่อง มหาตุ้กลองซอม ฉบับจเรหลาว กล่าวถึงการจับฉลากถวายพระพุทธและพระสงฆ์ สรุปความว่า ในสมัยหนึ่งพระกัสสปะพุทธเจ้า พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกจำนวนมากไปแสดงธรรมโปรดชาวเมืองพาราณสี ชาวเมืองประชุมตกลงกันจับสลากถวายภัตตาหารพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ตามจำนวนที่ตนจะถวายได้ ได้มีชายยากจนเข็ญใจมากคนหนึ่งชื่อ “มหาทุคตะ” ได้ไปแจ้งชื่อรับถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ 1 รูป แล้วไปบอกภรรยาทราบ ต่างมีความปีติไปรับจ้างทำงานให้เศรษฐี นำค่าจ้างมาเตรียมทำบุญ จนพระอินทร์ปลอมตัวมาเป็นชายชรามาช่วยปรุงอาหารทิพย์ ชายมหาทุคตะได้มีโอกาสถวายภัตตาหารพระกัสสปะพุทธเจ้า หลังได้รับการอนุโมทนาแล้ว เกิดฝนเงินฝนทองตกลงมา ชายมหาทุคตะนำความไปทูลพระราชาเมืองพาราณสีให้ทรงทราบและขอให้นำพาหนะไปขนเงินทองมาไว้ในท้องพระคลัง พระองค์ได้แต่งตั้งให้มหาทุคตะและภรรยาเป็นมหาเศรษฐีและมหาเศรษฐีนี ในการจับสลากถวายพระพุทธและพระสงฆ์นั้น จึงได้มีการจับถวายพระอุปคุตและสามเณรด้วย เจ้าภาพใดจับสลากได้พระภิกษุสงฆ์รูปใดหรือสามเณรองค์ใด เจ้าภาพนั้นจักนิมนต์ให้พระภิกษุสงฆ์หรือสามเณรที่ตนจับได้รับอาหารบิณฑบาตที่บ้านเจ้าภาพ แต่ถ้าหากเจ้าภาพใดที่จับสลากได้พระพุทธ เจ้าภาพนั้นจักต้องจับถวายข้าวมธุปายาส โดยเจ้าภาพอื่นไปช่วย เช่นเดียวกัน หากเจ้าภาพใดจับสลากได้พระอุปคุต เจ้าภาพนั้นต้องจัดกระทงบูชาพระอุปคุต โดยมีเจ้าภาพอื่นๆไปช่วย

นางนพมาศนั่งในกระทง

ขบวนแห่ลอยกระทง

การแห่กระทง

จัดประกวดนางนพมาศ

4. ขั้นตอนในการจัดงาน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.2459:247 – 249;ประเสริฐ ประดิษฐ์ :09/10/2550)

ขั้นตอนที่ 1 จะมีการประชุมปรึกษากันก่อน สถานที่ประชุมนิยมทำที่วัด ปรึกษากันว่าปีนี้จะทำหรือไม่ จะทำที่ไหน ทำเมื่อไหร่ จะนิมนต์พระภิกษุสามเณรกี่รูป/องค์ จากวัดไหนบ้าง ผู้ใดจะเป็นเจ้าภาพบ้าง และจะรับเป็นเจ้าภาพกี่รูป/องค์

ขั้นตอนที่ 2 การแต่งดาเครื่องไทยธรรม ต่างคนต่างเตรียม ในส่วนสถานที่ถวายข้าวมธุปายาส และกระทงบูชาพระอุปคุต จะช่วยกันทำ จัดสถานที่และเครื่องมือถวายข้าวมธุปายาส เตรียมที่วัด จะนำไม้ไผ่มาจักสานทำเป็นราชวัตร ปักหน่อกล้วยหน่ออ้อย ไว้ตรงมุมสถานที่วางข้าวมธุปายาส เตรียมสถานที่ตั้ง พระอุปคุต ปักหน่อกล้วยหน่ออ้อยเช่นเดียวกัน และเตรียมสถานที่จะไปลอยกระทง

วัสดุอุปกรณ์ถวายข้าวมธุปายาส ประกอบด้วย ขนม ผลไม้ ดอกไม้ ข้าว น้ำผึ้ง แกะสลักผลไม้เป็นรูปต่างๆ และทำต้นดอกไม้ มีการเตรียมสถานที่ในการปรุงข้าวมธุปายาส โดยคนที่ปรุงข้าวมธุปายาส เดิมคนปรุงจะต้องเป็นสาวบริสุทธิ์ แต่ปัจจุบันอนุโลมให้บุคคลเคยสมรสแล้วก็ได้ แต่ตอนนุ่งขาวห่มขาวแทน โดยให้รับศีลเสียก่อน

อุปกรณ์ที่ใช้แห่พระอุปคุต ประกอบด้วยรูปปั้น/รูปภาพพระอุปคุต และกระทงพระอุปคุต

วิธีทำกระทงพระอุปคุต มีดังนี้

1. กระทงอุปคุตนำไม้ไผ่มาผูกเป็นแพ
2. ตรงกลางยกพื้นทำเป็นปราสาท อาจทำเป็นปราสาทยอดเป็นฉัตรแหลม หรือลักษณะเป็นปราสาท(วัด) สองคอสามชายมีสี่มุม
3. นำกระดาษสีมาฉลุเป็นลวดลายเครือเถา (หมอกนอนเคอ)
4. ขัดราชวัตรทั้งสี่ด้านตรงมุมปักหน่อกล้วยหน่ออ้อย
5. ตรงกลางมีเครื่องไทยธรรม

ในกรณีที่ไม่มีรูปปั้นพระอุปคุต มีความประสงค์จะไปงมหินในแม่น้ำมาแทนพระอุปคุต ให้เตรียมคนร่วมงานและอุปกรณ์แห่แหน คือ ฆ้อง กลองไปรับพระอุปคุตจากแม่น้ำด้วย ถึงเวลาจะพากันแห่แหนไปยังแม่น้ำ แล้วไปงมเอาก้อนหินในแม่น้ำ สมมติว่าเป็นพระอุปคุต แล้วแห่มาตั้งไว้ยังสถานที่ เตรียมเอาไว้ก่อน เมื่อเจ้าภาพจับสลากได้จะแห่ไปยังบ้านเจ้าภาพอีกครั้งหนึ่ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. 2459:247 – 249;ประเสริฐ ประดิษฐ์ :09/10/2550)

ขบวนแห่มีการตีกลอง

ในขบวนแห่มีการรำนก

ในขบวนมีการรำโต

ประเพณีลอยกระทง

ขบวนแห่

นางนพมาศ

ในขบวนมีรำนก

รำโต

ขบวนแห่ลอยกระทง

ลอยกระทงหนองจองคำ

ลอยกระทงที่ปางหมู

อธิฐาน แล้วก็ลอยกระทง

บรรยากาศงานลอยกระทงที่ปางหมู

งานประเพณี ปอยส่างการกฐิ่ง (การถวายผ้ากฐิน)

1. **สถานที่จัดงาน**

   วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

   พิกัด X = 391889 **พิกัด Y = 2133884**

2. **ช่วงเวลาที่มีการจัดงาน**

   จะนิยมจัด ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำเดือน 11 จนถึงขึ้น 15 ค่ำเดือน 12

3. **ประวัติประเพณีปอยส่างการกฐิ่ง (การถวายผ้ากฐิน)**

ภาษา ปุ่งนา (ปุโรหิต) เรียกว่า “ปิกส่าหย่าสี่” ภาษาพม่า เรียกว่า “ต๊ะสย่องมุงละ” อาโปธาตุประจำเดือน ดอกประจำราศี คือ ดอกคะจอย (ภาษาถิ่น) หรือดอกบวบ เป็นฤดูถวายผ้าจีวรนิทาน บ่อเกิดประเพณีมีว่า สมัยพระพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ กรุงกบิลพัสด์ นิคาธาราม แม่น้ำโคตรมี ปชา

บดี จินตนาการว่า บุตรของเราเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ไทยธรรมที่ดีงามเป็นพิเศษนั้น ฉันยังไม่ได้ถวายสักอย่าง ฉันควรขวนขวายหาวิธีการทำบุญที่ยิ่งใหญ่สักครั้งหนึ่ง ดังนั้นพอถึงฤดูกฐินเดือน 12 จึงพิจารณาจัดทำจีวรทองคำ โดยนำทองคำไปป่นเป็นผงผสมกับดินและปุ๋ยบรรจุลงในอ่างทองคำสำหรับเพาะฝ้าย หยอดเมล็ดฝ้ายลงในอ่างทองคำที่เตรียมไว้พร้อมทั้งอธิษฐานให้ฝ้ายออกดอกออกผลในวันเดียว และนำปุยฝ้ายมาปั่นมาทอเป็นจีวรทองคำให้เสร็จในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 12 ได้จีวร 2 ชุด พอถึงวันเพ็ญเดือน 12 ก็นำจีวรทั้ง 2 ชุด ไปน้อมถวายพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ารับไว้ชุดหนึ่ง อีกชุดหนึ่งได้มอบถวายท่ามกลางสงฆ์ และคณะสงฆ์ได้ทำพิธีกรานกฐิน และมีมติถวายแด่อจินตสามเณร ซึ่งจะได้ตรัสรู้เป็นพระศรีอาริยเมตไตย์พระพุทธเจ้าในโอกาสต่อไป อจินตสามเณร ก็นำผ้าจีวรดังกล่าวไปทำเป็นผ้าเพดานมุงไว้ที่พระคันธกุฎีของพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุนี้จึงมีประเพณีทำบุญทอดกฐินสืบต่อกันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ (โกศล ศรีมณี มปป. : 27)

3.1 พิธีกรานกฐิน

พิธีกรานกฐินเป็นพิธีฝ่ายภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะคือภิกษุผู้ได้รับมอบผ้ากฐินนั้น นำผ้ากฐินไปทำเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่ง เย็บ ย้อม แห้ง เรียบร้อยดีแล้ว เคาะระฆัง ประชุมกันในโรงพระอุโบสถ ภิกษุผู้รับผ้ากฐิน ถอนผ้าเก่าอธิษฐานผ้าใหม่ที่ตนได้รับนั้นเข้าชุดเป็นไตรจีวร เสร็จแล้ว ภิกษุรูปหนึ่ง ขึ้นสู่ธรรมาสน์แสดงพระธรรมเทศนา กล่าวคือเรื่องประวัติกฐินและอานิสงส์ครั้งแล้วภิกษุผู้รับผ้ากฐินนั่งคุกเข่าตั้งนะโม 3 จบ แล้วเปล่งวาจาในท่ามกลางชุมนุมนั้น ตามลักษณะผ้าที่กรานดังนี้

ถ้าเป็นผ้าสังฆาฏิ เปล่งวาจากรานกฐินว่า "อิมายสงฺฆาฏิยา กฐินํ อตฺถรามิ" แปลว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าสัมฆาฏินี้ (ในเวลาว่านั้นไม่ต้องว่าคำแปลนี้) 3 จบ

ถ้าเป็นผ้าอุตตราสงค์เปล่งวาจากรานกฐินว่า "อิมินาอุตฺตราสงฺเคน กฐินํ อตฺถรามิ" แปลว่าข้าพเจ้ากรานกฐิน ด้วยผ้าอุตตราสงค์นี้ 3 จบ

ถ้าเป็นผ้าอันตรวาสก (สบง) เปล่งวาจากรานกฐินว่า "อิมินา อนฺตรวาสเกน กฐินํ อตฺถรามิ" แปลว่าข้าพเจ้ากรานกฐิน ด้วยผ้าอันครวาสกนี้ 3 จบ

ลำดับนั้น สงฆ์นั่งคุกเข่าพร้อมกันแล้วกรานพระ 3 หนเสร็จแล้ว ตั้งนโมพร้อมกัน 3 จบ แล้วท่านผู้ได้รับผ้ากฐินหันหน้ามายังกลุ่มพระภิกษุกล่าวคำอนุโมทนาประกาศดังนี้

"อตฺถตํ อาวุโส สงฺฆสฺส กฐินํ ธมฺมิโก กฐินตฺถาโร อนุโมทามิ" 3 จบ (แปลว่า อาวุโส! กฐินสงฆ์กราบแล้ว การกรานกฐินเป็นธรรม ข้าพเจ้าขออนุโมทนา)

คำว่า อาวุโส นั้น ถ้ามีภิกษุอื่นซึ่งมีพรรษามากกว่าภิกษุผู้ครองกฐินแม้เพียงรูปเดียวก็ตาม ให้เปลี่ยนเป็น ภนฺเต

ต่อนั้น สงฆ์ทั้งปวงรับว่า สาธุ พร้อมกันแล้วให้ภิกษุทั้งปวง อนุโมทนาเรียงองค์กันไปทีละรูป ๆ ว่า "อตฺถตํ ภนฺเต สงฺฆสฺส กฐินฺ ธมฺมิโก กฐินตฺถาโร อนุโมทามิ" 3 จบสงฆ์ทั้งปวงรับว่า สาธุ ทำดังนี้ จนหมดภิกษุผู้ประชุมอนุโมทนา(ถ้าผู้อนุโมทนา มีพรรษาแก่กว่าสงฆ์ทั่งปวง ให้เปลี่ยนคำว่า ภนฺเต เป็น อาวุโส)

(สืบค้นจาก www.dhammathai.org/day/kathin.php - 38k -)

ในการว่าคำอนุโมทนานี้พึงนั่งคุกเข่าประนมมือเสร็จแล้วจึงนั่งพับเพียงลง เมื่อเสร็จแล้วให้นั่งพร้อมกันคุกเข่าประนมมือ หันหน้าตรงต่อพระพุทธปฏิมา ว่าพร้อมกันอีก 3 จบ แต่ให้เปลี่ยนคำว่า อนุโมทามิ เป็น อนุโมทาม เป็นอันเสร็จไปชั้นหนึ่ง ต่อแต่นั้นกราบพระ 3 หน นั่งพับเพียบ สวดปาฐะและคาถาเนื่องด้วยกรานกฐิน จบแล้วก็เป็นเสร็จพิธีการกรานกฐิน(สืบค้นจาก www.dhammathai.org/day/kathin.php - 38k -)

4. คำถวายผ้ากฐิน

4.1 คำถวายผ้ากฐิน แบ่งเป็น 2 นิกาย คือ

1) คำถวายผ้ากฐิน อย่างมหานิกาย อิมํ สปริวารํ กฐินจีวรทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม (ว่า 3 หน) แปลว่า “ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้ แด่พระสงฆ์”

2) คำถวายผ้ากฐิน อย่างธรรมยุตติกนิกาย อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินนทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ กฐินทุสฺสํ ปฏิคฺคณฺหาตุ ปฏิคฺค

เหตฺวา จ อิมินา ทุสฺเสน กฐินํ อตฺถรตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย แปลว่า "ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้ากฐิน พร้อมทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย และครั้นรับแล้วขอจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ"

(สืบค้นจาก www.dhammathai.org/day/kathin.php - 38k -)

4.2 คำถวายกฐินแบ่งได้ 2 แบบ คือ

1) คำถวายแบบมหานิกาย อิมำ สปริวารำ กฐินจีวรทสฺสำ สงฆสฺส โอโณชยาม (กล่าว สามหน) แปลว่า “ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจีวรกฐิน พร้อมกับของบริวารนี้แก่พระสงฆ์” (กล่าว 3 หน)

2) คำกล่าวแบบธรรมยุต อิมำ มยำ ภนฺเต สปริวารำ กฐินจีวรทสฺสำ สงฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมำ ปริวารำ กฐินจีวรทุสฺสำ ปฏิคฺคณฺหาตุ ปฏิคฺคเหตฺวา จ อิมินา ทุสฺเสน กฐินำ อตฺถรตุ อมฺหากำ ฑีฆรตฺตำ หิตาย สุขาย แปลว่า “ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจีวรกฐิน กับของบริวารนี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐิน พร้อมกับของบริวารของข้าพเจ้าทั้งหลาย ครั้งรับแล้วจงกราลกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ”

(สืบค้นจาก www.dhammathai.org/day/kathin.php - 38k -)

5. ขั้นตอนในการจัดงานการทอดกฐิน ประกอบด้วยดังนี้

5.1 การเตรียมงาน

1) ประชุมเพื่อกำหนดการทอดกฐิน

2) ผู้เป็นเจ้าภาพจองกฐิน

3) จัดเตรียมเครื่องกฐินเอาไว้ ได้แก่ ผ้ากฐิน คือ ไตรจีวร พร้อมทั้งเครื่องบริขารอื่นๆ ตามแต่ศรัทธา

4) ตกแต่งสถานที่ จัดเตรียมงาน และทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาทำการทอดกฐิน

5.2 การจัดงานปอยส่างกานกฐิ่ง (การถวายผ้ากฐิน)

1) ตั้งองค์พระกฐินที่บ้านของเจ้าภาพก็ได้ จะไปตั้งที่วัดก็ได้

2) กลางคืนมีการมหรสพครึกครื้นสนุกสนาน ญาติพี่น้องและมิตรสหายก็มักจะมาร่วมอนุโมทนา

3) รุ่งขึ้นไปที่วัดเพื่อทอด เดินขบวนแห่ไปที่วัด

4) ทำการถวายกฐิน

5) เจ้าภาพอุ้มผ้ากฐินนั่งหันหน้าตรงต่อพระประธาน ตั้งนะโม 3 จบ แล้วหันหน้ามา ทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้ากฐิน 3 จบ

6) ถ้าเป็นกฐินสามัคคีก็มักเอาด้ายสายสิญจน์โยงผ้ากฐิน เมื่อจับได้ทั่วถึงกันแล้ว หัวหน้านำว่าคำถวาย ครั้นจบแล้ว พระสงฆ์รับว่า สาธุ

7) เจ้าภาพประเคนผ้าไตรกฐินและเครื่องอัฐบริขารอื่นๆ แด่พระภิกษุ พระเถระ เสร็จแล้ว พระสงฆ์ก็ทำพิธีมอบผ้าให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นพระเถระ มีจีวรเก่า รู้ธรรมวินัย ครั้นเสร็จแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนา

8) เจ้าภาพกรวดน้ำรับพร ก็เป็นอันเสร็จพิธีการทอดกฐินเพียงนี้

การถวายกฐิน

กฐิน

งานทอดกฐินสามัคคี
สร้างความดีถวาย ในหลวง 80 พรรษา
วันที่ 17 พฤศจิกายน 2550

ขบวนกฐิน

ขบวนกฐิน